

ERDÉSZETI LAPOK

AZ ORSZÁGOS ERDÉSZETI EGYESÜLET FOLYÓIRATA

CXLI. évfolyam • 2006. december

ALAPÍTVÁ

1862-BEN

Kellemes karácsonyi ünnepeket!

Tóth János köszöntése

Tóth János családja körében és az OEE delegációja

Az Országos Erdészeti Egyesület 2006. évben tiszteletbeli tagjává választotta dr. Tóth János erdőmérnököt, akinek többek között a magyar-francia erdészeti kapcsolatok újraindítását is köszönhetjük az 1980-as években. Érdemes lenne összeszámolni, hogy fáradhatatlan munkájának eredményeként hány egyéni és csoportos szakmai tanulmányút, ösztöndíj, kutatási együttműködés, nemzetközi projektekben való közös szereplés valósult meg. Magam sem tudom a pontos számot, de biztos vagyok benne, hogy több százra tehető azoknak a magyar egyetemistáknak, gyakorlati szakembereknek kutatóknak és oktatóknak a száma, akik az Ő segítségével ismerkedhettek meg a francia erdőgazdálkodással.

János bácsi sajnos megromlott egészségi állapota miatt nem tudott eljönni az idei vándorgyűlésre, ezért személyesen nem vehette át a tiszteletbeli tagságról szóló oklevelet és a díszes hollóházi vázát, amelynek felirata a következő: „Dr. Tóth János erdőmérnöknek a francia-magyar erdészkapcsolatok ápolásáért; adományozza az Országos Erdészeti Egyesület 2006”. Ezért az Országos Erdészeti Egyesület vezetősége úgy döntött, hogy egy kisebb delegáció utazzon ki Franciaországba, hogy személyesen adhassuk át a díjakat. Erre 2006. szeptember 23-án szombaton este került sor. A kiutazó delegáció tagjai voltak: Cserép János, az Országos Erdészeti Egyesület előző elnöke, Ormos Balázs, az OEE

főitkára és dr. Sárvári János, a könyvtár őre. Mintegy 12 órás autózás után érkezünk meg Nizzába, ahol a már szinte szokásosnak mondható forgalmi dugón át jutottunk el dr. Tóth Jánosékhoz. Innen már együtt mentünk a mintegy 20 km távolságra lévő Antibes-ba, ahol János bácsi felesége: Giselle, fia: Pascal, menyé és elbűvölő kis unokája fogadtak minket.

Az oklevelet és a vázát meleg méltató szavak kíséretében Cserép János adta át, aki külön kiemelte dr. Tóth János szakmai érdemei mellett azt a soha meg nem szűnő segíteni akarást és baráti támogatást, amit minden idelátogató ma-

gyar kolléga kapott tőle. Elmondta, hogy az egyesület jelenlegi 4300 fős tagságából ez a 18. ilyen jellegű kitüntetés az Országos Erdészeti Egyesület történetében. Dr. Tóth János megköszönte a díjat és ezt követően egy kiváló vacsora mellett éjszakába nyúlóan elbeszélgettünk az egykori közös emlékekről.

Másnap azzal a tudattal indultunk vissza, hogy talán tettünk valamit az Egyesületért is, azért az Országos Erdészeti Egyesületért, amelyről Riedl Gyula bácsi oly sokszor beszélt.

Az OEE nevében külön is szeretnénk megköszönni Cserép Jánosnak a szép váza elkészíttetését és a több, mint 3000 kilométeres utat, amit egyedül vezetett végig.

János Bácsi! Még egyszer gratulálunk! Isten éltesen sokáig erőben, egészségben!

Fotó: Ormos Balázs

Balról: Ormos Balázs, Tóth János, Cserép János, Sárvári János

A harmadik oldal

Az Országos Erdészeti Egyesület (OEE) 2006. december 8-ai ünnepi küldöttközgyűlésének helyszíne a Gazdasági és Közlekedési Minisztérium – az OEE által 1886-ban közadakozásból felépített és 60 évig birtokolt – Alkotmány utcai székbáza volt. A II. Világháború utáni államosítástól eltelt újabb 60 esztendő kellő távlatot nyújt abhoz, hogy történelmünk eme lapjának mához szóló üzenetével is szembesüljünk.

Az OEE-nek a rendszerváltás után jogos bizakodása futott zátonyra akkor, amikor a jogtalanul államosított székbázáról – többlépcsős bírósági procedúra után – 2003. január 21-én le kellett mondania. Ugyanakkor barcunk pozitív üzenete megballgatásra is talált a ház mindenkori gazdáinál. Mármost, elfogadást nyert múltunk meghatározó helyszínének erkölcsi birtokbavétele. Ebből a közös összefogásból újult meg 2001-ben az Erdészteremnek elnevezett volt közgyűlési terem, mely most a 120. évfordulón eredeti szépségét és eleganciáját is visszanyerte.

Nem illúzió, nem reménytelen álmok kergetése fejeződik ki az OEE tetteiben. Egy elismert Egyesület múltjának tisztelete, szakma iránti elkötelezettsége, s a jövőbe vetett bíte olvasható ki a volt székbázához kötődő ragaszkodásában. Történelemének aranylapjait itt írták. Dr. Herpay Imre – az OEE egykori elnöke – a nevezetes 100. évfordulón, 1986-ban, az épület falára helyezett márványtábla felavatásán így beszélt erről. „Ebből az épületből indult el az a szellemi előretörés, amely hazánk erdőgazdálkodását európai színvonalra emelte... Az a sok pozitív, a társadalom számára a mai napig hasznos hozó törekvés, amely itt alakult ki, álljon példaként előttünk, és adjon erőt abhoz, hogy legalább úgy szolgáljuk a közösséget, mint az a nemzedék, amely a Székbázát létrehozta és ezzel áldozatkészségből is példát mutatott.”

Joggal gondoljuk tehát, hogy volt székbázunk Erdészterem mélyreható erdész-gyökereink egyik fontos része. Így talán természetes is, hogy az OEE – 1866. december 9-ei magyarrá válását szentesítő napjához kötődve – itt ezen a helyen minden évben küldöttközgyűlést tart és fontos kérdésekben batároz. Most is ezt tették a küldöttek, amikor szakmánk meghatározó szereplőinek, a tömellelteni erdészeknek erkölcsi megbecsüléséről döntöttek a Decret József díj alapításával. Most is bíte tettek arról, hogy szakmánk egységét megbontó intézkedések ellen az egységes, bátor és következetes fellépés az egyetlen megoldás.

Kívánom, hogy Advent, várakozással teli időszaka találkozzon a reménytadó erdészszakmába vetett bittel s a szép Karácsony békéjével.

Dr. Pethő József
elnök

Tartalom

Tóth János köszöntése	12/B2
Megújult a 120 éves Erdészterem	402
Ormos Balázs: Erdészeti konferencia Predálon	404
Konkolyné Dr. Gyuró Éva: A magyar kőris kultúrtörténeti, kertészeti és táji vonatkozásai	405
Frank Norbert: Magyar kőris (<i>Fraxinus angustifolia</i> subsp. <i>danubialis</i>) erdőművelési tulajdonságai.....	408
Kisházi Zoltán: Egy elfelejtett, leírt erdészeti korosztály	409

Fontos megállapodások	412
-----------------------------	-----

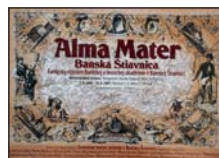
Dr. Szabó Ilona: A magyar kőris kórokozói	414
--	-----

Dr. Tóth Aladár: Fekete István szoboravatás Nagymátén	416
--	-----

Pápai Gábor: Bedő Albert domborműportré a kálnoki iskola falán	418
--	-----

Urbán Pál: Bosznia-Hercegovinában jártunk.....	421
Iváncsics Lajos: Ember voltam, remegő, daloló.	424
Ormos Balázs: I. Erdőpedagógiai Találkozó Sopronban	426
Faragó Zoltán: Erdő- és vadgazdálkodás Magyarország tetején.....	427
Gaál György: Barangolás a Bakonyerdő Zrt.-nél.....	429
Újságírók az Egererdő ZRt.-nél	433

Ha Selmec hív... ..	434
---------------------	-----

ERDÉSZETI LAPOK • Az Országos Erdészeti Egyesület folyóirata CXLI. évfolyam 12. szám (december)

FŐSZERKESZTŐ: **PÁPAI GÁBOR** • A SZERKESZTŐBIZOTTSÁG ELNÖKE: **HARASZTI GYULA**

A SZERKESZTŐBIZOTTSÁG: Bartha Dénes, Detrich Miklós, Lengyel László, Puskás Lajos, Sárvári János.

SZERKESZTŐSÉG: 1027 Budapest, Fő u. 68. Telefon/fax: 201 77 37 • Mobil: 06 30 97 15 255 • e-mail: erdlap@mtesz.hu

KIADÓ: Országos Erdészeti Egyesület, 1027 Budapest, Fő u. 68. • FELELŐS KIADÓ: **DR. PETHŐ JÓZSEF elnök**

Nyomdai munkák: INNOVA-PRINT, Budapest • Felelős vezető: ifj. Komornik Ferenc

A kézirat lezárva: 2006. december 15.

ISSN 1215-0398

Terjeszti az Országos Erdészeti Egyesület. Felvilágosítást a lappal kapcsolatban az Egyesület ad. Megjelenik havonta.

A beküldött kéziratokat, fényképeket nyilvántartásba vesszük. A cikkek, írások nem feltétlenül azonosok a szerkesztő véleményével, azok tartalmáért mindenkor a szerző felel. Honoráriumot megegyezéssel csak felkért írásokért, illetve grafikai munkákért fizetünk.

A címlapon: A megújult erdészterem. Fotó: Detrich Miklós.

Megújult a 120 éves Erdészterem

Ilyen volt...

... ilyen lett

Nevezetes évfordulóhoz érkezünk, mely alkalmat ad Székházunkkal kapcsolatos történéseinek áttekintéséhez. Egyesületi tagságunk 120 éve, 1886. augusztus 1-én, költözött be az adakozásából felépített Székházába.

A Székház történetét *Riedl Gyula* a könyvtár őre és *dr. Sárvári János* írták le az Erdészeti Lapokban. Ezen írás keretében a Székházban lévő egyik teremről, a volt közgyűlési teremről szólnak a sorok.

A Székház Bizottság *dr. Szikra Dezső*, *Balogh László*, *dr. Czerny Károly* közül, *dr. Czerny Károly* állított össze egy tekintélyes vastagságú dokumentumgyűjteményt Székházunk múltjáról. Ebben a kötetben található a Székház szintjeinek alaprajza, így a közgyűlési teremé is.

A Székházban tartotta Egyesületünk kibővített ünnepi elnökségi ülését 1986. október 14-én, amikor az Alkotmány utca felőli bejárat mellett felavatásra került a márványtábla a Székház 100 éves évfordulója alkalmából.

A következő alkalom az volt, amikor *Riedl Gyula*, könyvtárunk őre és *Ormos Balázs* főtitkár a Székházba látogatott. A 2001. augusztus 7-én tett látogatás elindított egy folyamatot. Talán nem véletlenül. A Gazdasági Minisztérium épületében a Protokoll Osztály egyik munkatársa, *Praznovszky Gyula* fogadott bennünket. *Riedl Gyula*, ahogy szokta, összehúzta szemöldökét és huncut mosollyal az arcán megkérdezte vendéglátónkat. Van-e neki Márta (lehet, hogy a név nem pontos) nevű felmenője? Igen. Volt a választ. Hát ő volt e házban, az Országos Erdészeti Egyesület egykori Székházában, az akkori elnök *Waldbott Kelemen* titkárnője, mondta *Riedl Gyula*. A hatást nem kell leírni. Ettől kezdve a ház előttünk nyitva volt.

Kiemelkedő esemény volt a Székházban tartott ünnepi rendezvény, mely az

Egyesület 150 éves múltjára emlékezett, 2001. december 6-án. Ekkor került elnevezésre hivatalosan a 331. sz. terem, mely az ERDÉSZTEREM nevet kapta. A Kisalföldi Erdőgazdaság Rt. Ravazdi Erdészeténél faragták tölgyfából a táblát. Az ünnepségen részt vett *Glattfelder Béla*, a Gazdasági Minisztérium politikai államtitkára, aki segítette munkánkat.

2006. augusztus 1-én *Ormos Balázs* főtitkár és *dr. Sárvári János* látogatást tettek volt Székházunkban, ahol fogadott a miniszter protokollfőnöke, *Brunner Orsolya* osztályvezető.

Újabb szomorú, emlékezésre okot adó egybeesés, hogy egy éve ezen a napon távozott örökre közülünk szeretve tisztelt *Riedl Gyula* tagtársunk. De örömhír is fogadott bennünket, hiszen *Brunner Orsolya* – akinek múlhatatlan érdemei vannak a terem felújításában – arról tájékoztatott, hogy a hosszú közös előkészítő munkánk eredményeképpen elkezdődik az ERDÉSZTEREM felújítása. Mégpedig nem egyszerű felújításról van szó, hanem az eredeti állapo-

tot alapul vevő részbeni helyreállításról.

A terem falait, padlóját a gipszstukkókat teljes egészében felújították. A falakra a kor hangulatát idéző selyemtapéta, az ablakokra az Országos Erdészeti Egyesület hosszabb tagsági jogviszonyt elismerő régi oklevelének motívumait őrző függönyök kerültek. Az időközben több rétegben elhelyezett parkettát a legalsó szintig visszabontották és az eredeti fotókon beazonosítható mintázatú parkettával helyettesítették (a régi parketta egy kazettáját emlékebe könyvtárunk megkapta). Eltűntették a terem végében található és korábban ruhafogasok elhelyezésére használt alkóvot is, és helyébe hatalmas üvegezett vitrin került. Az ajtók és a festmény fölül a székház homlokzatán található mintát követő szép kivitelezésű szupraportok kerültek. A hatalmas csillárok és a falikarok tölgylevél és tölgymakk díszítése is az egykori hangulatot idézik.

A tervek elkészítését segítettük az eredeti dokumentumok átadásával, személyes konzultációk keretében, melyek felhasználásával *Kissné Varga Katalin* és *Jeszenszky Ibolya* készítették el a belsőépítészeti terveket, *Szabó Ágnes* Stúdió 1900 Kft. vezetésével és *Szakál Kriszta*, a GKM gazdasági osztálya munkatársa segítségével. A terv idézi az eredeti állapotokat és megjeleníti a mai kor követelményeit is. Lehetőség nyílt eredeti egyesületi emlékek és alkotások elhelyezésére is a beépített fali vitrinekben. A berendezéshez Egyesületünk adta a Bedő-képet, amit valószínűleg *Braunecker Stina* festőművész, Benczur tanítványa készített. Bedő Albert így legalább kép formájában visszatért a Székházba, ahol dolgozott, lakott, ahol meghalt és ahol fel is ravatalozták az Alkotmány utcai bejárat lépcsőjén. A falra az Állami Erdészeti Szolgálattól kapott Bedő-térkép került, míg a vitrinben

lévő tárgyak nagy részét is az Egyesület adta. A berendezéshez hozzájárultak: Mecseki Erdészeti Zrt., *Káldy József*, volt OEE elnök egy gím bika trófeával, az ÉSZAK-ERDŐ Zrt., *Cserép János*, volt OEE elnök két gím bika trófeával. A NYME Erdészeti Múzeum kiállítási tárgyakkal (szekerce, vonókés, busszolás teodolit, gyalu), az ERTI érmekkel és dokumentumokkal. Az OEE saját anyagaival (Bedő-, Kaán-érmek, oklevelek, dokumentumok, korsók), a MEGOSZ emlékéremmel, *Ormos Balázs* és *dr. Szikra Dezső* korsókkal. A berendezési tárgyak előkészítésében kiemelt munkát végzett *dr. Sárvári János* könyvtárunk őre. A tárgyakat tartós megőrzésre, szerződéssel adjuk át a GKM-nek.

Ezúton is szeretnénk köszönetet mondani a Gazdasági és Közlekedési Minisztérium eddig név szerint nem említett munkatársainak: *Molnár Lászlónak*, *Tóth Csabának*, *Molnár Károlynak*, *Kulcsár Évának* és *Gagyfi Katalinnak* odaadó segítségükért és támogatásukért, a Stúdió 1900 Kft.-nek a kiváló belsőépítészeti tervezésért, a Fővárosi Építő Rt.-nek a színvonalas felújítási munkákért, a Bonus Lignarius Kft. vezetőjének *Szépbegyi Kálmánnak* és munkatársainak a minőségi famunkák elkészítéséért, valamint a Deko Lux Kft.-nek a csillárokért és falikarokért.

Erre az alkalomra felújítottuk az épületen 20 éve elhelyezett emléktáblát és az FVM falánál található Wagner Károly mellszobor feliratát is, melyet a közgyűlés után megkoszorúztunk.

Ormos Balázs főtitkár
Dr. Sárvári János a könyvtár őre

* * *

Közgyűlés ősi székházunkban

A 2006. év decemberi közgyűlését az tette ünnepivé, hogy az 120 éves székházunk elrabolt épületének dísztermében tarthattuk, mely felújítva „Erdészterem”-ként fogadja a belépőket. De a közgyűlés nemcsak azért volt ünnepi, mert a terem gyönyörű új ruhájában pompázott, hanem mert az új egye-

Kertész József Decrett József munkásságát méltatta

sületi kitüntetés (Decrett József-díj) alapításáról is dönteni kellett.

Pető József elnök sajnálattal állapította meg, hogy a közgyűlésre meghívottaknak csak alig több, mint egyharmada jelent meg. Méltatta a terem felújításában résztvevők munkáját, majd *Ormos Balázs* főtitkár és *Sárvári János* könyvtárőr a munkában tevőlegesen résztvevő műszakiak és művészek jelenlétében vetített képes előadással mutatták be a terem metamorfózisát.

Még nem tudni, hogy mi lesz az épület sorsa, ha azt piacra dobják, hogy kihez és milyen szándékú hasznosításra kerül – mert ne adja a jóisten, hogy a gyönyörűen felújított terem esetleges elpusztítása fokozza másodszori elvesztésével járó fájdalomunkat.

* * *

Felnyomással jelent meg a „Gyökerek és lombok, Erdészportrék” 5. kötete. Az Országos Erdészeti Egyesület

120 éves székházának megújult erdészteremben tartott közgyűlés emlékére” szöveggel. A kötetet a szerkesztő mutatta be, ismertette a riportalányokat, akik: *Tóth Béla*, *Szodfridt István*, *Viczse Ernő*, *Firbás Oszkár*, *Bencze Lajos*, *Grátzer Miklós*, *Rózsa József* és *Rakonczay Zoltán*.

Grátzer Miklós gondolatai a „Gyökerek és lombok” 5. kötetéhez:

„Tisztelt Szerkesztő úr, kedves Erdész Barátaim! A magyar erdészet gyökerei két évszázadon és két városon keresztül hatolnak a mélybe, és koronája lassan mind az öt földrészt érinti. Ezen már egyéni levelek lenni is kitüntetés, mert minden levél páratlan, egyedülálló a maga nemében, szolgálva a közös funkciót.

Az itt bemutatott emberi sorsok az egyéni élet kiszámíthatatlanságát, de ugyanakkor a társadalmi és biológiai erők törvényszerűségét bizonyítják. Tanúvallomást tesznek arról, hogy a szélfűjta magok hogyan kapaszkodnak a földhöz és egy időben nyúlnak a kiteljesedést jelentő fény felé. Legyenek ezek a rövid életrajzok ablakok a múltba: pótoljanak baráti beszélgetést nemzedékek között, ahol egy idősebb generáció felhívja emlékeit, hogy apró darabokból alakuljon egy teljesebb korszak, ahol kis mozzanatok sejtetik a nagy változásokat, és ahol a nap utolsó sugara még rácsillan véglegesen pibenni tőrő gondolatokra.

Köszönöm mindazoknak, akik munkájukkal és emlékezéseikkel visszanyúlnak a múltba, mert aki a múltba tekint, hogy jobban megértse a jelent, az a jövőt építi. A Csendes-óceán partján Bellinghamból.”

Bensőséges színlott volt, amikor a sorozat első kötete megjelenésének mecénása, *Palaczkai József*, az idén 20 éve megalakult Dunaker Kft. igazgatója az alkalomra készített Zsolnay emlékkorsót adott át az Országos Erdészeti Egyesületnek.

Fotók: **Detrich M.**, **Ormos B.**, **Pápai G.**

Erdészeti konferencia Predálon

Immár VI. alkalommal találkoztak az erdélyi és a hazai erdészek október 14-én Erdélyben, hogy közös konferencia keretében és baráti találkozón kössék szorosabbá kapcsolatukat. Az Erdészeti és Fapari Dolgozók Szakszervezet által kezdeményezett találkozássorozathoz több erdészeti szervezet is csatlakozott az évek során. Így szervezi évről évre az ERTI a tanulmányutakat. Az Erdélyi Magyar Műszaki Tudományos Társaság Erdészeti Szakosztálya *Szakács Sándor* vezetésével és munkatársainak segítségével szervezi a konferenciákat, ahol nyolcvan-száz fő erdész vesz részt évente. Ez évben a Brassótól délre fekvő és éppen a Déli-Kárpátok hegygerincén lévő síparadicsom, Predeál adott helyet a konferenciának. A magyar, tizenkilenc fős delegációt az ERTI kutatói, az Egyetemünk oktatója, valamint az AESZ, nemzeti parkok és az OEE, MEGOSZ munkatársai és erdészeti cégek képviselői erősítették. A téma az erdő és víz volt. A konferencia levezető elnökei *Szakács Sándor* és *Ormos Balázs* voltak.

Nyolcvan fős erdész hallgatóság figyelte az előadásokat, melyek széles körben adtak tájékoztatást a hazai kutatási eredményekről. Az erdélyi kollégák a természetvédelem és vízvédelem kérdéskörében tájékoztatták a jelenlévőket. A találkozó nemzetközi jellegét erősítette, hogy egy szlovák kolléga, *Szakál Árpád* előadása színesítette a konferenciát. A szakmai tanulmányút keretében a Kárpátok vadállományának kiemelkedő trófeáival ismerkedett a szakközönség egy kiállítás megtekintése alkalmával. A terepi bejárás a vadvízszabályozás létesítményeit mutatta be. Mihály román király volt kastélya kiemelkedő élményt nyújtott a hihetlenül gazdag fafaragásai miatt. *Dr. Sár-*

vári János könyvtárunk órával több órát töltöttünk el *Bedő Albert* leszármazottjával, *Hegyeli Istvánnal*, aki erdész és a rendezvény résztvevője volt. Természetesen maradt alkalom a baráti beszélgetésekre az esték során. A hideg éjszakát a táborúzó fénye, valamint az erdész, és népi nóták közös éneklése tette meleggé. Jövő évben Szovátán találkozunk.

Kép és szöveg: **Ormos Balázs**

Hozzászokhattunk az utóbbi években a Tinta Könyvkiadó igényes, színvonalas kiadványaihoz. Minden bizonynyal szép és hasznos ajánléként kínálkozik. Anyagiilag sem járunk rosszul, ha a köteteket a Tinta Könyvkiadónál rendeljük meg. (1116 Budapest, Kondorosi út 17.), mert 25% kedvezményt kapunk.

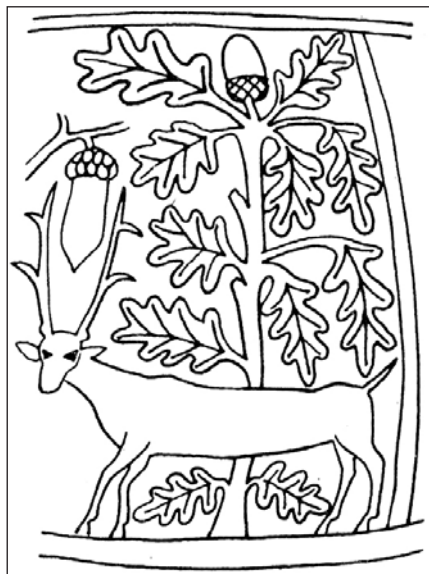
A magyar kőris kultúrtörténeti, kertészeti és táji vonatkozásai

Amint nagyon új keletű a magyar kőris minden kétséget kizáró elkülönítése a magas kőristől és leírása önálló fajként, úgy kevésbé ismertek kultúrtörténeti vonatkozásai is. A kertészeti dendrológiában is alárendelt szerepű. Ezért jelen írásban a kőrissel, mint nemzetséggel foglalkozunk és szedjük csokorba a kultúrtörténetükkel, kertészeti alkalmazásukkal és a táji szerepükkel kapcsolatos adalékokat.

A kőrist fájáért és a belőle nyerhető patikaszerkéért nagyra becsülték. Számos földrajzi nevünkben előfordul. A Kőrishegy a Bakony legmagasabb pontja, 704 m. Az elnevezés a hegytetőn ma is szép számmal előforduló kőrifákra utal. *Jankovics* szerint a kőris magyar neve ótörök eredetű és etimológiailag a Kőrössel rokon. A földrajzi nevek etimológiai szótára a Kőrös folyónevet a honfoglalás előttinek, dák eredetűnek tartja, amelynek jelentése sötét színű. Ugyanitt a Somogy megyei Kőröshegy leírásánál a kőrissel benőtt magaslat említését találjuk. A Kőrös megnevezés több településnevünkben is szerepel. pl. Kiskőrös, Nagykőrös, Kőrösfő, Kőrösladány, Kőrösbánya stb. Az Alföldön a Kőrös-összetételű helynevek az ártéri erdők kőrifáira utalnak.

Kőris a mítoszokban és a néphitben

A kőrifa mitológiai vonatkozásai *Frazer*, *Graves* és *Jankovics* nyomán ismertek. Az antik Hellaszban a tengeristen Poszeidón fája volt, szellemei a kőrismifák, akik Hesziódosz szerint a férfiatlanított Uránosz véreből termettek. A skandináv mitológiában Ódin, másnéven Ygg isten jelvénye a kőrifadárda, szent fája pedig Yggrászil, a világkőris, mely hátsparipája is egyben. Yggrászil jelentése Ygg lova. A tölgyfa és a ló összekapcsoltságát mutatja az a jellegzetes ábrázolástípus, amelyen a fa tövén négy lábú állat látható (1. ábra). A korai művészetben az átfedő formák nemcsak összetartozást, hanem azonosítást is jeleznek. A fa és a paripa összekapcsolásának képzelete Szibériában is fennmaradt. A szibériai sámán lófejű botja és varázsdobja, aminek farszelei a szent fából készültek, szintén a sámán táltosparipáját testesítették meg.

1. ábra

A táltos a „látó ember” is, akinek, szelleme, gondolatai a közösségnek utat mutatnak. A tudást hordozó világfa, mint táltos, a szellem hordozója. A fából születés, illetve a fává válás gondolatköre a (fa)szellem útját is szimbolizálja. Ismert az áldozat oszlopra vagy szent fára akasztás ősi szokása is. *Frazer* szerint a szent liget fáira állatot akasztottak áldozatul, sőt a görögöknél a nagy Artemisz istennőt is évente felakasztották. Uppsalában az Ódinnak szentelt állatot rendszerint felakasztották s egyidejűleg szíven szúrták lándzsával. Ódint az „Akasztófák urának” hívták és ábrázolták az akasztófa alatt (2. ábra). Sőt, a Hamaval hátborzongató soraiból tudható, hogy miként tanulmányozta a magát felakasztott isten a világfa törzsébe vésett varázsrúnókat.

*Függetem tudom,
A szélfűtta faágon,
Kilenc éjen át.
Dárdával átverve,
Ódinnak áldozva,
Áldozva magam magamnak,
Odafenn a fán,
Gyökere bol támad,
Titok mindenkinek.*

A Fenséges beszéde 138.

A világkőris, amin függött, Ódin lova volt, ezért nevezik a skandinávok az akasztófát mindmáig akasztott ember

lovának – írja *Jankovics*. Ebből a példából is láthatóan az áldozatot hordó akasztófa a táltos és a tudás fája is egyben. Yggrászil és a Kalevala világtölgyfája éppúgy a tudás fája, mint a bibliai fa, amely az önfeláldozásért tudást ad cserébe. *Godet* írja, hogy az idősebb Edda kéziratokban (Kr. u. 13. sz.) összegyűjtött izlandi isteni és hősi énekek a germánok vallásos hiedelmeinek csaknem egyetlen ránk maradt írásos bizonyítékai. Ezek is tudósítanak a világkőrifáról, az Yggrászilról, amelynek gyökerei az alvilágban rögzülnek, s a bölcsesség és a sors forrásából táplálkoznak. A törzse tartja a Földet, s a koronája támasztja az égboltot. A fát mitikus állatok lakják, határozott feladatuk van, amivel a világ életét fenntartják. A szivárvány íve alatt naponta jönnek el az istenek a fához, hogy árnyékában ítéletet tartsanak.

Graves az Yggr nevet a görög hügra, azaz nedves szóval hozza összefüggésbe. Yggr istent, aki a vikingek védőszentje is, Poszeidón görög megfelelőjének tartja. Ezt igazolni látszik a kőrifa szerepe, amelyből a görögség lovát, Walesben pedig az ostor nyelet és az evezőket, valamint a bődönhajók vázát faragták.

Ódin és Varuna (utóbbi az indoeurópai őse Uránosznak és Ódinnak) az oldás és kötés istenei. *Jankovics* írja, hogy Ódin azért kötötte kőrifaágakból varázsrúnóit, hogy az ellenségeit megbénítsa. Ebből fakad az a hiedelem, hogy a kőrifa árnyékában semmi sem terem meg, a fa gyökerei megfojtják – „megkötik” – más növények gyökereit.

A britek az álmaik megvalósulását is a kőrifához kapcsolták. Karácsonykor friss kőrifahánccsal átkötött, jelképesen 12 gallyból álló kőrifanyalábot vettek a tűzre, és hitték, hogy beteljesül mindaz, amit a kötések elpattanásakor kívánnak. A leányok úgy tartották, hogy az megy férjhez előbb, akinek a kötése először elpattan. Az oldás és kötés kőrifához kapcsolódó hiedelme alapján tartották a fűzfavesszővel körütekert kőrifanyelű nyírfaágseprűt „boszorkányseprűnek”.

A karácsonyi tűzgyújtás, illetve a tuskóégetés szokása főként a briteknél, a franciáknál és a délszlávoknál maradt

2. ábra

fenn. A karácsonyi tuskót feldíszítették zöld gallyakkal és Szenteste szertartásosan az előző évi tuskó szénéről gyűjtötték meg. Gyakorta egész fatörzseket használtak tuskónak, amelynek az egész karácsonyi tizenketted alatt égnie kellett, mert ha magától kialudt, az rossz előjel volt az újévre. A skótok a tölgyet, az angolok a gyümölcs- és a kőrisfát használták.

A kőris korai virágzása okán a tavaszünnepek jelképe is; ezt és a rekettye virágát látogatják először a méhek. A faabécéhez rendelt naptárban az N, mint Nion, a kőris, február 18. – március 17. terjedő periódus névadója. Patrik-nap a kőris havának utolsó napja görögül mélia „kőris, meli „méz”.

A néphitben a fák gyógyító hatását nem pusztán a fából nyert anyagoknak – nedvek, kéreg, termés – tulajdonították, hanem hitték a faszellem betegségűző erejében is, ami átveszi a betegséget az embertől és elemésztí azt. Erre példa az angolszász babona, amely szerint a kőris különös módon kúrálja ki a szemölcsöket. Jankovics írja, hogy tűt szúrtak a szemölcsbe, majd a fába, így vitték át rá a betegséget. „Vedd kőrisfa, kőrisfa szemölcsömet magadra”.

A britek szerint a kőrisnek tulajdonított varázserő az angolkőr, a sérvt, a törés gyógyításában is szerepet kapott. E hiedelemkörben szintén a fa veszi át a betegséget. A beteg gyermeket napfelkelte előtt átemelték egy kőrisfába vágott hasítékon, amelyet azután bekötöztek és agyaggal bekentek. A fa sebének begyógyulása jelezte a beteg felgyógyulását. A gyógyításhoz kapcsolódó magyar szokások között is találhatunk hasonlót, ezek azonban nem kizárólag a kőrisfához kapcsolódnak.

A korábbi évszázadokban a kőris fáját a friss sebek kezelésére használták. A fiatal hajtások párlata állítólag a fülfájást és a kézremegést megszüntette. Svájc Graubünden kantonjában, a Rajna völgyében Vigil-napon (június 23.) kőrisvesszőt vágnak. Úgy tartja a néphit, hogy a nagypénteken vágott 9 kőrisvessző elmulasztja a köszvényét annak, aki magával viszi és lepedőbe burkolja.

Sok szláv nép körében elterjedt az a

hiedelem, hogy a kígyók félnek a fa folyton helyét változtató árnyékától. Ezért a vándor nyugodtan elnyújtózhat a fa koronája alatt. A kőrisfa levelének nedve ugyanakkor a kígyóméreg ellen-szere. Ezt erősíti meg Surányi a Magyar biokertek a XVIII. században c. könyvének leírásában. A kőrisnek kígyóűző és kígyóméreg semlegesítő hatása is van. A kígyók, amelyek „némely füveket megmérgecsenek; úgymint Boldogasszony ágát, azaz Sabinát (*Juniperus sabina*), borostyánt, olasz kaprot. Futják pedig a fokhagymát, fűzet, kőrisfát, bodzavirágot....A kőrösfát fölötte igen gyűlölik és ha valakit megmart volna is a kígyó, facsarja ki a kőrösfá leveléből a levét és azt igya meg borban; vagy ha a hideglelés rajta volna, ecetes vízben. Az sebre is tégyen efféle levelet.” Emellett a kőrisfa az egerek elfogásánál játszik szerepet. „Némelyek az egereket egybe akarván gyűjteni egy rézmedencébe olajmag seprűt téznek és azt a ház közepire teszik éjszakára, hogy mind odagyűlnek az egerek. Némelyek két három, vagy több eleven egeret is fognak, azokat jó magas fazékba tészik és körös környül kőrisfából tüzet raknak és ha megmelegszik a fazék, zsi bongani és cincogni kezdenek a torkos foglyok; meghalván azt a többi, segítségkre igyenesen a tűznek futnak, s oda maradnak.”

Kőris a tájban és a kertekben

A kőrisfalombot legelőekben szegény magashegységi tájakon kecskék és juhok téli takarmányozására használják, Tirolban a Pulser völgyében még 1700 m tengerszint fölötti magasságban is termesztnek kőrist. A takarmánynak szánt lombot a lebotolt ágakról nyerik. „A botfauzem a sarjerdőüzem egyik neme, mely abban áll, hogy a kellő visszacszerző erővel bíró fa törzsét mintegy 2-3 m magasságban levágják, mire a vágási lap helyén és alatt új hajtások keletkeznek, melyek a levágott ágkoronát helyettesítik. Ha ezt az eljárást 2-10 évi időközökben ismétlik, mit botolásnak vagy csúpolásnak neveznek, akkor az ily módon kezelt fák, a botfák v. csúpfák, felső részükön megvastagodva, ún. fejet kapnak, melyekből a hajtások indulnak ki. A botolás csak kivételesen, pl. vízáradásoknak alávetett területen fordul elő; de annál többször a mezőgazdasági faültetéseknel, utak vagy táblák szélein, élő sövényekben, legelőtérségeken, patakok partjain ültetett fáknál. A lebotolt ágakat leginkább tüzelőfának, karónak, kerítésvesszőnek

stb. szokták használni, az erre alkalmas fanemek lombjait pedig megszártják és télire birka- v. kecsketakarmánynak használják. Botfának nem minden fanem, habár egyébként elég visszacszerző ereje van is, egyképpen alkalmas. Legjobban megtűrik a botolást az ákácfa, a szilfa, a hársfa, a tölgyfa, a juharfa, a gyertyánfa, a kőrisfa, továbbá a fűzfa s a nyárfá, mely utóbbiak kivált nedves álláshelyen alkalmasak az efféle bánásmódra. Nagyon ajánlatos az eperfa vagy szederfa botolása, mit az jól elvisel és minek az az előnye van, hogy ily kezelés mellett gyümölcsöt nem igen érlel, sok és jó levelet hoz és a fának alacsonyágánál fogva levelei könnyebben hozzáférhetőek, mintha szabadon fejlődve, magas törzsek alakulnak. A botolást közönségesen a tél végén teljesítik oly módon, hogy erőteljes javakorbelti fákról éles baltával, közel a törzshöz szedik le az ágakat, idősebb törzsek fején ellenben rövid ágcsomokat hagynak, mert ezek jobban hajtának ki. Ha a lombot takarmányul akarják felszártítani, akkor a botolás nyáron történik” írja a Pallas Nagylexikon.

A kőrisek táji szerepe a tölgy-kőriszil ligeterdők folyószabályozásokat követő visszaszorulásával sajnálatosan csökkent. Viszonylag ritkák a kőrisfasorok is. Ezért különösen értékes a Nyugat-Dunántúlon, a Répce síkon a Csáfordjánosfa és Répceszemere települések között található magyar kőrisfasor, amely Magyarországon a legidősebb kőrisfasor. Az ezüst juharos része 50 éves, a magyar kőrisből álló szakasz másfél száz éves. E tájon találjuk azt a kiemelkedő természeti értéket jelentő Répce menti erdőséget is, ahová az Alpok előhegyeiből a hegy- és dombvidéki fajok lehúzódtak, és a kedvező mikroklímátikus viszonyoknak köszönhetően fennmaradtak. A kocsányos tölgyek, magyar és magas kőrisek, juharok és gyertyánok alkotta erdőben álló legidősebb faegyedek 250-300 évesek. A koros ligeterdő koronaszintje alatt gazdag a cserjeszint, a gyepszintben pedig Csáfordjánosfa címernövényévé nemesedett tavaszi tözike harangvirágja fehérlik tavasszal.

Öreg kőrisegyedeket találunk több helyütt az országban a legelőerdők kiritkulásával létrejött fás legelőkön. Gyakorta az egykori magas árterek tölgy-kőriszil ligeterdei alakultak át fás legelőkké, ezért fordulnak elő idős kőrisegyedek ezeken a területeken. E tájképi szempontból is különösen értékes élőhelyeken a ligetesen vagy szabadon álló fa-

matuzsálemek kiterbélyesedő koronái teljes szépségükben bontakoznak ki.

A csáfordjánosfai magyar kőris-fasorhoz közeli Dénesfán, a község külterületén a Répceszemere menti út mentén húzódik az az 1997 óta védett 29 hasos fás legelő, amelyen egykor tölgy-kőris-szil ligeterdő díszlett. A területen álló idős kocsányos tölgyek és szilek mellett a magas és a magyar kőrisek fiatalabbak, sarjeredetűek. Az Ormánságban Sellye és Kákics közötti legelőn áll három 150-300 év közötti hatalmas védett magyar kőrisfa. Ennek közelében erdősávokkal övezett kiszáradó lápréten előforduló védett orchidea és nőszirmo fajok társaságában idős kocsányos tölgyek és magyar kőrisek díszlenek. Szintén Baranyában, Besence fa-

luban, az Okor vízfolyás menti Várdombi legelőn emelkedik ki egy idős magyar kőrisfa, amely 32 m-es magasságával és 654 cm törzskerületével egyes vélemények szerint a világ legnagyobb példánya. A Szabolcs-Szatmár megyei Lónyán a falu fás legelőjének faállományát 30%-ban magyar kőrisek alkotják. Heves megyében Nagyvisnyó határában a Faktor réten találunk több 100 év-nél idősebb magas kőrist.

Idős kőrisfákkal találkozhatunk több kastélyparkban és várkertben, városi parkban is. Sárospatakon a várkertben áll két, sajnálatosan pusztulásra ítélt magas kőris. A koronák ágainak többsége száraz, több ágát lefűrészelték. A törzs üregeit poliuretánhabbal töltötték ki és széthasadás ellen vasabroncsokkal fog-

ták össze. A dénesfai fás legelő szomszédságában lévő kastélykertben is több idős, 250 év körüli magas kőris egyed található, ezek egészségi állapota jó, csakúgy, mint a szarvasi arborétum fiatalabb és a nagymágócsi kastélypark 140 évesre becsült egyedé. Szintén szépen díszlenek a Hanságban Kapuvár 100 év körüli magas kőrisei. Ezekhez közel, a szomszédos Osló településen álló igen terebélyes magas kőris egyedek azonban korhadnak. Az itt említetteken túl az országban számos 100 évesnél idősebb, esetenként akár 300 évesre becsült korú szoliter magas kőris és kevesebb virágos kőris egyed lelhető fel parkokban, utak mentén az ország famatuzsálemeinek adatbázisa szerint.

Konkolyné dr. Gyuró Éva

Székfoglaló*

Megújítható természeti gazdaságunkkal úgy kell gazdálkodnunk, hogy az hosszú távon gyümölcsözően fenntartható legyen, és felül kell vizsgálnunk azokat a gazdálkodási gyakorlatokat, amelyek azt veszélyeztetik.

Így például meg kell szüntetni a kopárfásítási programokat, amelyek legértékesebb termőhelyeinket teszik tönk-re, miközben értéktelen faanyagot produkálnak.

Felül kell vizsgálni a homokfásítási programokat, és meg kell szüntetni azokat az ültetvényeket, amelyeknek faanyaga még a kitermelés költségeit sem fedezi.

Erdőgazdálkodásunkban egyfajta önelégültség vált uralkodóvá az utóbbi évtizedekben, s ez sem a kutatás, sem a gazdálkodás területén nem előnyös. A Magyar Tudományban tanulmány jelent meg, amely a hazai erdőgazdaság teljesítményét sikertörténetnek nevezte, mondván, hogy az ország erdősültségét 13-ról 19%-ra sikerült növelni. Ha azonban azt tekintem, hogy az ország 19%-os erdősültségéből csak 6% az erdő és 13% az ültetvény, akkor ez az én szememben szégyen, amit lehet sikerként értékelni, de ez attól még szégyen marad.

Az erdőtörvényt megelőző munkálatok óta hangsúlyozom, hogy az erdészet csak akkor lesz képes a társadalmi és a gazdasági elvárásoknak is eleget tenni, ha az erdőgazdálkodást, az ültetvénygazdálkodást és a vadgazdálkodást mint három különböző termelési ágat különválasztják, mert ezek mind céljukat, mind módszereiket, mind gazdasági mutatóikat tekintve különböznek egymástól.

Tudomásul kell vennünk, hogy a hűvös-nedves éghajlatú Nyugat-Európában a fatermesztés gazdaságosabb, mint a mi száraz-meleg éghajlatunk alatt, ezért ebben a tekintetben nem leszünk versenyképesek. Természetes élőhelyeink iránt viszont egyre növekvő érdeklődésre számíthatunk. Erdőink életéből sokkal hosszabb ideig húzhatunk hasznat, mint kivágásukból.

Ma természethiányban szenved az európai kontinens lakosságának túlnyomó része. A természet iránti igényt az ökoturizmus mint iparág robbanásszerű fejlesztésével fogják kielégíteni. Magyarországnak a biodiverzitása és az Európai Unió országaitól eltérő életföldrajzi karaktere ebben az iparágban jó esélyeket biztosíthat. Ehhez azonban a hazai természetvédelemnek ki kell lépnie eddigi passzív, görcsösen a megőrzésre koncentráló magatartásából. Tudatosulnia kell a társadalomban és a döntéshozókban, hogy amíg a környezetvédelem örökös adó, amely főleg az okozott károk kijavítását célozza, addig a természetvédelem jelentős termelő ágazattá fejleszthető.

Nanobogarak a rák ellen

A németországi Tübingenben nanotechnológiai eljárással létrehozott, bogárra hasonlító szerkezetnek lábai és fogószerkezetei vannak. Ez egy olyan intelligens kapszula, amely lenyelve, az emésztőrendszeren felkutatja a korai stádiumban lévő rákos sejteket. Az eddigi kapszula-endoszkópokkal szemben ezeket az orvosok irányíthatják, mivel a nanobogarak lábaikkal képesek mozogni a gyomorban és a belekben. Szenzoraik elemzik a szövetet és felismerik a kezdődő betegséget. Esetenként a kis robotok fogóikkal el is távolíthatják a beteg szövetet. A fejlesztést támogatja az EU most induló Vector kutatási projektje is.

* * *

Szűkül az ózonlyuk

Amerikai klímakutatók szerint a Földet védő ózonréteg vékonyodása 1997-ben megállt. Az ózonréteg a Nap káros ultraibolya sugárzása ellen védi a Földet, de a környezetre ártalmas vegyi anyagok (főként a klórt és fluort tartalmazó szénhidrogének) kibocsátása miatt jelentősen elvékonyodott. Az ózonlyuknak nevezett elvékonyodott terület „regenerálódása” megindult, s az Antarktisz felett a korábban feltételezett időpontnál húsz évvel korábban, 2068-ra eltűnhet.

(Élet és Tudomány)

* Részlet Borhidi Attila, a Biológiai Tudományok Osztály tagja székfoglaló beszédéből az MTA rendes tagjává választása alkalmából Megjelent: „Székfoglalók, 2001, Élettudományok” címmel Magyar Tudományos Akadémia, Akadémiai Műhely, Budapest, 2006. november 11.

Magyar kőris (*Fraxinus angustifolia* subsp. *danubialis*) erdőművelési tulajdonságai

A magyar kőris erdésztszadalmunk egyik kevésbé ismert és elismert fajtája. A magas kőristől való vélt és valós különbségének nehézségei vezettek ahhoz, hogy e faj morfológiai, ökológiai tulajdonságai kevésbé ismertek. Az Erdészeti Lapok idei évfolyamának számai jelentős mértékben hozzájárulhatnak ezen „ismeretlen” fajjal alaposabb megismeréséhez, s talán az újrafelfedezéséhez is.

Míg az alapfaj, a keskenylevelű kőris (*Fraxinus angustifolia*) szubmediterrán flóraelem, mely megtalálható Északkelet-Afrikától kezdve a Földközi-tenger mentén egészen Törökországon át Észak-Íránig, addig a magyar kőris a Kárpát-medence, a Bécsei-medence és a Morva-medence területein tenyészik.

A faj morfológiai jellemzése és termőhelyi igénye az Erdészeti Lapok idei számaiban megtalálhatók. Ezt csak a termékkel kapcsolatos tulajdonságokkal bővíteném: az érett magyar kőris termései a fűrtökben homogén világosbarnák, ezzel szemben a magas kőris termései fűrtökeinek színe heterogén, a világosbarna árnyalattól a szürkés(feketés) barnáig szinte minden szín megtalálható. A teljesen érett magas kőris mag ellipszis, a magyar kőris magja pedig erősen lapított ellipszis keresztmetszetű.

Termésének gyűjtése, kezelése, valamint a csemetenevelés hasonló, mint a magas kőrisé. A kőrisek magja az ún. ortodox átfekvő magok közé tartoznak, ami azt jelenti, hogy nemcsak fizikailag akadályozott a termés a csírázásban, hanem maga a termés sem fejlődött még ki.

Termését viaszérett és technikailag érett állapotban is lehet gyűjteni. Zöldérésben lévő termés gyűjtés esetében 16 hét meleg (20 °C) kezelés szükséges, melynek célja az embrió növekedésének biztosítása. Ezután 16 hét alacsony hőmérsékleten való tárolás következik,

melynek célja az embrió ébresztése. Számos szerző foglalkozott a kőrismagvak átfekvésének és a vetés előtti kezelésének vizsgálatával (Suszka, et al., 1994). Ezek közül említék néhány javaslatot:

– vetés előtt 8-10%-ra szárítás, tárolás 16 hét 20 °C-on, vagy tárolás 20 °C-on, majd 3 °C-on, szárítás tárolás -3 és -5 fok között;

– a teljes érett magot kamrában, pincében ömlesztve tárolni, 3-4 naponta forgatni, öntözni, homokban rétegelni, fagyra így nem érzékeny;

– a teljes érettségi állapotban lévő mag -5 °C-on több évig is tárolható csírázási veszteség nélkül (akár 12 évig is, Suszka et al. 1994);

– októberi szedés, 1 évre száraz hideg tárolás és őszi vetés;

– korai szedés (augusztus), 2-3 napi nedvesítés rétegelés homokban, 2 fokok tárolás, vetés tavasszal,

– ősszel vetni, vagy rétegelni 3 hónapon át 12-15 °C-on, majd 4-5 hónapon át 0 °C-on; vetés április vége.

A termés gyűjtéskori víztartalmát (14-15%) jelentősen kell csökkenteni a tárolás során, azaz mintegy 7-10%-os víztartalomra. (Megfigyelések szerint, ha a terméskocsány kezd elszíneződni, a gyűjtését meg kell kezdeni, ha csak később tudjuk szedni a termést, akkor számolnunk kell azzal, hogy ortodox mag lévén, nagyon átfekszik a mag.)

Magjának csírázási és életképességi vizsgálata az ISTA (International Seed Testing Association – Zürich) által elfogadott szabványok szerint történik. Csíráztatás 20 °C-on; az első csíraszámolást a 12., az utolsót pedig a 60. napon kell elvégezni. Az életképességi vizsgálatok általában TTC-vel (triphenil-tertrazolium-chlorid) történnek, amely a mag életképes részét festi meg. A magokat 18 órát vízben, majd 16-24 órát 30 °C-on TTC-ben kell áztatni.

Az indigócarminos eljárás során, mely a mag életképtelen részét festi meg, 20 °C-on 48 óra vízben való áztatás után 20 óra indigócarminos áztatás következik. Sok helyen alkalmazzák a röntgensugaras vizsgálatokat is (Suszka et al., 1994).

A magvetés, a gyűjtés idejétől függően, ősszel vagy tavasszal történik. Később ősszel (november) vetett magok esetében gondoskodni kell a megfelelő nagyságú takarásról (2-3 cm) a kifagyás megakadályozására. Mivel igen tápanyagigényes fajról van szó, a csemetekert „jobb” részeit érdemes kijelölni a magyar kőris vetésére. Bár a hazai csemeteszabványok alkalmazása jelentősen átalakult, általában 1/0 vagy 2/0 csemete nevelése a cél, melynek során 25 cm növény- és mintegy 25(30) cm gyökérhossz a megfelelő. Vetés során a vetőbarázdák távolsága 40-60 cm, szélességük 5 cm. Az egy folyóméterre vethető mag 100 db (100% használati érték). Növétérigénye: 19-25 cm².

A magyar kőris fiatalkori növekedése erőteljes, ami csak 40-60 éves kor környékén csökken jelentősen. Külföldi vizsgálatok alapján (Fraxigen, 2005) a keskenylevelű kőris természetes állományainak éves növedéke 12-15 m³, míg az ültetvényes állományoké 20-25 m³. Vágásfordulója 40-80 év, végvágáskori átlagátmérője 40-60 cm. Viszonylag korán virágzik: szabad állásban 20 éves korban is jelentős virágzásra lehet számítani, míg állományban általában 30-40 éves korban kezd el virágozni. Állományainak természetes úton való felújulóképessége hasonló mint a magas kőrisé, azzal a megjegyzéssel, hogy az árterületeken a vadkárosítás – nagyon szereti a vad –, valamint a lágyszárú- és cserjeszint gazdasága korlátozza az újulat megmaradását.

A magas és a magyar kőris hibridizációjának érdekességére, és e vizsgálat szükségességére Bartha professzor úr már felhívta a figyelmet (Bartha, 2006). Sajnos azonban, hogy idén, az e kutatási témakört is magába foglaló molekuláris genetikai pályázat nem nyerte el a bírálók szimpátiáját, támogatását. De talán a faj megkapja.

Frank Norbert

	Magyar kőris	Magas kőris
Termésfürt színe	(Homogén) világosbarna	(Heterogén) világosbarna – szürkés(feketés)barna
Ezermagtömeg	65-100 g	65-185 g
Maghossz	30-55 mm	30-40 mm
Terméshossz	12-19 mm	10-17 mm

Egy elfelejtett, leírt erdészeti korosztály

Hetven előhajnalán, már szinte kényszerűen jelentkeznek bennünk a múlt életünk szebb, nagyobb, küzdelmes, olykor fájdalmas emlékei.

A tollat, hogy kezembe vegyem, alighanem ösztönözte a legtöbbet kibíró férfikoromban megjelent, egymás kezéből kitépett Nemeskürthy tollából „Requiem egy magyar hadseregért” – hősi eposz, mely az embertelenséget, a fájdalmak délibábjain elpusztult ártatlanok kétszázéves mártíromsága, és ha nem is olyan jellegű, de az ötvenes években férfivá vált fiatal erdészeti szakemberek egész országot érintő, természetalkító, néma küzdelmei, hol egy Trianon utáni 12%-os erdősültségű ország fával borítottóságának megteremtése, fokozása nem járt ugyan véráldozattal, a hősök akkor elmentek, ottmaradtak, jobb esetben hazakerültek, de itthon egy új élet sarjadt, és a temető is úgy örök nyughely, ha fák borítják. Ez a korosztály oktatóival, hihetetlen szakmászerejükkel, a küzdelemre való felkészítés képességével elindított egy korosztályt, kik képesek voltak a futóhomok, a szik, az árterek, a két háború áldozatává vált hegyvidéki – nekünk természetszerűvé vált – letarolt, lerabolt erdők felújítására, mintaszerű kezelésére.

Elnézést kérek a párhuzamért, de ezeknek a „csendeseknek” évtizedeken át tartó küzdelmeit elhallgatni, kisajátítani, olykor a politika le nem csapolt mocsarából ki-kivillanó, olykor érthetetlen, kistűlű témákba kapaszkodó csoportvillongásokat hallva – ugye értik a 12%-os ország-erdősültségből közel 20%-ra felküzdődő erdészeti társadalom, és igen, annak a régi elfelejtett, elhulló korosztály kérdéseit?

Tollfogásra az utolsó lökést egy volt osztálytársam levele indította el, ki értesített, hogy tudván Gyulán olykor átutazom, keressem fel egy régi barátomat, kivel 1951-ben egy megyéből indultunk el, mert Pista, régi barátunk, mindkét szemére megvakult. Én akkor voltam abban a krízisben, mikor azt vesztettem el, kit a világon a legjobban szerettem, a feleségemet.

Megtudva tragédiámat, Ő hívott, vizgasztalt, bátorított, szóba sem hozva saját tragédiáját.

Azóta, évente kétszer arra járva, átutazóban meglátogatom.

Alig két hete, mikor ott jártam, egy nap és egy éjszakára kivittek a Szanazug-hegyvidéki embereknek kis-

sé ismeretlen, de csodálatos világába – hol a Fehér- és Fekete-Körös összefolyása egy kis Paradicsomot alkot.

Már csak ketten voltunk, és kért, menjünk ki együtt a vízpartra.

Hát igen, a távolság kicsit távol voltam mellett is úgy csendesen bandukolva a folyó töltésén felfelé, egy jó hosszú lélegzetvételre megállva Ő kérdezett:

Mondd, fent nálatok mi újság?

Pista! Hat méter a „gát” tető, most egy kicsit hagyjuk a másik oldalt, zöldűs valami régi nemes nyáras erdő látszik, hisz ehhez kutyabőr sem kellett, így hívták, tanították, az új nyárfá fajokat, későn vagy korán fakadó alapon megkülönböztetve nézzük a fákat.

Jó, igazad van. Tudod, évente kétszer-háromszor Magdival, a feleségemmel körbejárjuk, de nem tudja, de Te mondd most, milyen magasak, milyen vastagok?

Hát ott benn a torkomban aligha a páratartalom hűse halkított

Pistám! A fáitok, amit itt látok, 28 m magasak és vannak köztük 60–70 cm vastag egyedek is.

Látom az arcráncainak ellazulását, jön egy kis piros szín.

Jó, jó. Mondd, ezek a nyárac és még mennyi évük van?

Nekünk? Nekik? A kettő összefolyik. Gyere! Elmegyünk a kompig, leülünk csak úgy a fűbe, pár éve telepített szomorúfűz-fasor alá. Kérdem, itt az összefolyásnál már temetnek?

Nem.

Csak ültetik, nem kérdezik, jó-e. Kell-e egyáltalán ez ide. A Vízügy itt mindent eladott, ha ide kocsival bejössz, fizetsz.

És Te?

Na ne bolondozz, a fehér bot és az erdészkalap még a buszsofőröknél is érdekesség, hisz ha látnak, felvesznek, itt üdvözlnek és beengednek. Mondd, emlékszel 50 éve hogy elmúlt, hogy Debrecenben a csodálatos egyetem mai helyén, majd a kishegyesi úton befejeződött talán életünk legsikeresebb előkészítése?

Igen, emlékszem. A felvételi elbeszélgetésen ugyan nem kellett vizsgázni. Egy ösztövért, vékony, pici bajuszos ember kérdezgetett. Ő volt dr. Kollwenz Ödön, mellette egy szürkeruhás civil, ő volt a leendő kollégiumigazgató, egy átirányított ember, ki ember volt a maga módján, gépállomásra kizsákmányolt életével egy leváltás, átirányítás után.

Mit szeretsz? Miért jöttél? Szereted a fát? Ezek voltak az elsődleges kérdései, és nem az, hogy hány hold földje van, az saját vagy juttatott, a szüleid tsztagok vagy sem?

Utóbbi kérdések másodlagosságáért szívesen bárkivel vitába szállnék ma is.

Egy fél országból összeszedett kompánia felvételi elbeszélgetéseit aligha a mivoltatok származási kérdései döntötték el.

Itt a fák szeretetét kérdezték elsődlegesen. Igen! Ők voltak, kiknek nem kopjafát kell állítani – az elvész, elkorhad, betemeti a kő –, hanem márványba, acélba – de rozsdáállóba! – kell formálni nevüket, alakjukat, azoknak, kik el tudták indítani ezt a generációt.

A hazának már voltak honfoglalói, fel- és levirágoztatói, de erről a csendes, zöldruhás, már a 60-as években is talán csendes tüntető, erdész-egyenruhába bújtatott rétegnek elfelejtették a hőseit.

Kiss Ferenc, Bedő Albert, Kaán Károly, Róth Gyula, Majer Antal, Kollwenz Ödön, Kricsfalvi Viktor, Marton Tibor, Koltay György, Járó Zoltán, Solymos Rezső, Járasi Lőrinc, Tóth Béla.

Ezek az emberek több száz, pár ezer erdészfanatikust neveltek fel, kik táblát, lánccal nem!! erdőlétesítést, szeretetet hordoztak odabent csendesen. Hordozták ezt akkor is, mikor 12 Ft volt egy erdőápoló napszámja – ők hívták így –, vagy rendőri segítség nélkül hívták Pista bácsit fuvarba, hisz a bányákba pillérfát, bányafát kértek, de tudod, hogy apámat meghurcolták, tönkretették?

Tudom, Pista, de azt is tudom, hogy több száz hektár csodálatos erdőtelepítést, felújítást végezettél, és nem vagy rá büszke?

De, úgy érzem, hagyta vissza eredendőt.

Kicsit hallgat, aztán kérdi.

Mondd, ez nekünk, „zöldeknek” jobb most vagy akkor?

Hát igen, a „zöldek” szó talán sokáig kétértelmű érdekes szó, de a maiakat – szó sincs bántásról – ha felöltöztették volna őket zöld egyenruhába, adtak volna fegyvert, ha nagy nehezen kétszövűt is a kezükbe, akkor nap mint nap szembekerültek volna az erdőt biztosan szociális problémái miatti, nemcsak Munkácsy: Rőzsehordó asszonyi látélettel, az egyáltalán nem ritka faszista köpdőséssel.

Itt azért ez nem volt – mondja.

De mondd – kérдем –, voltál te is mint erdész, tsz kirendelt szervező, hol szeretett főnököm Jókainak a Barátfalvi lévita című könyvéből próbált Szan Simon-féle utópiákat teremteni, közben azon forrt az agyunk, hogy holnap lesz-e elég fuvar a bükkörök szállításához, míg tönkre nem megy.

Zoli, inkább hagyjuk!

Visszalépegettünk a házhoz, Ő előszedte a régi lemezeket, tudta a korosztály kábítót, Zárait és a többi.

Elővettünk egy fene tudja, milyen külföldi vörösbort, minek íze, aromája se lévén, inkább 1956 októberre jutott az eszembe. Mikor a hegyaljaiak az évtizedes aszútermésről ók ott, fent egy korszakváltásról, és mi, a „zöldek” arról, hogy a zempléni tölgyek ontják a makkot. Igen, volt aszú, makktermés, és országot, családokat megrendítő tragédiák.

Zoli! Engem apám után egy belső rohadat emberi viszony után akkor meghurcoltak, megverték, előrángattak.

Nem kellene elfelejteni?

Engem az állami tulajdon védelme miatt éjszakánként kerestek, a főnökömet leverték a motorjáról, az erdészetet hátulról felgyújtották és a templom előtt éjszakánként a falu legnagyobb fatolvaja szavalta a „Talpra magyar”-t, szerinted mit változtatott ez az életünkön?

Tudod, az életünk fonákosságai, hogy az agyonátkozott ötvenes években az erdészet támogatása a legnagyobb volt, mióta létezik – ez ugyan lejáratott szöveg. Egy erdőgazdaság nem politikusokra, szakemberekre épült, a munkáskáder igazga-

tóink a soros félévi szakmai bejárásom nem azt kérdezte a főmérnökötől, hogy azt a bizonyos tsz fás sertésöl-garnitúrát időre miért nem tudta elküldeni – mert elküldte becsülettel –, hanem volt olyan szakmai kérdés, mit is lát az arcokon, megválaszolatlan maradt-e bizonyos kérdés, mit öneki kellett volna megválaszolni? Ezek hihetetlen szakmai kérdésekre keresték, és állítom, megtalálták a választ. A szakma több mindent megkaphatott a politikai vezetéstől, erdészeti főigazgatóság létesül miniszterhelyettesi funkcióval, 1955-től a szakma bibliáit jelentetik meg a legjobb szakemberek közreműködésével. Már 1955-ben megjelenik a csemetekerti utasítás semmi Lisenkó vagy Micsurin beütéssel. Ezt követi szintén 1956-ban az erdőnevelési utasítás, hát ugye pártok, politikusok és érdekes, kalász, kalapács és csillag nélküli címmel a kézirat nyomdába adva 1956. szeptember 7-én. Minden erdész hitvallásként alkalmazta. Egy kis szünet csak a szakmai irodalomban, 1959 Erdősítési és fásítási utasítás, a régi csillag, kalász, kalapács címlapon, majd egy hatalmas változás, 1963 miniszterhelyettes dr. Balassa Gyula, az Országos Főigazgatóság vezetője erdészeti csillaggal jelezve megjelenteti a legjobb talajtípusok termőhely növényei és az erdészeti talajtípusok kézikönyvét. Dr. Járó Zoltán és dr. Majer Antal tollából dr. Csapodi Vera csodálatos, utánozhatatlan képeivel. Az ország legértékesebb állományából kijelöli a jövő minőségi erdeit biztosító, magtermelési célú állományokat, elkészül az ország erdészeti tájainak sajátosságait, új erdők létesítésének, fel-

újításainak helyi technológiái, igen alapos növénytipológiai alapokra támaszkodva. Állítom, Európában egyedül itt és magas szinten 1955. évben itt rendezik meg az európai erdőnevelési konferenciát, mert volt mit tanulni a magyar erdészekről.

Nálunk – mondja Pista – megtalálják a fehérszörű albínó csodaszarvast, és lezajlik egy-két frontos harc az idehozott szoktatott párt- és állami vezetők ellátása és a szakma a hitvallás idő- és pénzbeli biztosítása tekintetében. Soha nem valottunk szegényt az utóbbi esetében.

1968 eltörölte a költségvetéses gazdálkodást – tartsd fenn magad a saját eredményedből –, a megjelenő új technikák, a fűrészüzemek korszerűsítése, az országos lakásépítési ütem egy olyan mennyiségi felfutást igényelt, mit a korábbi évtizedek magán-, valamint kincstári tulajdonú túltartott öreg erdei biztosítottak.

Az 1970. évi átszervezések hatalmas, olykor több megyére is kiterjedő részvénytársaságok létrehozása a „vertikális integráció” jegyében – termelés–feldolgozás–kereskedelem egy kézben ma is vitatott téma. De vallom, a fokozott igény lassú lecsendesítése, a szakmai kívánalmak teljesítése nemcsak a függetlenített és nagy felelősségre létrehozott állami erdőfelügyelet segítségével volt biztosítható. Ott volt és dolgozott az egész országban egy kinevelt, felkészített, már mindent kipróbált és elviselt korosztály.

Pista! Volt olyan május 1., hogy úgy vonultunk fel Miskolcra, hogy a nagy transzparensünkre azt írták, 50 000 m³ fát termelünk, ez volt a véres, verejtékes évtized, és büszke vagyok rá, mert

Könyvismertetés

Mihály Botond – Botta-Dukát Zoltán (szerk.): Özönnövények II. – A KvVM Természetvédelmi Hivatalának Tanulmánykötetei 10., 2006, 412. oldal

A „Biológiai inváziók Magyarországon” sorozat keretében rövid időn belül immár a második kötet látott napvilágot, melynek témája a hazánkban felbukkant özönnövények (inváziós fajok). A biológiai invázió, az özönnövény fogalma a közelmúltban honosodott meg, de a parlagfű térhódítása kapcsán ma már széles körben ismertté vált. Az özönnövények listájára fás növényfajok is felkerültek, így az első kötet részletesen foglalkozik az amerikai kőrissel, bálványfával, gyalogakáccal, kései

meggyel, zöld juharral, míg a mostani második kötetben az arany ribiszke, fehér akác, keskenylevelű ezüstfa, adventív szőlőfajok (*Vitis* spp.), vadszőlőfajok (*Parthenocissus* spp.), nyugati ostorfa részletes jellemzését találjuk.

A népes szerzőgárda tagjai a bemutatásban kitérnek a faj taxonómiai viszonyaira, morfológiai jellemzésére, származására, elterjedésére, életmódjára, termőhelyi igényére, biotikus interakcióira, gazdasági és természetvédelmi jelentőségére, kezelési ismereteire. A fás szárú özönnövények esetében a jelenlegi kötetrel valamennyi faj bemutatásra került, a lágyszárúak közül még maradt a következő kötetekre. De az eddig napvilágot látott közel ezer oldalon többek között már tanul-

mányozható az erdeinkbe is betörő bíbor és kisvirágú nebánsvirág, japán-keserűfű-fajok, kaukázusi medvetalp, magas és kanadai aranyvessző, selyemkóró, parlagfű, süntök, észak-amerikai őszirózsák, olasz szerbtövis, napraforgó-fajok, amerikai és kínai karmazsinbogyó (alkörmös), japán komló, átoktüske leírása.

A jelen és a közeljövő erdeinkkel kapcsolatos egyik kihívása az özönnövényekkel folytatott, ill. folytatandó küzdelem, melyet ma már nem lehet könnyen szemlélni. A harc egyik fegyvere az az ismeretanyag, amely e fajokkal kapcsolatban eddig összegyűlt, s amelyet monográfiaszerűen tartalmaznak az eddig megjelent, színes fotókkal szépen illusztrált kötetek. [Megrendelhető a Természetvédelmi Hivatal Könyvtárában, 1121 Budapest, Költő u. 21.]

Dr. Bartha Dénes

a következményeit is megoldottuk. Persze történetek szakmai melléfogások is, és utólag ennyi év után, főleg azok szájából, kik akkor még sehol sem voltak, nagyon könnyű így kritizálni az alföldi fenyvesítések, nyárasítások helyenkénti túlzásait. A rendszer több évtizedes működése során tudomásul vette az erdőszet sajátos helyzetét, változatlanul támogatta fejlesztéseit, fenntartotta az erdőtelepítési alapot és volt ereje, elképzelése ahhoz, hogy támogatta a Nemzeti Parkok létrehozását. Más kérdés ezek területi nagyságuk törvényileg rögzített, hatósági jogkörrel övezett, olykor olyan célok védelme is, melyeket az erdőszet évszázadok óta szakmai szeretettel, hűséggel elvégzett. Létrejött egy hármass lépcső, alul a gazdálkodó – elsődlegesen természetben – azzal dolgozó erdőszet egy változatlan állami felügyelettel, mely törvényileg, erdőtervileg rögzített feladat ellátását engedélyezi, felügyeli és belép meghatározott, de egyes helyeken több tízezer hektár területen létrehozott nemzeti park a maga törvényeivel. Egyik oldalon évszázadokon át önmagát, céljait fenntartó er-

dészet szigorú felügyelettel, másik oldalon egy költségvetésből élő szervezet, ma már egyre több jogot, működési tevékenységet igénylő szervezettel.

Pista! Itt nem a természetvédelem elemi fontosságát vonja kétségbe valaki. A kicsinyes, a fontosságbizonyító, olykor szakmai célokat rosszul megszabó tényekről beszélek. A megértésre egy egyszerű példa: A bükk egy különleges faj, ritkán és rapszodikus mennyiségben produkálja a makkot. A 70-es évek végén a Bükk-hegység több száz hektáros területén történő makktermésből kikelt parányi nagy értékű facsemeték létét tette lehetetlenné a bükklevéltetű, ami ellen, parki terület lévén, rovarirtó szerrel nem védekezhettünk. Itt tiltva volt.

Már akkor is léteztek pár nap alatt lebomló szerek, melyek a természetes vízforrásokat aligha veszélyeztették. Helyszíni mérlegelés, döntés hiánya sokba került a gazdálkodónak, de a természetvédelemnek is.

Talán egy másik eset. 1978–80-tól főleg az északi hegyvidéken lezajló tölgyfapusztulás mértéke elérte az állami, titokban történő, elrendelést. Szeretett szak-

mánk megosztása, a környezetszennyezés vagy élő tényezők, vírus, baktérium, gomba témakörben a lelkekben lezajlott, de mintha hasonlítót volna valami mai tendenciára. A téma súlyossága, több százezer m³ kipusztult, és kimenteni próbáló küzdelem nem volt hasonlítható valami újkori tendenciákra. Több évtizedeken át láttam, benne voltam a volt Észak-Magyarországi Vegyiművek 400 hektáros erdejének sorsában. A serkentő vegyi kibocsátás hatása a rohamosan felszaporodó madárcseresznyére – hol minden ötödiken kifejlődött, vagy kifejlődni akaró rákos duzzanatok fellelhetők – okoztak-e természetvédelmi vagy ránk nézve is ki-hatható egészségügyi problémát?

Hagyjuk. Feküdjünk le, álmodjunk róluk, a névtelenekekről, kik képesek voltak a legkeményebb időszakban az ország erdeinek növelésére, természeti értékeinek megvédésére.

Ő még egy ideig rádiót hallgat, néha hallom a bot koppanását, majd vízcso bogást, nehezen merül álomba – s ha igen –, kívánom neki, hogy újra élje a többiek dicső, de elfelejtett életét.

Kisházi Zoltán

Latorca partján...

Turistabuszunk lassan gördül a macskakővel kirakott régi utakon, majd leparkol a Munkácsi vár alatti parkolóban. Aztán a csoport minden tagja nekivág a hegytetőn büszkélkedő vár meghódítására. A rekkenő hőségben a vár belső termében találunk enyhülést, ahol szép eszközök és tárgyak tanúskodnak a régmúlt dicső fejedelmekről, a várudvar szegletében idén kapott helyet a dicső fejedelem, „Rákóczi Ferenc és Édesanyja” bronzból alkotott páros szobor emlékmű alkotása.

Mögöttünk a Beregi-síkság, az ellenkező oldal felől pedig a történelmi város, Munkács terül el. Tekintetem a városon átívelve a távolba mered. A véget nem érő hegyláncolatok honában, túl a látóhatáron a Vereckei-hágót idézem gondolatomban.

Elmerengésem közepette hűs légáramlat érint meg arcomon, a Kárpátok ős rengetegének az igazi lehelete. Gondolatvilágomban pedig az elmúlt századok vérzivataros eseményei jelennek meg. Az átértett dicső történelem mámorában, a fájó érzések mögött kérdőjelek sorakoznak.

A várlátogatás után buszunk észak-

kelet felé haladva hagyja el a várost. A Latorca folyó vize bukdácsol az ősi mederben, a várost kikerülve igyekszik a Bodrog és a Tisza vízgyűjtője felé.

A folyó túloldalán meredek hegyoldalak sorjáznak, melyeken tölgy és bükk őserdők tanúskodnak e táj érintetlenségéről. Ez a vidék a 20. század folyamán többször is cserélt gazdát, és hogy mégis fennmaradhatott ez az ősi erdőrengeteg, az az itteni és a mindenkori egymást váltó erdőszgenerációk derék helytállásának köszönhető.

A hegyek ölelésében, erdőfede környezetben a Szojvai Emlékparknál rövid időre áll meg csoportunk, hogy megtekinthessük az 1944–45. évi sztálini kommunista uralom magyar áldozatainak emlékére nemrég felállított emlékfeliratokat. Itt a kárpátjai települések helység szerint felsorolt férfi áldozatainak a névsora található. A 18 éves kortól az 50 évesig 10 ezer feletti fegyvertelen magyar ember lemészárlása lett elrendelve és végrehajtva. A málenki robotra vezényelték vétkessége csak az volt, hogy magyarok voltak. Az erre járó vándor mindegyike könnyeivel küszködve hajt fejet, nem-

zetünk ártatlan hőseinek tiszteletére emlékezve.

De jó volna most kis diáknak lenni, történelmet tanulni, igazságot vagy igazságtalanságot megismerni. Te hét sebből vérző nemzet, vajon mikor találhatsz már egymásra itt, Európa szívében, mikor nyerheted vissza ezeréves államiságod méltó tiszteletét, mint ahogy azt mások jogosan megélhették?

Csoportunk néma főhajtással a gyászos helyszínről, és csak nehezen oldódtunk a visszafelé vezető utunkon. Kis kiterővel gyalogsétát tettünk, az erdős hegyoldal aljában helyet foglaló ódon vadász kastély megtekintésére. A múlt századok vadászati kultúrájának a fellelőgára lehetett ez a pazar kastélyegyüttes és környezete.

A parkban a tavacska eléggé elhínárosodott már, mellette pedig a valamikor impozáns gímszarvast teljes egészében ábrázoló kőszobor, ma a két agancsának a brutális letörésével megalázott állapotában szomorú látványt nyújt.

A leáldozó nap fényének pompájába öltözött erdős Kárpátok ölelésében vetünk búcsút vendéglátóinktól, a fájdalom érzetében, de a viszontlátás reményében.

id. Csizmadia Sándor
nyugdíjas erdősz

MAGÁNERDŐBEN

MAGÁN ERDŐTULAJDONOSOK ÉS GAZDÁLKODÓK ORSZÁGOS SZÖVETSÉGE
FEDERATION OF PRIVATE FOREST OWNERS AND MANagements IN HUNGARY

1021 Budapest, Budakeszi út 91. Tel.: 391-4290, fax: 391-4299

e-mail: megosz@mail.datanet.hu

A MEGOSZ VEZETŐSÉGE NEVÉBEN MINDEN KEDVES TAGTÁRSUNKNAK, ERDÉSZKOLLÉGÁNKNAK ÉS VALAMENNYI MAGYAR MAGÁNERDŐ-TULAJDONOSNAK KELLEMES KARÁCSONYI ÜNNEPEKET ÉS EREDMÉNYEKBEN GAZDAG BÉKÉS BOLDOG ÚJ ESZTENDŐT KÍVÁNUNK!

Fontos megállapodások

Az alábbiakban közöljük azon megállapodás szövegét, amelyet Gráf József miniszter úrral a közelmúltban írtunk alá, és ami lehetővé teszi a társfinanszírozott uniós erdőtelepítések első köréből kimaradt 2006. évi pályázatokra vonatkozóan is azok befogadását. Jelezzük, hogy ennek alapján a munkák ezeken a területeken is megkezdhetők, de felhívjuk mindenki szíves figyelmét, hogy a területileg illetékes Állami Erdészeti Szolgálati Igazgatóságnál feltétlenül ellenőrizték előzetesen, hogy az adott területre benyújtott pályázat valóban elfogadásra került-e, vagy esetleg valamilyen más, pl. formai okból elutasították azt.

Megállapodás

mely létrejött a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium (FVM), és a Magán Erdőtulajdonosok és Gazdálkodók Országos Szövetsége (MEGOSZ) között

A Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium (továbbiakban: FVM) a Magán Erdőtulajdonosok és Gazdálkodók Országos Szövetsége (továbbiakban: MEGOSZ) és a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Integrátorok Szövetségének közös 2006. október 31-én kelt levelében foglaltakat – a Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal (továbbiakban: MVH) és az Állami Erdészeti Szolgálat bevonásával – megvizsgálta és a benne szereplő indoklás alapján vállalja, hogy az EMOGA Garancia részlegből finanszírozott Nemzeti Vidékfejlesztési Terv (továbbiakban: NVT) Mezőgazdasági területek erdősítése intézkedésre (132/2004.)

a 2006. támogatási évre beérkezett támogatási kérelmek esetében eltekint a pontozástól, és engedélyezi az MVH számára az adminisztratív ellenőrzéseken megfelelt kérelmek jóváhagyását. Ezzel a 2006. október 3-án megtartott FVM Szülkkörű Vezetői Értekezleten 94538/2006. számon megtárgyalt, előterjesztésre jóváhagyott „C” határozati javaslat érvényét veszti.

Az NVT végrehajtására rendelkezésre álló források nem teszik lehetővé a keret átcsoportosítását, ezért fenti döntés alapján támogatást nyert erdőrészek – azaz minden adminisztratív szempontnak megfelelő kérelem – többletforrás igényét, valamint az ebből adódó 2008-2013. közötti évekre többletdetermináció összegét az EMVA keretében 2007-2013. közötti időszakban rendelkezésre álló Mezőgazdasági területek erdősítése jogcím forrásából biztosítja. Ennek a 2006. év őszén, ill. 2007. év tavaszán többletként megvalósított erdőtelepítések forrásigényével arányosan csökkentésre kerülnek a 2007-2013. években a Mezőgazdasági területek erdősítésére fordítható források.

Az EMVA forrásaiból finanszírozandó Új Magyarország Vidékfejlesztési Terv Mezőgazdasági területek erdősítése források ily módon történő csökkentését, és annak lehetőségét, hogy emiatt egyes kérelmek forráshiány miatt elutasításra

kerülhetnek, a MEGOSZ tudomásul veszi, a jövőben a Mezőgazdasági területek erdősítése támogatás forrásainak bővítését nem igényli.

A megállapodást mindkét érintett fél elolvasta, és mint akaratukkal és szándékaikkal mindenben megegyezőt, alulírott helyen és időben jóváhagyólag írják alá.

* * *

Megalakult az országos erdészeti, valamint a környezet és természetvédő szervezetek érdekegyeztető fóruma

Végre egy asztalhoz ültek a zöld és az erdész civil szervezetek. Az előkészítő munkában a MEGOSZ jelentős szerepet játszott az erdész oldal képviselőiben. Reményeink szerint jó irányban indultunk el, a közös munka folytatódik. Jelen pillanatban is egyeztetünk a Natura 2000 erdészeti kifizetések kérdéskörében.

A Kerekérdő Alapítvány kezdeményezésének eredményeként, mintegy fél éves előkészítés után, november 23-án Budapesten került sor arra a rendezvényre, mely az országos erdészeti érdekvédelmi szervezetek, valamint az erdők ügyével kiemelten foglalkozó, öt legjelentősebb országos hatókörű környezet- és természetvédő szervezet részvételével valósult meg. A Nádor Teremben lezajlott fórum házigazdája a Magyar Természetvédők Szövetsége volt. A meghívott kilenc szervezet mindegyike első számú vezetőjével és több szakértővel képviseltette magát.

A két egymást rendszeresen bíráló fél egy asztalhoz ültetésével, a szerve-

Jogsegély szolgálat
Dr. Derzsényi
Tibor
Telefon: (30) 908 2812

zést, az MTVSZ tagszervezeteként végző Kerekérdő Alapítvány régi szándéka valósult meg. Az erdészeti és a környezetvédő civil szervezetek a társadalom szervezett csoportjai. A társadalom általuk képviselt részének véleményét, elvárásait, érdekeit jelenítik meg. A közjó azt kívánja, hogy ezek az eltérő, vagy annak látszó célok egyeztetésre kerüljenek, hogy az érdekérvényesítés során ne oltás ki egymást.

A konstruktív légkörben lezajlott rendezvényen a mintegy kéttucat szakember egyhangúlag döntött arról, hogy ezentúl rendszeresen találkoznak, egyeztetik véleményüket, törekednek közös álláspontok kialakítására, és ha kell közös erővel lépnek fel az erdők ügyében. Közös elhatározással kimondták az Érdekegyeztető Fórum megalakulását, így az „egyszeri” rendezvény egy civil kezdeményezésként megvalósuló, rendszeres érdekegyeztetési formává alakult.

A felek megállapodtak abban, hogy az erdők ügyében mind az erdészeti, mind pedig a környezet- és természetvédelmi szakigazgatás oldalán meg kell teremteni a társadalmi részvétel intézményes kereteit. Döntöttek arról, hogy az Országos Erdő Tanács, valamint az Országos Természetvédelmi Tanács létrehozásához szükséges törvénymódosítási javaslatok kidolgozásához, valamint az erdészeti szervezeteknek az Országos

Környezetvédelmi Tanácsban való részvételét lehetővé tevő intézkedésekre operatív munkacsoportot hoznak létre.

A zöld szervezetek képviselői támogatják a magánerdő-tulajdonosokat és gazdálkodókat képviselő szervezeteknek azt a törekvését, mely a természetvédelmi korlátozások miatti kártérítés, kompenzáció megfizetését szorgalmazza, amint ez más megfogalmazásban korábban szerepelt a zöld szervezetek állásfoglalásaiban is. A vitát követően elfogadásra került a következő elvi állásfoglalás: „A korlátozás gazdasági következményeiért a korlátozónak kell jótállnia anyagiakban is.” A probléma részletes megoldására szintén munkacsoport tesz majd javaslatot.

A faipart képviselő országos szervezet meggyőződhetett arról, hogy a zöldek nem akarják megfosztani sem az ipart, sem a felhasználó lakosságot a fától, mint természetes alapanyagtól és egyetértés van abban is, hogy a fatüzelésre átálló nagy hőerőművek állami dotációja kedvezőtlen helyzetbe hozza a hazai faipart. A fa alapú biomassa felhasználásának mesterséges előnyben részesítése a nyilvánvaló gazdasági szempontokon túl környezetvédelmi oldalról is erősen bírálható.

A napirenden lévő kormányzati intézkedések közül több kedvezőtlenül érinti az erdők sorsát és az erdőt erdész-ként vagy természetvédőként szolgáló

szakembereket egyaránt. A jelenlévő civil szervezetek elhatározták, hogy közösen lépnek fel az Állami Erdészeti Szolgálat megszüntetése, illetve FVM hivatalokba való beolvasztása, valamint a nemzeti parki intézményrendszerben tervezett összevonások ellen. Szóba került az erdőtörvény módosítása és a tervezett nemzeti parki törvény is. Meg egyezés született arról, hogy a jövőben a két fél lépéseket tesz arra, hogy a szervezetekkel kapcsolatos erdészeti és zöld civil véleményeket egyeztetik és lehetőség szerint támogatják egymás törekvéseit.

A következő fórum házigazdai szerepét a Magán Erdőtulajdonosok és Gazdálkodók Országos Szövetsége vállalta magára.

A fórumon résztvevő szervezetek:

Fagazdasági Országos Szakmai Szövetség, Magán Erdőtulajdonosok és Gazdálkodók Országos Szövetsége, Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület, Magyar Természetvédők Szövetsége – Föld Barátai Magyarország, Országos Erdészeti Egyesület, Palocsa Egyesület Élő Környezetünk Helyreállításaért, Pro Silva Hungaria, Védegyelet, WWF Magyarország .

További információ:

Gyöngyössi Péter

94/505-203; 30/395-6624

e-mail: kerekerdoalapitvany@ecom.hu

Az Országos Erdészeti Egyesület Közép-Magyarországi Régiója rendezésében

ORSZÁGOS ERDÉSZ BÁL

újra Visegrádon 2007 február 3-án, szombaton, 19 órától a SIRÁLY ÉTTEREM összes helységében

A télikertben: Köszöntő itallal, előétekkel, salátákkal, forró levesekkel fogadjuk az érkező kedves vendégeket.
20 órától BUDAI ILONA énekel, 21 órától vacsora

Éjfélkor felajánlott tombolatárgyakat sorsolunk ki, árverezünk el, majd kifáradásig mulathatjuk az időt
Baráti asztaltársaságok részére 6-8-16 fő között terítjük előre foglalt asztalainkat.

Asztalt, helyet foglalni lehet:

Az OEE központjában: 1027 Budapest, Fő u. 68. Mester Gézánnánál T/F: 06/1/2016293 E-mail: oee@mtesz.hu

Pilisi HCS-nál: 2025 Visegrád, Mátyás király u.4. Kissné Szabó Gabriellánál T:06/20/9846009 E-mail: kissne@pprt.hu

Közép-magyarországi régió képviselőjénél:

Kertész József 2009 Pilisszentlászló, Vadrózsa u.29. T:06/20/5999538, E-mail:jokertesz@freemail.hu

Báli belépők elővételben: 5.000.-Ft

helyben: 6.000.-Ft (előzetes foglalással)

Átutalási számlaszám: 10404247-95188660-01590000

Szeretettel várjuk, örömmel fogadjuk mindazokat, akik az erdők az erdészet ügyét fontosnak tartják és erdész, vadász, faiparos, természetvédő körben jól akarják érezni magukat.

Szálláslehetőség Visegrádon (fizetővendégháznál) 3.500.-Ft/fő-től, (szállodában az épületben) 7.500.-Ft-ig

Szállásfoglalás: Visegrád-tours Schreck Erika

2025 Visegrád, Rév u.15., T.: 06/26/398160, E-mail: vistours@visegradtours

A magyar kőris kórokozói

A magyar kőrist (*Fraxinus angustifolia* ssp. *danubialis*) a magas kőristől az erdészeti gyakorlatban fajilag nem különböztetik el. Ezért a legtöbb szakirodalmi forrásmunkában kórokozóikat tekintve sem találunk különbségtételt. E munkában elsősorban azok a kórokozók szerepelnek, amelyeknek magyar kőrisen való előfordulása saját vizsgálatok és a specifikusan a magyar kőrisre vonatkozó kevés irodalmi adat alapján ismert, de néhány olyan, a kőriseken általában gyakori kórokozó is megemlíttésre kerül, amelyek magyar kőrisen való előfordulása konkrét adatok híján is valószínűsíthető, illetve várható.

Levél- és hajtásbetegségek

Klorózis, levéltorzulás – *Arabis mozaic nepovirus*

A betegség tünetei a levélkék torzulása, klorotikus foltok, sávok kialakulása (1. ábra). A magas kőrisen való előfordulása ismert, a magyar kőrisről nincs adat. A vírust fonállérgék terjesztik. A sokgazdás kórokozó erdővédelmi jelentőségéről keveset tudunk, de lehetséges, hogy a csemetetermesztés során terjedésére a jövőben oda kell figyelni.

Kőris-lisztharmat – *Phyllactinia fraxini*

A kórokozó a levélfonákon tömött, fehér micéliumbevonatot képez. A megtámadott leveleken később nekrozisok keletkeznek, a levélkék idő előtt lehullanak. Az ivaros termőtestek (kleisz-totéciumok) a vegetációs időszak vége felé jelennek meg. Éretten jellegzetes, túszerű, duzzadt alapú függelékeket viselnek. Az aszkuszok 2-3, ritkán 4 spórásak. A kőrisek speciális lisztharmata, a magyar kőris is gazdanövénye. A sokgazdás *Phyllactinia guttata* is megjelenhet kőriseken. E faj aszkuszai két spórásak, a levélfonákon gyér micéliumot képez.

Venturia fraxini, *anamorfa Fusicladium fraxini*

Kőrisfajok leveleit, hajtásait támadja, azokon sötét szürkésbarna telepeket képez. Gyakran a rovarok által okozott parenchima gubacsok körüli nekrozisokban jelenik meg. A 12-20 x 4-6 µm méretű konídiumok 0-2 harántfallal osztottak, barnák, csúcssejtjük kihegyesedő (2. ábra).

Macrophoma fraxini

Leveleken, hajtásokon foltokat, elhalásokat okoz. A megtámadott szövetekben sötét falú, gömbölyű piknidiumokat képez. A konídiumok hialin-halványsárgák, vastag falúak, ovális-hengeresek, 20-30 x 7-10 µm méretűek (3. ábra).

Az ágak és a törzs rákos elváltozásai

A kőrisek baktériumos rákja – *Pseudomonas savastanoi pv. fraxini*

A betegség tünetei az ágakon, törzsön megfigyelhető, sötét színű, növekvő hipertrófikus képződmények (4. ábra). A fertőzés a hajtásokon, vékony ágakon történik, apró repedéseken, parasztemölcsökön, rovarszúrásokon stb. keresztül. Kezdetben kéreg-elszíneződés, nyálkacseppek megjelenése figyelhető meg, majd a kéreg repedezik, burjánzik, és fokozatosan kialakul az évről évre növekvő rákos elváltozás. A betegség nem okozza a fák közvetlen pusztulását, de a szállítási életműködés zavara miatt, aszályos időszakok esetén a fertőzött fák az egészségeseknél hamarabb és nagyobb arányban pusztulnak el. A magyar kőrisen való előfordulására is van adat.

A kőrisek nektriás rákja – *Nectria galligena*

Hazánkban a baktériumos ráknál kevésbé gyakori. Jellemzője a rákos elváltozásoknál megfigyelhető, szabályos, koncentrikus éves kalluszgyűrűk kialakulása. E tüneti kép úgy jön létre, hogy tavasszal a fának, nagyobb ellenálló képessége révén, sikerül sebszövettel körülvenni a rákos elváltozást, de ezt később a kórokozó elpusztítja. Így a seb soha nem gyógyul be, a fával együtt évről-évre növekszik. A kórokozó sokgazdás, gyümölcsfákon és különböző lombos erdei fákon fordul elő.

Hajtások, ágak elhalása

Kőrisfajok különböző okok (aszály, fagy, vadkárosítás stb.) miatt pusztuló hajtásain, ágain számos, többnyire gyengültségi kórokozó gombafaj jelenik meg. Egymagukban nem okoznak ágelhalást, hanem a legyengült ágak, faegyedek komplex pusztulási folyamataiban mint járulékos tényezők vesznek részt. Szerepük lehet a természetes ágfeltisztulásban is. A gombák termőképletei gyakran a már elpusztult ágakon

figyelhetők meg. Néhány gyakoribb faj, a teljesség igénye nélkül:

Cytospora pruinosa

A piknidiumok a hajtások, gallyak, vékonyabb ágak kérgében keletkeznek, többnyire együregűek. Az 5-7 x 1 µm méretű konídiumok egysejtűek, hialinok, enyhén görbült pálcika alakúak. Gazdája a magas kőris, de előfordul a magyar kőrisen is. A sokgazdás *Cytospora ambiens* is előfordul kőriseken, ennek piknidiumai többüregűek.

Camarsporium orn

A pusztuló ill. elpusztult hajtások, vékony ágak kérgében fejlődő piknidiumok sötét színűek, kerekdedek, papillásak. A konídiumok 10-18 x 5-6 µm méretűek, füstbarna színűek, 3 haránt- és 0-2 hosszanti fallal osztottak (5. ábra). Kőrisfajokon gyakori, a magyar kőrisen is előfordul.

Hysterographium fraxini

Kőrisfajok vékonyabb ágainak kérgében élő, gyakori tömlősgomba. A termőtestek feketék, szénszerű állományúak, 0,6-2 x 0,3-0,8 mm méretűek, bemélyedt hosszanti hasítékkal rendelkeznek (6. ábra). Az aszkospórák elliptikusak, sárgásbarnák, 10-12 haránt- és 2-3 hosszanti fallal osztottak, 30-50 x 12-22 µm méretűek. Kőrisek és más lombos fák elhalt ágain kozmopolita, gyakori.

Hypoxyton intermedium

Magyar kőrisről írták le *Hypoxyton fraxinophyllum* néven. 2-7 mm átmérőjű, félgömbös, szürkés-téglabarna sztrómái elhalt, de még le nem hullt kőriságakon fejlődnek ki. Feltűnő bélyeg a peritéciumok pórusa (osztolium) körüli fehér szegély (7. ábra). Magas kőrisen és magyar kőrisen fordul elő.

Hypoxyton cercidicolum

Az előző fajjal együtt, magyar kőrisről írták le *Hypoxyton moravicum* néven. 3-15 mm átmérőjű, kéreg alól előtörő sztrómái korongszerűek, téglabarna színűek. Szélüket a felszakított periderma övezi (8. ábra). Kőrisfajok pusztuló és elhalt, de még le nem hullt ágain fejlődik.

Nectria cinnabarina

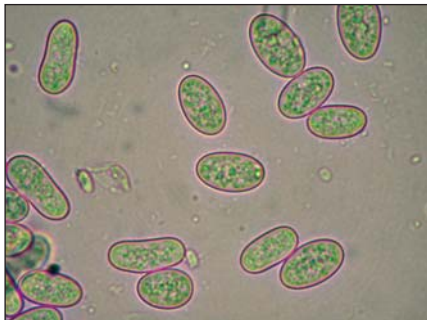
Különböző lombos fa- és cserjefajok ágain megjelenő, gyengültségi kórokozó

1. ábra: Virózis magas kőrislevélen

2. ábra: *Fusicladium fraxini* konídiumok kőrislevélről

3. ábra: *Macrophoma fraxini* konídiumok kőrislevélről

zóként ismert, gyakori tömlősgomba. Narancsvörös sztrómái feltűnőek a pusztuló vagy elhalt ágakon.

Természen megjelenő kórokozók *Phoma samararum*

Sötét színű, kerekded-lapos, 130 µm átmérőjű piknidiukai magas kőris és magyar kőris terméseinek epidermisze alatt alakulnak ki, különösen a termések szárnyai részén. A 7 x 2,5 µm méretű konídiumok elliptikusak, hialinok, két olajcseppel rendelkeznek.

Phomopsis pterophila

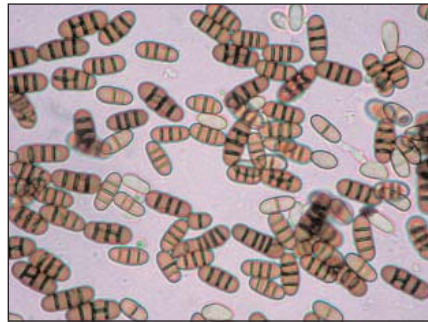
Kőrisek termésén gyakori. A kb. 300 µm átmérőjű piknidiukai nagyobbak az előző fajénál (9. ábra). Az A típusú konídiumok 7-8 x 2,5 µm méretűek, két olajcseppel rendelkeznek (10. ábra), a később keletkező B típusú konídiumok megnyúlt fonál- vagy horogszerűek.

Glomerella cingulata, *anamorfa Colletotrichum gloeosporioides*

Az epidermisz alatt képződő, azt fel-

4. ábra: Baktériumos rák kőris törzsén

5. ábra: *Camarosporium fraxini* konídiumok kőriságról

6. ábra: *Hysterographium fraxini* termőtestek kőriságon

repszó fehér-krémszínű acervuluszokban hialin, hengeres, 18-25 x 4-5 µm méretű konídiumok keletkeznek. Kozmopolita kórokozó fás és lágy szárú növények levelein, hajtásain, szárán, termésén stb. A magyar kőris termésének szárnyán is megfigyelhető.

Tő- és törzskorhasztó gombák

A kőrisfajoknak, köztük a magyar kőrisnek, sajátos tő- és törzskorhasztó gombája nem ismert. Az egyéb lombos fákön is előforduló, polifág korhasztók azonban a kőriseket is megtámadhatják. Termőtesteik általában idősebb, sebzett törzseken fordulnak elő. Néhány gyakoribb, az irodalom szerint kőriseken is előforduló taplógomba faj: bükkapló (*Fomes fomentarius*), pisztrícgomba (*Polyporus squamosus*), sárga gévagomba (*Laetiporus sulphureus*), almafa rozsdáapló (*Monotus hispidus*), kétalakú csertapló (*Inonotus nidus-picti*), vastag kérgű tapló (*Ganoderma adpersum*), kőristapló (*Perenniporia fraxinea*). A legyengült fák tő- és gyökérrészét a gyűrűs

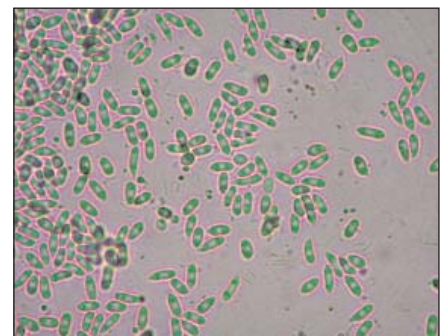
7. ábra: *Hypoxylon intermedium* sztrómák kőris ágon

8. ábra: *Hypoxylon cercidicolum* sztrómák kőris ágon

9. ábra: *Phomopsis pterophila* piknidiukai kőris termésén

10. ábra: A *Phomopsis pterophila* A típusú konídiumai

tuskógomba (*Armillaria mellea*) is megtámadhatja.

Kőrisek elhalt faanyagán, tuskóin gyakori szaprotróf korhasztók a fehér egyrétűapló (*Coriolopsis gallica*), lepketapló (*Trametes versicolor*), borostás egyrétűapló (*Trametes hirsuta*), hasadtlemező gomba (*Schizophyllum commune*), borostás rétegomba (*Stereum hirsutum*).

Dr. Szabó Ilona

A szerző köszönetét fejezi ki Papp Csabának a terepi vizsgálatokban nyújtott segítségért. 1-6. és 9-10. ábrák: dr. Szabó Ilona felvételei 7. és 8. ábrák: internet (pyrenomycetes.free.fr).

Fekete István szoboravatás Nagymátén

Az erdészek szép szokása, hogy az elődöknek emléket állítanak. Vagy egy szép fát, forrást, kis vadászkunyhót neveznek el róluk, vagy táblát helyeznek el azon a helyen, amelyhez kedves emlék fűzte őket.

Fekete István nagyon jó véleménnyel volt az erdész-vadász személyzetről és ezt írásaiban sem rejtette véka alá. Mint ifjú segédtiszt, három évet töltött itt az egykori gróf Mailáth hitbizományi uradalomban Bakócán. Nagyon sok üzemi és vadászati emlék fűzi többek között ehhez a szép vidékhez. Ezért kapta a nagymátéi park a „Fekete István Fűvészkert” nevet, illetve szobrot állított és emlékösvényt alakított ki a Mecseki Erdészeti Zrt.

Fekete István közel másfélszeres életnagyságú bronz mellszobra *Farkas Pál* szobrászművész alkotása. A szobor mészki talapzatára vésetett az író visszaemlékezése a bakócai időkre:

„Későbbi írásaiban gyakran szerepelnek azok az élmények, amelyeket Bakócán, Nagymátén és a kövesdi erdők csendjében vadászataim alkalmával szereztem.”

Az emlékösvényt tervezte, a táblák szövegét válogatta és a kivitelezést vezette *dr. Tóth Aladár* főerdőmester.

Az avató ünnepély 2006. augusztus 30-án volt Nagymátén. A Baranya Vadászkürt Együttes kürtszava köszöntötte a megjelenteket. A rendező *Bodnárné Palka Réka* volt, aki külön köszöntötte *Köveskúti György* erdőmérnököt, aki még személyesen is ismerte Fekete Istvánt, *Horváth József* Fekete István kutatót és *dr. Bodó Imre* helytörténészt, a Dombóvári Fekete István Múzeum igazgatóját.

A Himnusz eléneklése után *Káldy József* vezérigazgató és *Várady József* sásdi erdészeti igazgató vetették le a leplet Fekete István szobráról.

Ünnepi beszédében *dr. Tóth Aladár* hangsúlyozta, hogy az erdészek most állítottak méltó emléket a fűvészkert, szobor és emlékösvénnyel Fekete Istvánnak.

A Hetvehelyi Általános Iskola tanulói *Pásztori Csongor* igazgató vezetésével verseket szavaltak és részleteket olvastak fel Fekete István műveiből. Először a „Bibócsámnak” című verse hangzott el. Feke-

te István kedves madarai voltak a baglyok. Sokat uhuzott és komoly felvilágosító munkát végzett a ragadozó madarak kíméletére és védelmére. A „Bagoly” című versét az *Ambrus Attila* kezében lévő műanyag uhu jelenlétében szavalták el a gyermekek. Továbbá részleteket olvastak fel az „Őszi esték” című írásából – amikor a principálisa lőtte meg a nagy kant, amely után oly sok éjszakán át járt –, valamint az „Emberek között” regényéből.

Az emlékösvény a Dél-Dunántúli Kék Túra útvonala mentén található Felsőkövesdtől Hollófészekig. A zománctáblákon Fekete István eredeti írásaiból olvashatók részletek.

1926 nyarán foglalta el első munkahelyét. Gróf Mailáth György hitbizomá-

nyai uradalmában lett segédtiszt Bakócán, és Alsókövesden lakott. Az itt töltött három esztendő alatt nagy gyakorlatra tett szert az üzemi ügyek intézésében, a vadászatban és itt ismerkedett meg későbbi feleségével, a „kedves doktorkisasszonnyal”, *Piller Edit*h kével. Itt történt a csodálatos levelezésük, ami az üzemi élet részleteibe is betekintést enged. Itt voltak a kedves séták, amelyek során sokszor térdepeltek az útszéli keresztel előtt – ahogy ők mondták és írták- kérve „Jóistenkénket” hallgassa meg kéréseiket a nagy gazdasági válság idejében, hogy egy jó állás esetén házasságot köthessenek. Kéréseiket meghallgatták, Ajkán jó állást és lakást kaptak.

De mi történt itt Alsókövesden és Bakócán a munkakezdés és az Ajkára költözés között eltelt három év alatt? Nagyon sok titok övezi ezt az időszakot. A jóhiszemű találgatásokból sok téves adatot közöltek már, amelyek úgy keringenek e szép vidék felett, mint Hollófészek felett a visszatelepült hollók és mindig többen lesznek. Nemrég itt a közelben az egyik földúton hallottam, hogy „Fekete István Bakócán volt jegyző...”. Szerencsére a család megjelentette *iff. Fekete István* szerkesztésében két kötetben a szülők bakócai-alsókövesdi levelezésének maradt részét, amely átvészelte Budapest 1945-ös ostromát és a lakásukba beszállásolt német és szovjet katonák nem fűtötték el. A levelezés pontos képet ad az akkori vidéki mindennapokról, a társasági és üzemi élet részleteiről. Ez a levelezés egy különleges napló, amelyet ketten írtak és én Fekete István legérdekesebb művének tartom. Nagyon mozgalmas, élményekben gazdag időszak lehetett ez, mert évekkel később jelentek meg az Alsókövesdre visszaemlékező vadász-

beszélései a NIMRÓD Vadászújságban. A leveleiben a nevet és a helyeket pontosan írja: Kötörő, Gyíkos, Szabási dombok, Lóka, Ihrigék szőlője vagy „halat ellenben nem tudtam szerezni, mert Biedermannék nagyban eladják”. Ez a halastó már a szomszédban, a Sasréti Erdészet területén fekszik, és az eredeti vízjogi engedélyét az 1970-es években még láttam. Mailáth gróf nagyon meg volt elégedve Fekete István munkájával és ezt meg is mondta mások előtt is:

„Segédtsízt úr Ön remek ember! Kár, hogy nem tudok gazdasági munkát adni Önnek, mert igazán megérdemelné” vagy „Segédtsízt úr Ön kedves, tapintatos ember és a nehéz ügyeket is diplomatikusan el tudja intézni.” Az álláskeresését támogatta. Tulajdonképpen Bakócán, a grófi birtokon eltöltött éveknél köszönhettem, hogy megbízták az ajkai birtok vezetésével.

A sok tévedésre pedig: ahogy ő mondaná: „tudják meg végre, hogy nem Bakócán laktam – csak szerettem volna, különösen az eljegyzés után –, hanem Alsókövesden, nem lóháton jártam, hanem a kétkerekű kiskocsin az öreg Bandi nevű lovammal és a pus-kám is mindig velünk volt. Nem kezeltem az erdőket, mert volt erdőmérnök *Imrik Zoltán* személyében, aki bizony néha-néha borsot is tört az orrom alá. Viszont a segédtsízi feladatok mellett elláttam a számtartói (könyvelési) teendőket is, segédtsízi fizetésért. A 4000 holdas erdőben vadászhattam, nagyvadra is, és az apróvadás vadászatokkal én rendeztem. Sokat uhuztam a Tanti nevű uradalmi bagollyal és jó barátságban voltunk.”

Mindig az volt az érzésem, hogy az Alsókövesdi erdőben titok lappang, mert a lenyűgöző táj már az első látásra ismerősnek tűnt, pedig előtte sohasem jártam ott. Hiába törtem ezen a fejem, magyarázatot nem találtam rá. Türelmesen vártam, mikor jutok a titok nyitjára. Ide mindig örömmel jöttem, mert ünnepnapoknak éreztem az itt eltöltött időt, akár dolgoztam vagy esetleg vadászhattam is. Évtizedeken át kellett várom, míg néhány évvel ezelőtt teljesen véletlenül és váratlanul maga Fekete István saját soraival lebbentette fel a fátylat az alsókövesdi erdők titkáról: „Későbbi írásaiban gyakran szerepelnek azok az élmények, amelyeket Bakócán, Nagymátén és a kövesdi erdők csendjében vadászataim alkalmával szereztem.”

Hát igen, e szinte nekem írt sorok olvasásakor jöttem rá, hogy Fekete István szép leírásaiból volt ismerős az alsókövesdi erdő. Tudat alatt ráismertem a tájra. Talán még e sorok végére sem érhettem az olvasással, máris magam előtt látam Nagymátén Fekete István Fűvészkertjében az író bronzszobrát és a kőbe vésett sorait... utána pedig már az emlékösvényen lépkedtem...

Ez az emlékösvény nem hasonlít a tanösvényekre. Esetleg csak annyiban,

Tóth Aladár és Nigrin Zoltán az ünnepségen

hogy itt is táblák vannak. Itt nem ismeretek sajátíthatók el, hogy milyen növény, állat vagy kőzet található az erdőben, vagy milyen erdőgazdasági munkákat kell elvégezni. Itt a hely szelleme a megragadó, ahogy Fekete István mondaná, „genius loci” és ebben a festői gyönyörű környezetben olvashatjuk az író csodaszép sorait, amelyeket az itt szerzett élményei alapján írt. A közönséges halandó csak érezheti a táj szépségeit, de a leírásához író kell. Ezt Fekete István szerencsére a legnagyobb megelégedésünkre megtette.

A táblákon szerepelnek többek között: a környékhez tartozó és az erdőszavadász szakmával kapcsolatos írásai, az uhuzás, az útszéli keresztelnél elmondott imák, barátai (gróf Wass Albert, Csathó Kálmán, gróf Széchenyi Zsigmond, Kittenberger Kálmán), 1956, véleménye a protekcióról, kedvenc vadja a róka, a Vuk, a vaddisznó (a vaddisznóskert kerítésénél) és jó tanácsai, amelyek közül egyet megemlítek: „Gyerekeim, egyet ne felejtsetek el: kérni és kérdezni nem szégyen, de lopni és butának maradni, szégyen.”

A táblákon nem szerepel Fekete István életrajza, mellőzősének története, valamint műveinek a jegyzéke. Ezeket kérjük más forrásból megismerni. Nem szerepelnek továbbá a „bakócai” regényéből, az „Emberek között”-ből részletek, mert az egészet táblára lehetett volna véteni. Már a címének is története van. Gorkij hasonló című írása miatt a hatalom „Derengő hajnal”-ra változtatta, nem törődve azzal, hogy ez a semmitmondó cím nem illik az egészhez.

Az „Emberek között” nem állatregény, nem ifjúsági regény, ez egy társadalmi regény, igazi remekmű, hiteles korrajz erről a vidékről, amely a mindennapi élet apró részleteit és szerep-

lőinek testi-lelki gondjait ábrázolja. Mindenkinek szól, mindenkinek ad jó tanácsot, aki veszi a fáradságot és megkeresi benne.

A fiatal erdősz, Lesi Gábor szeretné a szomszéd öreg Retek János erdősz területét megkapni és a lakásába beköltözni. Egy éjszaka fát szállítanak az öreg területéből. A fiatal erdősz szeme felcsillan, itt a kiváló alkalom, hogy az öreg nyakát kitorjje, mert azt hiszi, lopott fáról van szó. A mérnök szintén elhiszi a mesét. Szegény öregot felfüggesztik, majd nyugdíjba akarják küldeni. Az öreg el-

szántan küzd. Szerencséje is van, mert a sok megpróbáltatás, szenvedés és áldozat után jóra fordul minden. A gróf közbelép, az öreg nem veszi el állását, hanem kinevezi főerdőőrnek és a fizetését kétszeresére emeli. A történet a főerdőőr kisebbik lányának az esküvőjével végződik, azzal a megállapítással, hogy ami volt az volt, nekünk erdőszeknek egymás mellett a helyünk. Tisztelt Erdész Munkatársaim, szívveljük meg Fekete István jó tanácsát: nekünk erdőszeknek egymás mellett a helyünk. És engedjék meg, hogy hozzátegyem, mindennap!

Fekete István nagyon jó véleménynyel volt az erdősz-vadász személyzetről. Meghatóan emlékezett meg a szolgálatuk közben meghalt áldozatokról. Emlékműre is gondolt a gödöllői erdőben, de nem valósult meg.

Fekete Istvánnal kapcsolatban még mindig történnek megmagyarázhatatlan dolgok. Az erdőszeknek készült „A mi nyelvünk” című könyv 269 magyar író és költő idéz, de Fekete István, a Kisfaludy Társaság tagja kimaradt.

Az emlékösvény két részből áll: a „kis kör” a Nagymátén a Fűvészkertben és a „nagy kör” Hollófészekről Felsőkövesdig a Dél-Dunántúli Kék Túra útvonalán a bakócai leágazással. Négy helyen lehet parkolni: Nagymáté, Bakóca, Alsókövesd és Felsőkövesd. Ezek környékén található a táblák nagy része. Felsőkövesdről egy kis jelzett gyalogúton lehet visszamenni Nagymátéra az Ödön-forrás érintésével. Akik a Kék Túrán mennek végig, azoknak két kitérőt kell tenni: Bakócára, illetve Nagymátéra. A pecsételőhely Nagymátén van. Gyalog szép kirándulásnak számít, ha végigjárjuk az ösvényt.

Dr. Tóth Aladár
főerdősmester
Fotó: **Guba Csaba**

Bedő Albert domborműportré a kálnoki iskola falán

Az egész úgy kezdődött, hogy Mezőtúr évekkel ezelőtt testvértelepülésének fogadta Sepsikőröspatakát, Bedő Albert szülőhelyét és Kálnokot, ahol Bedő Albert alussza örök álmát. A kapcsolatok során kiderült, hogy Kaán Károly után – kinek nevét viseli a mezőtúri főiskola diákvetélkedője – a másik nagy erdész géniusz, Bedő Albert is közel került Mezőtúrhoz. *Krizsán Józsefné*, a polgármesteri hivatal vezető főtanácsosa, valamint *Draskovits Dénes*, Mezőtúr város polgármestere a kapcsolatot maradandó alkotással kívánta szorosabbra fűzni. Felkérték *E. Lakatos Aranka* szobrászművészt, hogy készítse el Bedő Albert életnagyságú domborműportróját, melyet Kálnok iskolájának falán ünnepélyes keretek között kívántak elhelyezni. Az anyamemzet részéről meghívottként beszédet mondott *Csóka Péter* FVM főosztályvezető, valamint az Erdészeti Lapok főszerkesztője. A delegáció tagja volt *Ugron Ákos Gábor*, valamint *Király Pál* erdőmérnök, újságíró. A mezőtúriakat elkísérte *Herbály Kálmán* városi képviselő, valamint Rác Imre és Borzi Lajos. Az Ásotthalmi Bedő Albert Erdészeti Szakiskolából jelen volt *Andrésiné Ambrus Ildikó* igazgató, *Zsíros Attila* igazgatóhelyettes, *Andrés Pál* tanár, tantervező és *Fűz József* gyakorlati-oktatás vezető. A helybélieliek részéről *Ioachim Silviu* polgármester, valamint *Szakács Sándor*, a Székelyudvarhelyi Erdészet vezetője is jelen volt. *Szakács Sándor* ez alkalomból emlékfát ültetett. A csodálatosan szép, mosolygó portrét *Prokai Gábor*, a Képző- és Iparművészeti Lektorátus osztályvezetője méltatta.

Bedő Albert sírjánál Papp Lajos Átváltozásaink című versét e sorok írója mond-

ta el. Andrésiné Ambrus Ildikó bejelentette, hogy 2007-ben az iskolájuk által készített Bedő Albert mellszobrot szeretnék Kálnokon felavatni. A rendezvény minden bizonnyal hozzájárul, hogy Bedő Albert a széles nyilvánosság előtt is felsorakozhasson a Székelyföld nagyjaihoz.

Beszélgetés a szobrászművésszel

– *A nagy embereket általában komoly, méltóságteljes arc kifejezéssel szokták ábrázolni, idealizálva tudós voltukat. A Bedő domborművön ennek nem sok nyomát látni.*

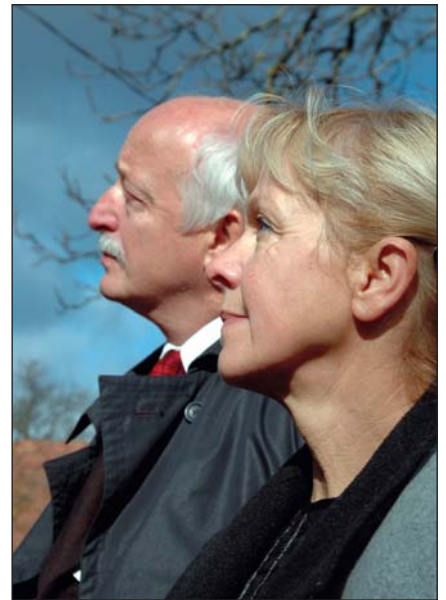
– Amikor Krizsánné Piroska a mezőtúri önkormányzattól felkeresett, hogy a testvértelepülési együttműködési megállapodás 15. évfordulója alkalmából Sepsikőröspataka–Kálnokra készítsem el Bedő Albert domborműportróját., több okból is örültem.

Tudni kell, hogy hajdan a debreceni Tóth Árpád Gimnázium erdészeti tagozatán végeztem és szereztem erdészeti szakbizonyítványt. Családi okok miatt gyakorló erdész nem lehettem, de az erdő, az erdészet iránti vonzalmam nem szűnt meg.

Bedő Albertről fotókat kaptam, melyeket tanulmányozva és hozzáolvasva a vele kapcsolatban megjelent írásokat, építettem fel magamban egyéniségét.

– *Az eredeti Stróbl alkotásához képest – mely egy idős, szemüveges születésprofesszorhoz hasonlatos – ön egy életvidám, mosolygó Bedő Albertet alkotott.*

– Igen. Én is így érzem, s örülök, hogy a belső alkotói szándék így sikerült. A festmények, fotók láttán kezdetben valóban csak a munkásságának nagyságához illő kép bontakozott ki bennem, de munka közben előjött az a

E. Lakatos Aranka és Prokai Gábor

Orbán-Fitori Dezső unitárius lelkész, Csóka Péter és Krizsán Józsefné Józsa Piroška az avatáson

Szakács Sándor, a székelyudvarhelyi erdészetigazgató fát ültet

belső – cseppet sem tudatos – készítés, ami már csak az embert láttatta velem, hogy milyen lenne, ha bekopogna a műterem ajtaján azzal, hogy „jöttem megnézni, vajon milyennek látnak, mert ilyen vagyok”.

– Ez az életvidám Bedő Albert figura telitalálat, hiszen, mint azt az avatáson megtudtuk, ő egy jó humorú, közvetlen ember volt, akibe inkább illik az egyenes bajusz, az életigenlő, buncut mosoly. Azt gondolná az ember, hogy erdész lévén, inkább a fával foglalatkosodik.

– Szó sincs róla. A fa mint nyersanyag úgy jó, ahogy van, ott jó, ahol van, az erdőben. Akár élve vagy halva. Az én anyagom a kő és a bronz.

– Gyönyörű '56-os köztéri emlékműveket készített, olykor többbedmagával.

– Az én igazi terepem az érem és a kispasztika, de boldogan készítek minden olyan munkát melynek témája nem ütközik életfilozófiámmal, amikor az a bizonyos készítés mielőbb hatalmába ejt.

– A magyar erdészek nevében engedje meg, hogy a nyilvánosság előtt is megköszönjem ezt a gyönyörű munkát, mely kiemelten jó helyre került.

Kisgyörgy Zoltán köszöntője

Bedő Albertről a székelyről, a közemberről, hittestvéremről, rokonomról szólni, megtiszteltetés. Engedjék meg, hogy néhány perc erejéig hazahozzam őt Háromszékre.

Sok éve annak, hogy tiszteletes Nemes Dénes nyugalmazott kálnoki unitárius lelkész feleségével, Simon Anikó tiszteletes asszonnyal, aki Bedő-ivadék volt, bogozgattuk-rajzolgattuk a Bedők családfáját. Akkor lett, mint egy falusi lepedő! Ez ugyanis kétágú nagy fa: egyik ága Sepsikőröspatakon, a másik Kálnokon „ágzott-bogozott”, de eddig még nem került olyan genealógus, aki a kettőt össze tudta volna kötni, mert: egy Bedő nevű Kálnokról már 1607-ben lustrált, s egy másik Bedő Kőröspatakról pedig 1614-ben! Pedig élt ezen a földön egy megátalkodott tántorítha-

tatlan genealógus, a sepsikőröspataki Imre Józsi bácsi, nyugodjék az Anyaország földjében, az alsódabasi temetőben. Nos, hogy is lehetett volna a két ágat összekötni, amikor abban az időben még nem vezettek anyakönyvet erre felé a papok?! Bedő Albert nemcsak Kálnoké, hanem a községgközpont Kőröspataké is, a Kálnoki grófok falujáé is, mert nevét ott írta be édesapja a születési matricolába, hisz apja, a negyvennyolcas bikfaféjű székely volt a falu unitárius lelkésze. Sírja ott domborul a Kis-Homoród mentén, egy Recsenyéd nevű unitárius falucska temetőjében. Ott halt meg unitárius lelkészként.

Nos, „családfázás” közben kiderült, hogy nemcsak hittestvérek vagyunk – unitáriusok –, hanem rokonok is, mert Bedő Albert édesanyja, akinek sírjára is ma Önök koszorút helyeznek, a szomszéd falu Gidófalva szülötte volt, a gidófalvi híres-nevezetes Jantsó családból származott, abból, amelyből vétegett a neves kolozsvári komikus színész Gidófalvi Jantsó Pál. Mutassanak csak nekem egy olyan színháztörténeti lexi-

Az iskola bejárata

A résztvevők egy csoportja a kálnoki temetőben

kont, amelyből az ő neve hiányozzon! Nos, ebből a családból vétetett apai dédnagyanyám - árkosi Veress Dánielné, Gidófalvi Jantsó Katalin! De nem oda Buda, mert őneki volt testvére a szegedi egyetem neves orvosprofesszora Jancsó Miklós, édesapja pedig Árapatak 40 éven át neves kálvinista lelkésze Jancsó Tamás. Milyen kicsi ez a világ!

Bedő Albert 1860-ig, 21 évet élt Erdélyben. Ez alatt az idő alatt volt ő a kőröspataki unitárius felekezeti iskola „pacalistánja”, a Székelykeresztúri Unitárius Főgimnázium (ma Orbán Balázs nevével viseli) eminens diákja, s fiatalon megátalkodott konzervatív unitárius! Ha a budapesti Nagy Ignác utcai unitárius püspökség falai beszélni tudnának, elmondanák mennyit tett ő a magyarországi unitárius egyházért! Bedő még akkor is erdélyi maradt, amikor az Anyországban élt, mert elvállalta 1903-ban, hogy Udvarhely vármegyében, a székelykeresztúri kerület országgyűlési képviselőnek megválassza. Ahogy tudott jött haza. Benedek Elekkel együtt alakították a Székely Egyesületet, melynek elnöke volt, 1902-ben Tusnádfürdőn ő vezette a Székely Kongresszust! Olvastam beszédét a Székely Egyleti Naptár 1903-as számában.

Pápai Gábor, E. Lakatos Aranka és Orbán-Fitori Dezső

Olyan aktuális kérdéseit tárgyalja a székelységnek, hogy egy az egyhez, ma is el lehetne mondani a sokat emlegetett székelyföldi autonómia törekvések forró időszakában. Bedő földet hagyott a kálnoki egyházra, hogy az egyház gondozza a sírját. A kicsi falu, azt az utcát, ahol, az iskola van, Bedő Albert utcának keresztelte. Milyen jó, hogy most szabadon ünnepelhetünk, közösen. Ha van is még határ a két ország rész között, összeköt minket a közös múlt, a közös történelem! Bedő elvei ma is élnek. Nálunk visszajuttatták az erdőket: közbirtokosságoknak, egyházaknak, is-

koláknak, önkormányzatoknak, magánembereknek, de nálunk sem azt csinál erdejében a tulajdonos, amit akar, hanem mindent a tudomány és az erdőtörvények értelmében! Bedő Albert köztünk tehát elveiben, ma is él!

Jaj, de büszke voltam Sopronban, amikor az egyetem előtermében megláttam Bedő mellszobrát, láttam emlékfáit, láttam ott a Bedő-emlékkopját.

Édes gyermekeim, kedves tanító néni, hozzátok, Önökhöz szólok. Bizonyára nem hagyja el ennek az iskolának a kapuját olyan kálnoki gyerek, aki ne tudná megmondani, hogy ki volt Bedő Albert, iskolátok névadója. Igérjétek meg!

Kedves Jelenlevők!

Könyvem van a háromszéki harangokról. Mániam ez a téma. Mifelénk a harangok beszélgetnek. Csak: érteni kell kongásukból. A XVIII századi unitárius kincsértékű harangok – hallják – azt mondják: „Kö-szön-jük, kö-szön-jük!” A református haranglábon a harangok ráfelelik: „Mi – is! Mi – is!”

De lám nem lehet olyan hosszút harangozni, hogy be ne kelljen húzni. Így én is befejezem mondandómat: kongatok. Hallják? „Én – is – kö – szö – nöm! Én – is – kö – szö – nöm!”

Azt, hogy meghallgattak.

Kép és szöveg: **Pápai Gábor**

Együttműködési megállapodás

A NYÍRERDŐ Nyírségi Erdészeti Zrt. és a Debreceni Polgárőr Szövetség együttműködési megállapodást kötött a társaság Debreceni Erdészetének területén folyó természetvédelmi és erdészeti tevékenység támogatására. A Polgárőr Szövetség tagjai vállalták, hogy a jövőben figyelőszolgálatot hoznak létre, és kiemelt figyelmet fordítanak a Nagyerdő védelmére.

A polgárőrök lehetőségeikhez mérten igyekeznek megelőzni és megakadályozni az illegális szemét elhelyezését; az erdei élőfáról gally, díszítőlomb gyűjtését; a szaporítóanyagok (makktermés) és az erdővédelmi kerítések eltulajdonítását; az erdőterületeken szennyvíz, szennyvíziszap, hígtrágya és egyéb szennyező anyagok elhelyezését; illetve a közjóléti eszközök megrongálását. A megállapodásban azt is rögzítették a felek, hogy például fokozott tűzveszély esetén a polgárőrök tűzjelző szolgálatban vesznek részt, együttműködve a tűzvédelmi és erdészeti hatóságokkal.

A megállapodást *Kaknics Lajos*, a NYÍRERDŐ Zrt. vezérigazgatója és *V. Kiss Imre*, a Debreceni Polgárőr Szövetség elnöke (képünkön) írta alá a mai napon, Debrecenben. Az erdészeti társaság részéről jelen volt az eseményen *Fekete György*, vezérigazgató-helyettes; *Jubász Lajos*, a Debreceni Erdészet igazgatója; *Dufla Ferenc*, a Hajdúhadházi Erdészet igazgatója; valamint *Szabó Béla*, a Halápi Erdészet igazgatója.

Az ünnepségen Kaknics Lajos, vezérigazgató a NYÍRERDŐ Zrt.-t bemutatva, arról beszélt, hogy a 63 ezer hektár állami erdőterületet kezelő társaság évi 280 ezer köbméter fát termel ki, de kiemelten fontos területnek tekinti a vadgazdálkodást, illetve a közjóléti beruházá-

sokat is. Reményét fejezte ki, hogy hamarosan a mostanihoz hasonló megállapodások születhetnek Halápon és Hajdúhadházaán, az ottani erdészetek, illetve a polgárőrök között. *V. Kiss Imre*, elnök arra hívta fel a figyelmet, hogy Debrecenben 1996 óta működik a polgárőrség, jelenleg csaknem négyszázan tevékenykednek a cívisvárosban. *Juhász Lajos*, erdészeti igazgató pedig a megállapodással kapcsolatban úgy fogalmazott: a megelőzés a fő stratégiai elv.

Bosznia-Hercegovinában jártunk

Az Egererdő Zrt. tizenöt fős csoportja 2006. szeptemberében Bosznia-Hercegovinában járt. Utunk célja az állandó erdőborítás melletti gazdálkodás és őserdők tanulmányozása volt.

Az országról és az erdőgazdálkodás szervezetéről

A kilencvenes évek polgárháborúját követő daytoni békeszerződés óta az ország gyakorlatilag két államalakulatból áll. – A Szerb Köztársaságból és a tíz, főként nemzetiségi alapon kialakított kantonra osztott Bosnyák-Horvát (többnyire bosnyák és horvát lakosokból álló) Föderációból.

A Szerb Köztársaságban a mintegy egymillió hektár állami erdőt egy egységes államerdészeti szervezet kezeli.

A Bosnyák-Horvát Föderációban sokkal bonyolultabb az erdőkezelés rendszere. A mellett, hogy az országnak van közös parlamentje, külön-külön parlament is van a két államalakulatban. – Sőt, a Bosnyák-Horvát Föderáció (60-300 ezer lakosú) kantonjainak külön minisztériumai vannak. A nagyobb erdőterülettel rendelkezőknél az erdőgazdálkodás a mezőgazdasági, erdészeti és vízügyi minisztériumokhoz, kisebb gazdasági jelentőségű erdőterülettel rendelkezőknél a környezetvédelemhez vagy pénzügyhöz tartozik.

Mindkét államalakulatban az erdők zömmel állami tulajdonban vannak.

Az ország erdőgazdálkodásának főbb problémái:

Mintegy 250 ezer hektár az aknaveszély miatt hozzáférhetetlen terület, a karsztvidéken az erdőtüzek, főleg a Szerb Köztársaságban az erdőgazdálkodásból

elvonat pénzék csekély mértékű visszacsúszása és egyes becslések szerint a legális fakitermelést meghaladó mértékű illegális fakitermelés.

Felismerve a korábbi évszázadok erdő- és tájhasználatá miatt bekövetkezett talajeróziót, az 1948-as jugoszláv erdőtvény megtiltotta a tarvágást, majd egy 1950. évi törvényben megtiltották az erdei legeltetést is. Ezt valamilyen formában az utódállamok erdőtvényeibe is beépítették, így Bosznia-Hercegovina két államalakulataiba is.

A háború utáni faínség lecsengése után elsősorban ernyős felújító vágásokat alkalmaztak, majd hegyvidéken elterjedtek a kombinált, mikro-végvágásos módszerek. Ennek eredményeként napjainkra „állandó” erdőborítású tájkép mellett történik a fakitermelés. – A koreloszlás természetesen még messze nem azonos a szálaló üzemmóddal, de a többkorúság már látható. Tölgyeseknél helyenként még alkalmazzák a klasszikus fokozatos felújító vágást is.

Az ország erdősültsége 50 % felett van. Elsősorban a karsztvidéken erdőtelepítés is folyik.

Kocsánytalantölgy-állományok állandó erdőborítás melletti kezelése

Bosznia-Hercegovinában a kocsánytalantölgy területfoglalása 10% alatti.

Mivel a gazdálkodásra is alkalmas kocsánytalantölgyesek nagyobb része a Szerb Köztársasághoz tartozó északi területeken van, a Szerb Államerdészet Srbac-i Erdőgazdaságának Gradiskai és Cseljanicai Erdészeteinél tettünk konzultációval egybekötött terepi bejárást. E-

mellett lehetőségünk volt mind a szarajevói, mind a banja lukai erdőmérnöki karok professzoraival is eszmét cserélni.

A két erdészetenél a kocsánytalantölgy aránya meghaladja a 30%-ot, jellemzően a savanyú, barna erdőtalajokon bükkal, gyertyánnal, magas kőrissel, hegyi juharral elegyesek. Erdőfelújítási szempontból fontos lágyszárú a sasharasz.

Az általunk látott állományok 100-110 éves, zömmel sarj eredetűek, de jó egészségi állapotúak voltak.

Alapelve, hogy csak tízévenként térnek vissza a fakitermeléssel. Lehetőség szerint kerülnek az erdőművelési beavatkozásokat, de ez nem mindig sikerül.

A korábban egyenletes szálankénti bontással indított szálaló vágások nem váltak be. A ritka kocsánytalantölgy-termés miatt a bükk és a gyertyán gyakran kiszorította a tölgyet, a sasharasz leginkább a meglévő tölgyűjulatot nyomta el.

Az utóbbi évtizedekben áttértek a kiscsoportos, tömbös kezelésre. A tízévenkénti visszatérés tekintetében 2-3 hektáros tömböket alakítanak ki. Ezen belül egy alkalommal, 0,2-0,3 hektáros lélekből kitermelik a tömb fa-készletének 18 %-át. Elsőként a beteg egyedeket jelölik kitermelésre, de az árnyalási szempontból fontos, tíz évnél várhatóan hosszabb élettartamú fákat meghagyják. Gyakran néhány fa marad a lékek közepén is. Tapasztalataik szerint a lisztharasz és a napfoltosság elkerülése miatt olyannyira fontos a tölgyűjulat számára a részleges árnyalás, hogy csak 150 cm-es magasság elérése után teszik ki teljes megvilágításnak. Várható makktermés esetén a lélekből kitisztítják a sasharaszot és a konkurens fás szárúak újulatát. Tartósabb makkterméshiány esetén néhány kilogramm makkot vetnek el lélekenként.

A hegyvidéki terep, az egész évben folyó fakitermelés és a 10 fm/ha alatti feltártság miatt sok a sérült faegyed. A laza állomány szerkezet miatt kialakult egyharmadnál nagyobb koronaarány nagyobb növedéket biztosít, de az átlagos ágtszta törzshányad kisebb, mint a jó szerkezetű egykorú állományokban.

Nem mindig sikerült az anyaállomány elegyarányának megfelelő mértékben felújítani a tölgyet. A bükk, gyertyán és a hegyi juhar gyakran átvette a tölgy helyét.

Ellentétben a fenyvesekkel és bükkösökkel még mindig nincs egységesen

jól bevált módszerük a kocsánytalan tölgyesek száraló jellegű kezelésére. E-mellett egyik megkérdezett szakember, oktató sem nyilatkozta azt, hogy célszerűbb lenne visszaállni a vágásos erdőgazdálkodásra. Számukra a talajvédelem elsődlegessége egyértelmű.

A szerb kollégák kiemelték *Milan Krsztovics* belgrádi professzor tölgygazdálkodásról írt könyvét, melynek tudományos anyagát a gyakorlatban is sikerrel hasznosítják.

A természetes folyamatok működéséhez hozzátartozik a helyi vadállomány mennyisége és fajösszetétele is. Az őshonos gímen, őzön, zergén, vaddisznón kívül van farkas, hiúz és a polgárháború után felszaporodóban lévő medve is. Kevesebb mint tíz darab erdei patás vadat lőnek ezer hektáronként. Mindehhez külön vadászati szakszemélyzet tartanak. A vadkár iránti érdeklődésünket megértve elmondták, hogy náluk is van ilyen. – Mégpedig a medve által mezőgazdasági növénykultúrában és háziállatokban okozott kár. A terepi programok során növényevő nagyvad jelenlétére utaló rágáskárt nem láttunk, mindössze egy őznyommal találkoztunk.

Őserdők

A nehezen megközelíthető helyeken őserdő-maradványok is találhatóak. Jelenleg hat országos védettségű őserdő van. Ezek: Ravna vala, Trstionica, Pljesevica, Janj, Lom, és a legnagyobb területű Perucica.

Faj- és korosztály-összetételük őserdő képet mutat. Jellemzően bükkös-jegenyefenyves természetes erdőtürsulások. Többségükből nem hiányzanak a csúcragadozók sem.

Kis csapatunk két őserdőt és egy helyi védettségű erdőt nézett meg.

– **Ravna vala:** A Szarajevó mellett lévő Igmán-hegyen található. Magterülete mindössze 45 ha.

Dolomit alapkőzet, 1280-1450 m tengerszint feletti magasság, 6 °C átlaghő-

mérséklet, 1600 mm éves csapadék a jellemző. Jegenyefenyves-bükkös luc-eleggyel és kevés, hegyi juharral.

A legnagyobb jegenyefenyő 140 cm átmérőjű, 50 m magas és 26 m³-es.

A négy-öt száz éves fenyőmatuzsálemek és az utód állományból is jól láthatóan működő természetes folyamatok, erdészszemmel különösen impozánsak.

– **Perucica:** Tjentiste mellett található a 17250 ha-os Sutjeska Nemzeti Park. Magterülete – Európában egyedülálló méretű – 1291 ha őserdőt tartalmaz. Jegenyefenyves-bükkös erdőtürsulás, a mikroklímától függően luc vagy feketefenyő eleggyel. Kisebb mennyiségben az egyéb természetes elegy fafajok – mint például hegyi juhar, magas kőris, stb. – is megtalálhatóak.

A magterületben az elmúlt évszázadokban csupán minimális fakitermelés és legeltetés folyt. A második világháború után készítették egy részletes erdőleltárt Jugoszlávia erdeiről. Az 50 m-es magasságot is elérő faegyedek és a hektáronként 1000 m³ fakészlet csábító fakitermelési lehetőséget jelentett, de a tudományos mérések eredményeként 1952-ben védetté nyilvánították a területet.

A fokozottan védett magterületre évente maximum ezer, naponta maximum tizenkét főt engednek be, hivatasos vezetővel. Bár a kijelölt utakról tilos a látogatóknak letérni, a kedvünkért megmutatták a „Három nővér” néven nyilvántartott lucfenyőkből még álló két példányt, melyek közül a legnagyobb 62,5m magas, 170 cm átmérőjű, háromszáz évesnél idősebb.

Az őserdő magterület fölött 1670 m tengerszint feletti magasságtól – a valamikori törpefenyves zónában – évszázadok óta legeltetnek.

A magterületet kétezer méter feletti hegyek övezik – köztük a legmagasabb a 2386 m-es Maglic, ami egyben az ország legmagasabb csúcsa. Különleges látványt nyújt a 70 m magasból alázuhánzó Skakavac vízesés.

– **Masna Luka:** A Nyugat-Hercegovina kantonban található helyi védettségű páncélfenyvest (*Pinus heldreichii*) a legnagyobb összefüggő területű állományként tartják nyilván. Leghíresebb egyedei a Pirin hegységben (Bansko, Bulgária) található majd 1000 éves fák. Fája nagyon keresett helyi asztalosipari alapanyag. A keresletet az is gerjeszti, hogy csak egészségügyi termékkel érinthető a védett állomány.

Vastag kérge miatt erdőtűznek ellenálló, hosszú életű egyedekből álló faj. Ezzel is magyarázható, hogy gyakorlatilag őserdő formában túlélte a korábbi évszázadokban itt alkalmazott erdőfelégetéses legeltetést. Érdekesség, hogy egyedszáma évről évre szaporodik, és egyre újabb területeket foglal el már az alacsonyabb fekvésű régiókban is. Tűzállósága miatt erdőtelepítésnél is alkalmazható.

Oktatás

Miután az Osztrák-Magyar Monarchia 1878-ban annektálta Boszniát, felgyorsult a kulturális és gazdasági fejlődés. Az erdészeti oktatás 1948-ban indult meg Szarajevóban. Az oktatók a mai napig az

osztrák és magyar erdészeti oktatás követőinek vallják magukat.

Jelenleg Szarajevóban és a Szerb Köztársaság fővárosában, Banja Lukában folyik erdőmérnöki oktatás. Ez utóbbi kar a háború során alakult az anyaegyetemből való kiválással.

Mindkét intézmény a bolognai rendszer szerinti szinteződést alkalmazza.

Ezek az erdőmérnöki karok számos kutatási projektet végeznek, rendelkeznek különböző kutatási objektumokkal is.

Kiemelten fontos számukra, hogy a kutatási eredményeket az erdőgazdálkodók a gyakorlatban is hasznosíthassák. Ennek bevált módszere, hogy az állami erdőgazdálkodók a saját igényük szerint választhatnak az egyetem által felajánlott projektek közül. Amiért természetesen fizetnek is.

Az intézményes oktatás mellett Boszniában is folyik erdeiiskola-program, a gyermekek környezettudatos nevelése. Mi a Szarajevó melletti közjóléti

rendeltetésű területen látogattunk meg egy ilyen erdei iskolát (Dom Prirode), ahol a nálunk megszokott ismertető anyagok mellett a különböző aknák felismerését is oktatják. – A máig is gyakori aknabalesetek többségét gyermekek szenvedik el.

A tartamos és szakmailag hasznos út megszervezéséért külön köszönet illeti *Gerely Ferenc* kollégánkat, aki több éve dolgozik Bosznia-Hercegovinában tanácsadóként, és személyes kapcsolatainak nagy hasznát vettük.

Köszönjük a baráti vendégszeretet *Nedelko Ilić*-nek, a Szerb Köztársaság Állami Erdőgazdasága (JP – umarstva „– ume Republike Srpske”) vezérigazgatójának, valamint a Srbc-i erdőgazdaság dolgozóinak, *Zorán Maunaga*-nak, a Banja Luka-i erdőmérnöki kar dékánjának és kollégáinak, *Faruk Mekić*-nek, a Szarajevói Erdőmérnöki Kar dékánjának. Köszönet továbbá helyi segítőknék *Mirzeta Memisević*-nek és Sarajevo Kanton erdőgazdasága, a Sarajevo – ume dolgozóinak, *Mirjana Radovicsnak* és a Sutjeska Nemzeti Park dolgozóinak, *Ante Begić*-nek és a Nyugat-Hercegovinai Erdőgazdaság dolgozóinak.

Urbán Pál

II. Kiskunsági Őszi Alkotótábor

A KEFAG Kiskunsági Erdészeti és Faipari Zrt. Bugaci Erdészete adott otthont szeptember 25. és október 4. között a II. Kiskunsági Őszi Alkotótábornak.

A Társaság tavaly rendezte meg első ízben a festőtáborot több neves – a „nagybányai irányzatot” képviselő – erdélyi és hazai művész részvételével. A tábor sikere egyértelművé tette, hogy érdemes folytatni, megrendezésével hagyományt

teremteni. Az Alkotótábor célja a bugaci, a kiskunsági táj szépségének megőrzésén keresztül a kulturális élet gazdagabbá tétele. Ebben a tíz napban az erdészethez tartozó Bucka Szálló és Oktatói Kabinet 12 festőművésznek biztosított kellemes környezetet a nyugodt, elmélyült alkotómunkához.

A Festőtáborat az ott készült alkotásokból összeállított tárlat zárta, melyen

Turay Kamill, az ismert esztéta méltatta a festők munkásságát, alkotásait.

Résztevő művészek: *Bazán Vladimír* (Ungvár); *Bítay Zoltán* (Nagybánya); *Dudás Gyula* (Nagybánya); *Fekete Zsolt* (Marosvásárhely); *Kapots Ildikó* (Kecskemét); *Kondrak Matyikó Margó* (Nagybánya); *Kő Ferenc* (Kecskemét); *Mártonfi Benke Márta* (Kecskemét); *Moldován Gyula* (Székelyudvarhely); *Petkes József* (Napkor); *Szabó Vilmos* (Zilah); *Walter Gábor* (Kecskemét).

Zalai Krisztina

Ember voltam, remegő, daloló.

Áprily Lajos emlékeze

„Engem az erdő véd s szeret,
Utaimon erdők kísérték: ...”

Valamikor az ötvenes évek elején műfordító állt az egyik könyvkiadó nagyhatalmú szerkesztője előtt. A kiadó azt kérte tőle, hogy a lefordítandó román elbeszélés versbetétjeivel ne vesződjék, azt vershez értő valakinek kell majd lefordítani. Nem is sejtette, hogy a XX. századi magyar líra egyik legvonzóbb alakjával beszél.

Merthogy Áprily Lajos állt ott, verseskötetekkel, műfordításokkal a háta mögött. Aki már a 20-as években lefordította Hauptmann neoromantikus drámáját, az Elmerült harangot, Stefan George verseit is művészi tömörséggel tolmácsolta. A 30-as években a Nemzeti Színház kérésére Ibsen Peer Gynt-jét fordítja. Később az orosz klasszikusok felé fordul. Tolsztoj meséit, Gogol, Turgenyev, Nyekraszov költeményeit, Puskin Anyegin-jét ülteti át magyarra.

Ki volt hát Áprily Lajos, aki nekünk erdészeknek különösen kedves. Hiszen a természet költője is volt. Erdőről, vadról, madarokról írt gyönyörű verseinek javát Magyarországon, a Visegrád melletti Nagyvillámduzó „östelepülőként,” Szentgyörgypusztán írta.

Idős szülők egyetlen gyermekeként, Jékely Lajos néven 1887-ben született Brassóban. Gyermekkori élményei azonban az „elveszett paradicsomhoz”, a Sóvidék egy kis székely falujához, Parajdhoz kötök. 1897-ben iratják be a székelyudvarhelyi reáliskolába. Később magántanuló, majd Kolozsvárra történő költözés után a református kollégium diákja lesz. Kolozsvárott magyar-német szakon tanári oklevelet szerez. Párizsi útja után a nagyenyedi Bethlen Kollégium „rendes” tanára.

Az Új Erdély elsőnek közli verseit. Költői álneve Áprily Lajos. Költeményei nagy feltűnést keltenek, melyekben felfedezhető Ady szimbolizmusa, Vajda János „tömör mélabúja”, Kosztolányi formaművészete, Turgenyev természetlátása. Egyre többen kutatják, ki írja ezeket az „érdekes” verseket. Tanártársai egyszer sarokba szorítják, mutatják neki az Erdélyi Szemle legújabb Áprily versét. Nem hátrálhat tovább. – Ha már fel kell kutatnotok a vers íróját, ne kuttassatok tovább – szölt a költő zavarosan,- én vagyok Áprily Lajos.

Elbeszéléseket is írt. A Fecskék, őzek, farkasok című műve igazi vadász-könyv. Ötven történetet mond el benne az állatokról, erdőről, vadról. A kivételesen gazdag érzésvilágú költő, itt vall a vadászathoz, állatokhoz való viszonyáról. A könyv vallomásos hangja, mértékletessége, a szép tiszteletére neveli olvasóit.

Kilencéves korában apja vadonatúj flóbertpuskával tér haza. „Szenvedélyesen beleszerettem abba a puskába. Vil-máról, a szomszéd gyári lakatos lányáról is megfeledkeztem. A fiatal Achilles nem lelkesedhetett jobban a fegyverért, mint ahogy én a flóbertpuskámért.” Puskával a kezében kétszer is „megszó-lal a lelkiismerete”. Egyszer a flóbert a gyermekkori kíméletlenség időszakában a gyönyörűen fuvolázó sárgarigót némítja el, a puskadurranás kettévágja a flótázó muzsikát. Máskor apja számkivettségének helyén, a Bihari havasokban néz rá szívszorítóan egy sebezett őz. Mindkét eset mély nyomokat hagy érzékeny lelkében, ezután már kevesebbet viszi magával puskáját. Ebben a könyvben éneklie meg medvehistóriáit, farkaskalandjait. Elmondja, hogyan lóttek hiúzt a helyi vadászok, hogy zárták kalitkába a kőszáli sast. Megtudjuk hogyan fulladt a cirkuszi krokodil a Maros vízébe, miként utánozta a szajkó a kecske mekegését.

Talán a legmegkapóbb története az oktanuln lelőtt hűséges kutyá volt. Ró-kavadászatra indulnak vasárnapi vadász, gyorskezü társával. Veszélytelen, de folyton ugató nyájörző kerül elébük. A hirtelenkezü vadásztárs, mielőtt azt bárki megakadályozhatta volna, lelőtte a gyönyörűséges kutyát. A következő dombél mögött a kis halmon ült a komondor valószínű gazdája, tarka ruhás parasztlány, az erdélyi Jeanne d'Arc őrizte nyáját a falu felett. „...szívfájdítóan megható volt ez a kép, mert benne volt a tudatlan árvaság... Azzal a kis parasztlánnyal éreztem egyet, szerettem volna leszállni hozzá, hogy megsimogassam és megvigasztaljam: Majd ha megtudod ne sírj... Nekem is fáj a szívem érte, és érted.

Szabadidejében rója a Kárpátok bérceit, horgászik, vadászik. Horgászni

Shakespeare kortársától, Isaac Walton könyvéből tanult. A költőien szép munka címe: A tökéletes horgász. „Pisztránghorgász voltam, patak völgyek vándora.”

Szeretné a francia nyelvet is tökéletesen elsajátítani, többször is kimegy Párizsba, indul Ady nyomában. A neuraszté-

niára hajlamos költő vegyes érzelmekkel bolyong a világ fővárosának nevezett metropolisban. Szeretné a költőfejedelmet is felkeresni. Ott áll Léda lakása előtt, Rue de Levis 92. De nincs bátorsága lenyomni a kilincset. A folyton pénztelen Ady talán otthon sincs, talán éppen Madame Thébes, a híres- hírhedt jósnőtől várja sorsa fordulását.

(„–Ha holnap meghal, meg szabad mondanom?

– Ó, igen, Madam. Ha mindjárt ma is.”)

Legfelkavaróbb párizsi élménye Bartholomé mészkőből faragott műve, a Halottak emléke /Monument aux Morts/. Eszébe jutnak szülei, kiket otthon hagyott a Bihari havasokban, egészsége sem a régi. Egy nap fájdalomgörcsöt érez szívében. A rosszul táplált, idegbántalmaktól sem mentes Áprily aritmiás szívpanaszai is állandósulnak. Ráadásul éppen a Morgue mellett megy el, ahova a Szajnából kifogott halottakat viszik. Fél, hogy előbb-utóbb ő is odakerül. Azonnal kimegy a Gare de l'Est"-re, siet haza.

Ady egy másik enyedi tisztelője bátrabb volt nála, levelet írt Adynak. A válasza azonnal megérkezett. „Jólesik tudnom, hogy Nagyenyeden van egy lélek, aki ért engem”.

Szűcs Ferenc erdőmérnök édesapjától tudjuk, ki az Enyedi Kollégium főerdőmestere volt, hogy az enyedi iskola jelentős, mintegy tízezer holdas erdőt kezelt, szőlőgazdasága, szeszgyára, borborságosága is volt. Vele járt ki Áprily vadászni a városkörnyéki erdőkbe. A nem túl tehetős tanár az erdészet ebédlőjében tartotta esküvőjét menyasszonyával, Schéfer Idával.

Első kötete a Falusi elégia, 1921-ben jelent meg. Később Kolozsvárra költöznek, ott lesz tanár, ahol annakidején diákoskodott. Megbízják az Erdélyi Helikon szerkesztésével. Budapestre történő költözése mindenkit meglep. Berda Má-

ria szép szavaival nehezelt a költőre, ki nek első próbálkozásait ő is segítette: "... Aki ajándékkul kapta Enyedért Kolozsvárt ... a Helikon napszínű homlokát, hordozójául az ő nevének. Erdély szegényes ajándékozó, de sokan kaptak még kevesebbet tőle, mint Áprily Lajos.

És elmegy. „

Reményik Sándor versben búcsúztatja barátját.

„Ha Te elmegy, ember ne búcsúztasson, Búcsúztassanak Téged a hegyek.

...

Ha Te elmegy, mi néma csendben álljunk,

Néma csendben és lehajta fejük,
Mert mindannyian bűnösök vagyunk,
Hogy Téged, elveszíthetünk.

/Áprily elmegy/

A Lónyai utcai református gimnáziumban tanít, majd a Baár-Madas Leánynevelő Intézet igazgatója lesz. „Nagyszerű ember volt az igazgatónk, kiváló költő, műfordító, sokoldalú tudós. Ötszáz diák napi ügyeivel bajlódott, de ezek sohasem érezhették, hogy tehernek tekinthetik őket... Ismerte a fákat, virágokat, madarakat, megmondta a virágok latin nevét... Aztán egy népdalt idézett, vagy magyart, francia, német verset vagy népmesét, vagy görög mitológiai történetet, amelynek az előbb láttott madár vagy virág volt a főszereplője. Ámulva hallgattuk... – írja egyik tanítványa.

Hosszabb európai tanulmányútra küldik, hazatérte után iskolája az ország leg-rangosabb intézete lesz. Azonban az ötvenes évei felé haladó költő egyre inkább elveszíti önbizalmát. Áprily Lajos Kuncz Aladár szavaival élve – „az ősz költője akkor is, amikor az erdélyi tavaszról írja gyönyörű verseit. Igaz, hogy csak sóhajt ott, ahol más talán zokogna.” Már fiatal korában eljegyezte magát a szomorúsággal, a tragikus életérzéssel. A „Páncélfényű őszi varjak” folyton feje fölött köröznék. Költészete tiszta választ ad a „zord szelekkel támadó időnek”.

Szabadságot kérve, munkáját megszakítva ideiglenesen visszavonul Parajdra, néhány nyarat ott tölt, azonban a régi gyermekkort ott már nem találja meg. A Kis-Küküllő partján boronaházat épít, menedéket azonban már ez sem jelentett. Visszajön Magyarországra, de nem sokáig marad az iskola igazgatója A diákok kitiltására és felvételére vonatkozó faji törvényeknek nem akar eleget tenni, nyugdíjazását kéri. A Visegrád mellett Szentgyörgypusztán telepszik le. Feleségével itt vészlik át a frontot.

A 40-es évek végén verseit félremagyarázzák, könyveinek zömét bezúzzák. Sanyarú körülmények között élnek.

Ha megtudod, ne mondd el, jó hívem, hogy éhezünk. De van nagyobb titok: csábít az orrvadászat. Ennyiben Shakespeare-hez legalább hasonlítok.

/Titok/

Még tűzrevalóra se telik, tüzelőjét nagy-nagy lelkiismeretfurdalással az erdőben gyűjti össze.

Rosszalva néznek rám a reggelek: hogy illik össze ősz fej és lopás?

Eddig csak gyönyörködve néztelek, most megrabollak, erdő. Megbocsáss.

/Fatolvaj/

Műfordítóként tér vissza a nyilvánosság elé. Tizennyolc évig nem jelenhetett meg könyve. A nem mindennapi sorsot megért Áprily a 70. évéhez közeledve mégis így vall önmagáról: „Mindig az volt az érzésem, hogy több szeretetet kaptam az emberektől, mint amennyit nehéz életsorsom miatt viszonzni tudtam. Ami kevés bántás ért, elfeledtem.

Tudom hogy a 70. év, amelyet betöltöttem, nem tető. Kifutó hegy a mélység felé, ereszkedő, mely sötét völgyek felé mutat. De olyan magaslata van még, ahonnan átfoghatom az életemet, megölelhetem a sok tetővel integető földet, melyen születtem, s mely emberré nevelt, átölelhetem a nemzetet, melyhez tartozom, Csokonai nemes szavával élve: 'át az emberiség kertjét', mely felé egész életemen át, sokszor fájó, sokszor lelkesedő, de mindig tiszta szívvel törekedtem.”

Szeretné érdeklődését megtartani, a gyermekkori csodálkozás képességét tovább birtokolni.

Ámulni még, ameddig még lehet, amíg a szíved jó ütemre dobban, megőrizni a táguló szemet, mellyel csodálkoztál gyermekkorodban... /Ámulni még.../

És mégis, az 1957. utáni évtizedben a költői termékenység betetőzésének kora következik. Ontja gyönyörű műfordításait és számtalan négysoros verset is ír. Gyermekkorának néhány parajdi évét kivéve, még soha nem volt ilyen meghitt viszonyban a természettel, mint éppen ekkor. Íróasztal mellett verset még nem írt, költeményei erdei sétái alkalmával születnek. „Erdők üzenték a dalom, sosem volt íróasztalom.” Szellemi társának Assisi Szent Ferencet, a gubbói farkas megszelídítójét tartja. Felesége halála után verseiben egyre inkább a búcsúzás, „a jó halál” reménye csendül fel.

„...ha itt halok meg, az mi változást hoz? Oh nem sokat, csak ennyit: egy napon szorosabban ölel a hegy magához.”

/A változás/

Egyre többször jelenik meg előtte Pershephone, a fénytelen világ kacér királyasszonya, ki egyre erőszakosabb, makacsabb kísérő.

Eltűnne a gond, foszlana a bú, zsihbadna kín,
lelkemről minden heg leválva
s mint sérületlen kisfiú
indulhatnék a jó halálba.

/Megtisztulás/

Időskori versei is példátlanul dallamosak, zeneiek. A Szeptemberi fák is a közelgő ősz, a közelgő elmúlást szimbolizálják, ahol a feljajduló őszi dalban összeolvad a belülről fakadó, halálos szomorúság.

Bükkök smaragd színét érezve fent az első pár vörös folt megjelent. Állunk. Kezedben késő kék virág. Azt mondod: Ősz. Az első őszi fák.

Én azt mondom: Vér. Vérteljes vadon. Elhullt a Nyár a nagy vadászaton. Amerre vitte buggyanó sebét, bíboros vére freccsent szertesztét.

Ahol a nyom – vesztő bozóthoz ért,
Hogy tékozolta, nézd, a drága vért.
S míg véryomán vad szél-kopó csahol,
Hörögve összeroskad valahol.

1967-ben már sokat betegeskedett. Barátai, egykori diákjai gyakran látogatták a kórházban. Már sejtette, hogy nem sok ideje van hátra. A szemén „már erőtlenséggel hatolnak át a fények és a színek”. A glaukómától szinte semmit sem lát. Ekkor már szinte testtelen volt, csak erős kézfogásában szedte össze maradék erejét. Mikor visegrádi otthona közeli vizionálásának reményével biztatják, akkor a század talán legvonzóbb költője már a túlsó partról suttozta: Őt a halottai már nem engedik vissza.

Áprily Lajos 1967. augusztus 6-án halt meg, aki igazi költőnek Dantét, Adyt, Petőfit hitte, önmagáról szerényen így vallott: Ember voltam, remegő, daloló.

Ivánics Lajos

A lapot Magyarország legnagyobb
médiafigyelője, az

» **OBSERVER** «

OBSERVER BUDAPEST
MÉDIAFIGYELŐ KFT.

1084 Budapest, Auróra u. 11.

Tel.: 303-4738

rendszeresen szemlézi

I. Európai Erdőpedagógiai Találkozó Sopronban

Először rendeztek Európában erdőpedagógiai találkozót. A rendezvény kezdeményezői Szabó Miklós erdőmérnök, a Soproni Gyermekek és Ifjúsági Tábor és Ormos Balázs az OEE Erdészeti Erdei Iskola szakosztály vezetői voltak magyar részről. A kedvező osztrák kapcsolatok és kölcsönös tanulmányutak győzték meg az osztrák kollégákat Thomas Baschnyt, a bécsi székhelyű Élelmiszeripari Minisztérium munkatársát és Fritz Ganstert, az Osztrák Erdészek Szövetségének elnökét, hogy a hazai eredmények lehetővé teszik a találkozót megszervezését Sopronban. A 2006. szeptember 20-22. között megrendezett találkozón nyolc nemzet negyven résztvevőjét köszönthettük.

A konferencián kerültek ismertetésre a nemzetközi eredmények. A résztvevőket üdvözölte Csóka Péter, az FVM Természeti Erőforrások Főosztályának vezetője és Gémesi József, az ÁPV Zrt. ügyvezető igazgató-helyettese, akinek előadása ismertetésre került a konferencián. A bevezető előadást prof. dr. Mészáros Károly, a NYME rektorhelyettese tartotta, a hazai erdőszeti politikát és az Erdővagyon-gazdálkodási Intézet erdei iskolai oktatását bemutató. Több neves külföldi és hazai vezető szakember jelent meg és tartott további előadást vagy a tanulmányi kiránduláson tájékoztatták a résztvevőket tapasztalataikról. Így Thomas Baschny, Fritz Ganster, Klaus Radestock, prof. Robert Vogl, dr. Albert Knieling, Franz Lobri,

Roland Migende, dr. Németh Mária. A megjelenteket rövid előadásában köszöntötte az OEE elnöke, dr. Pethő József.

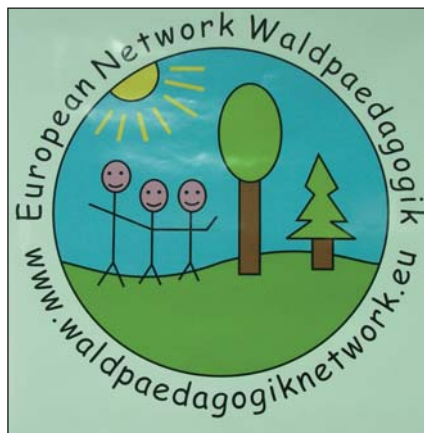
A találkozót fontos ismereteket nyújtott a megjelent hazai és külföldi résztvevőknek, akik aktívan vettek

részt a foglalkozásokon, de a baráti összefogással is.

A találkozó erősítette, hogy az EU támogatja az erdőszeti erdei iskolákat pénzügyileg is. Erre van reális lehetőség, hiszen az EU erdőszeti cselekvési programjába éppen a jelen lévő külföldi kollégák munkája eredményeként került be az erdőszeti erdei iskola is. Közös dolgozunk, hogy erősödjön az európai erdei iskola hálózat. Ezért került kialakításra az Európai Erdőpedagógusok Hálózata. Honlapja: www.waldpedagogiknetwork.eu

Büszkék vagyunk arra, hogy e közös európai ügy megvalósításának részesei lehettünk. Köszönjük a Soproni Gyermekek és Ifjúsági Tábor vezetőjének, Szabó Miklós erdőmérnöknek és munkatársainak szervező munkáját.

Kép és szöveg: **Ormos Balázs**

Erdő- és vadgazdálkodás Magyarország tetején

Terepbejárás a mátrafüredi erdészet területén

November 27-én Gyöngyöstarjában, a Sósi-réti Oktatóházban találkoztak az Országos Erdészeti Egyesület vadgazdálkodási szakosztályának tagjai, hogy a szakmát érintő kérdésekről tanácskozzanak és megosszák tapasztalataikat a vadászat, a vadgazdálkodás időszerű, az állami erdőgazdálkodókat is érintő kérdéseiről. Amint *Haraszi Gyula*, a szakosztály titkára köszöntőjében elmondta: a mintegy 60 főnyi tagság kétharmada jött el az ülésre – ez a munkák fő szezonjában jelentős érdeklődésre vall.

A Heves megyei rendezvényre érkeztek vendégek a szomszédos Nógrádból és Pest megyéből, de a távoli Békésből, Csongrádból, Bács-Kiskunból, Zalából, Somogyból, Baranyából, Veszprémből is. A titkár megköszönte a szakosztályülés megtartására biztosított lehetőséget a vendéglátó Egererdő Zrt. vezérigazgatójának és szakembereinek.

A köszöntő után a házigazda cég vezérigazgatója, *Pallagi László* mutatta be röviden a nagyrészt Heves, kisebb részt Nógrád és Borsod-Abaúj-Zemplén megye területén működő Egererdő Zrt.-t. Amint a jelenlévők megtudhatták tőle, a Zrt. 360 ezer hektáryi közigazgatási területen 74 ezer hektáron gazdálkodik. Északon a szlovák határ, nyugaton a 21. számú főút, keleten a Sajó völgye, délen az Alföld határolja, s délkeleten egy kisebb Tisza-ártéri rész is tartozik hozzá.

– A terület nagy része hegyvidék, mintegy 90 százalékát őshonos, ke-

ménylombos fafajokkal jellemzett erdők borítják – mondta *Pallagi László*. – A maradék 10 százalék megoszlik az akác, valamint a fenyők és a nyárok között.

Az Egererdő Zrt. területének 52 százaléka valamilyen szintű természetvédelmi oltalom alatt áll. Ezek közül a legjelentősebb a Bükk Nemzeti Park, mellette több tájvédelmi körzet, illetve egy kisebb részen a Hortobágyi Nemzeti Park is érinti a működési területet. Ebből következően és a társadalmi elvárásoknak megfelelően, az ökológiai szemlélet határolja be a gazdálkodást. A véghasználat több mint 80 százalékát erős korlátozások között kell elvégezni, ami fokozott körültekintést kíván!

Pallagi László szövege arról, hogy az őshonos fafajok 86 százaléka mageregetű természetes felújítás útján újul meg, emellett terjed a Pro Silva elvek szerint való erdőkezelés és a szálalásos technológia alkalmazása.

– Egy-egy erdészetünk területe 10 ezer hektár körül alakul, az átszervezések után hét üzemegeység maradt meg. 2002-ben még 700 fő felett volt a dolgozók létszáma, ez 2005-ig 400 főre csökkent. Mára fizikai állományú dolgozónk gyakorlatilag nem maradt, szinte minden gyakorlati tevékenységet vállalkozókkal végeztetünk el.

– Cégünk a Pilisi Parkerdő Zrt. után hazánk második legjelentősebb közjóléti szolgáltató erdőgazdasága – folytatta *Pallagi László*. – Három erdei kisvasút is található működési területünkön.

A cég árbevételéről szólva elmondta, hogy az évi 3,5 milliárd forint körül alakul. Ennek 55 százaléka származik a fakitermelésből, 25 százaléka a fafeldolgozásból; utóbbi a cég gyöngyösi parkettagyárának köszönhető. A vadászat mintegy 5 százalékot tesz ki, a maradék 15 százalék pedig a különféle szolgáltatások között oszlik meg. A jövedelmezőség a bevételek egy-három százaléka között alakul.

Az ülés fő témáját jelentő vadgazdálkodásra terve elmondta, hogy a cég 55 ezer hektáryi állami többségű területen folytat vadgazdálkodást, ami négy vadászterületre oszlik. Az 55 ezer hektárból 46 ezer van állami tulajdonban. A tízéves üzemtervek lejáta után esedékes területkijelölések az ülés idején még nem zajlottak le.

– Az állami tulajdon egységes kezelése fontos érdek – a vadászatról ma leginkább a vadászterületek újralakítása kapcsán, a térkép felett beszélgetnek az érintettek. *Pallagi László* kiemelten fontosnak tartotta, hogy az állami tulajdonost a vadászterületek kialakítása folyamatában, minden esetben a terület vagyonkezelője képviselje.

Az Egererdő Zrt. bemutatkozása után *Pintér István*, az FVM Természeti Erőforrások Főosztályának helyettes vezetője tartott előadást a vadászati üzemtervezés és a vadászterületek kialakításának aktuális kérdéseiről. Köszöntőjében kifejtette, hogy fél évvel korábban optimistább volt.

– A mai állapot szerint 1300 tulajdonosi gyűlést tartottak meg, további 300 meghirdetett gyűlés pedig elmaradt a szabálytalan összehívás miatt. Az 1300 gyűlés alapján 971 kérelmet nyújtottak be vadászterületek kialakítására. Ezek közül 362-ben határozat is született, 275 esetben elfogadták, 87-ben pedig elutasították a vadászterület kialakítására vonatkozó kérelmet.

Pintér István szövege arról, hogy átfedések esetében a vadászati hatóság mindenképpen egyezsége szólítja fel az érintetteket. Kifejtette, hogy a kényszerhasznosítás jogkörével – a törvényi szabályozásnak megfelelően – csak december 30-a után élhet a hatóság. Emiatt várhatóan december 30-án fognak kiadni jelentős számú határozatot.

Az új területek kialakításában vannak átfedések, különösen a vadban gazdag, értékes vadászterületek iránt nagy az érdeklődés. Mivel a vadászati jog földtulajdonhoz kötött, átfedések esetén a tulajdonosi többség hovatartozási szándéka a döntő. Feltétel azonban, hogy a ter-

Pintér István előadását tartja a szakosztályülésen

mészetben jól elkülöníthető határok jönnek létre. November 28-ig lehet hirdetményt közzétenni vadászterület kialakítása céljából, amihez legalább egyharmados földtulajdonosi támogatottság kell. Bizonyára lesznek olyanok, akik arra számítanak, hogy úgynevezett kényszerkijelölés útján juthatnak vadászterülethez. Azt tudni kell, hogy kényszerkijelöléssel kialakított vadászterületek esetében a földtulajdonosoknak 2007. február 28-ig dönteniük kell a vadászati jog hasznosításáról. Amennyiben ezt nem teszik meg, a vadászati hatóság helyettük, nyílt pályázatással fogja haszonbérbe adni a vadászterületet.

A témához kapcsolódó konzultációt *dr. Buzgó József*, az Országos Magyar Vadászkamara alelnöke vezette le. A jelenlévők kérdéseire Pintér István válaszolt.

Ezután az Egererdő Zrt. munkatársai mutatták be a cég vadgazdálkodását, illetve a hozzá kapcsolódó összefüggéseket az erdőfelújításban.

Nagy Károly, a Zrt. vadgazdálkodási csoportvezetője a terület adottságait ismertette. A Mátra, a Nyugat-Bükk és a Heves-Borsodi-dombvidék területére kiterjedő, erdők borította terület kizárólag nagyvadas jellegű. Az Észak-Dombvidéki Vadászterület 7700, a Bükk-i Társult Vadászterület 24 000, a Nyugat-Mátrai Társult Vadászterület 8200, a Kelet-Mátrai Társult Vadászterület pedig 16 000 hektáron gazdálkodik. A cég vagyonekelt területén belül, mintegy 25 000 hektáron idegen vadászatra jogosult gyakorolja a vadászati jogot.

A 2006. évi becslés szerint a mintegy 3600 darabos nagyvadállomány 31 százalékát teszi ki a vaddisznó. Ezután a muflon következik, 25 százalékkal, de az állománynak mintegy fele vadaskert-

ben él. Az őz 19, a gím 24, a dámszarvas pedig körülbelül 1 százalékot képvisel a teljes nagyvadállományból.

– Idén egyelőre nem éri el a tervet a kilövések száma – tájékoztatta a jelenlévőket Nagy Károly. – A vadkilövési terv és a tényleges kilövés emelkedő szintet mutat, ebben szerepet játszik a két vadaskert működése is.

A vadállományt hátrányosan befolyásoló tényezők között említette, hogy a turisták, a kerékpárosok, a crossmotorosok és a terepautósok – főleg malacozás és bárányozás idején – hihetetlen károkat okoznak zavarásukkal.

– A területeinken jellemzően törzsvendégek vadásznak. Az Európai Unióhoz való csatlakozás előtt nem erre számítottunk, de tény, hogy csak kevés új külföldi vadász érkezett hozzánk – mondta. A magyar bér vadászok száma azonban jelentős mértékben növekedett.

A vadgazdálkodás három fő szempontját figyelembe véve ténykednek: elsőbbséget élveznek az ökológiai célok és az erdőgazdálkodási tevékenység, de nyereséget is várnak az ágazattól. Természetesen ehhez hozzátartozik, hogy javuljon a vadállomány minősége és kedvezőbbek legyenek a vadásztatás feltételei is.

– Az Egererdő Zrt. bevételeiből alig öt százalékot, 180 millió forintot képvisel a vadászat – mondta.

Hektáronként 3000-3200 forint bevétellel számíthatnak, ami mellé 2000-2200 forint közvetlen költség párosul. Az eladott vadat darabonként átlagosan 54 ezer forintért sikerült értékesíteniük.

Amint megtudtuk, a kilövések 70 százalékát teszi ki a bér vadásztatás. A személynévi kilövések száma jelentős, ennek az az oka, hogy a vadászati

lehetőséget csomagban megvásárló bér vadászok jellemzően nem lövik ki a teljes lekötött és kifizetett vad mennyiséget – ekkor a szakszemélyzet kötelessége, hogy gondoskodjon a terv betartásáról.

A cég jelenleg két vadaskertet tart fenn: Szilvásváradon egy 300 hektáros vaddisznós, Verpeléten pedig egy 1200 hektáros vaddisznós-muflonos kertet alakítottak ki. Utóbbi – méretei miatt – a természetes állapotokhoz közel álló viszonyokkal bír.

Elmondta, hogy a vadállomány a legtöbb helyen mennyiségében túltartott és elfiatalodott, a minősége gyenge vagy közepes. A gím bikák átlagosan 4-5 kilogrammos trófeát raknak fel, az őz bakok agancsa 180-200 grammos, a mufloncsigák jellemző hossza pedig 65-68 centiméter. A túltartott vadállomány miatt növekedett a vadkár is, aminek nagy részét a gímszarvas okozza, kiváltóképp' az erdőfelújításokban.

Nagy Károly a jövő feladatai között említette a szakszerű selejtezést és a kívánatos ivararány beállítását. A cég a két meglévő vadászháza mellé újabbakat is szeretne létesíteni. A szakszemélyzet kedvező hozzáállását és a továbbképzésekben való aktív részvételét is megemlítette a jövőre nézve biztató jelek között.

Előadása után *Urbán Pál*, az Egererdő Zrt. termelési osztályvezetője az erdő- és a vadgazdálkodás pénzügyi összehasonlításával kezdte előadását – hangsúlyozva, hogy a fakitermelés a legfőbb jövedelemforrásuk. Elmondta azt is, hogy a fahasználat lehetőségeit megalapozó természetes erdőfelújítás is eredményes a cég területén, a fafajok csaknem 90 százaléka őshonos.

– A természetvédelem a folyamatos erdőborítottág elveit képviseli, a cégnek pedig 9 millió köbméternyi fája található védett területen – mondta. Ennek mintegy harmada a korát tekintve már felülmulta a gazdasági vágásérettségének idejét.

Szólt arról is, hogy a vadkárelhárító kerítések túlnyomó része, 76 százaléka tölgyeseket óv. A bükk esetében inkább a nyári vadkár a jellemző.

Elmondta, hogy a cseresekkel nincs komoly problémájuk, a területük egyharmadán nem jelentős a vadkárosítás.

Hangsúlyozta a vad és az élőhely egyensúlya fenntartásának, a nagyvad túlszaporodása folyamatos megakadályozásának fontosságát, az erdő sikeres megújulása érdekében. Nagy gond lehet a túltartott vadállomány: emiatt bőséges makktermés után sem tud megújulni az erdő. Elrettentő példaként egy 1963-ban bontóvágással véghasználatra előkészített

tölgyes fotóját mutatta, ami alatt 43 év alatt sem keletkezhetett megfelelő újulat!

Szölt arról, hogy a vadmentességet vizsgáló mintakerítésekben 2001-ben harmincat készítettek a cég területén, s ezek öt év után fognak valóban értékelhető vizsgálati eredményeket biztosítani. Majd bemutatta öt év mérési eredményeit, amiből láthatóan már most is jelentős különbség tapasztalható a megújulásban kerítésen belül és kívül. Megemlítette, hogy például Szlovéniában az erdei vadkárok alakulása alapján állapítják meg a szükséges vadállomány-ápasztás mértékét.

– Az erdőgazdálkodás szempontjából nem az az érdekes, hogy hány darab vad él a területen, hanem az, hogy az erdő megújuló képessége ne sérüljön – figyelmeztetett. – Magyarországot háromszor lehetne körbekeríteni azzal a kerítéssel, ami az erdőfelújításokat védi, tehát sok területen mindenképpen csökkenteni szükséges a vadállományt!

Urbán Pál az erdőfelújítás lehetőségét a kerítésépítés helyett abban látta, hogy felére, harmadára kellene csökkenteni a cég területén a nagyvadlétszámot.

A súlyos gondok között említette a fokozódó falopások és gyújtogatások tényét, hiszen csak Ózd környékén az elmúlt üzemtervi ciklusban 20 ezer

köbméternyi faanyag tűnt el! – 2004-ben 4000 m³-ról van feljelentés.

Ezután a rendezvény az Országos Erdészeti Egyesület Vadgazdálkodási Szakosztályának ülésével folytatódott. *Haraszi Gyula* titkár tolmácsolta az Egyesület országos vezetésének jókívánásait. Kiemelte, hogy az OEE a hazai szakmai szervezetek között igen jelentősnek számít. Hangsúlyozta az egyesületi élet élénkítésének, ezen belül a szakosztályok tartalmas működésének fontosságát, valamint azt a meggyőződését, hogy az erdészszakma jelenlegi helyzetében az Egyesület minden eddiginél erősebb ágazati szerepvállalásra hivatott.

Tagfelvételekre is sor került. A Szakosztály tagjai lettek: *Halász Gábor, Török József, Máté János, Korn Ignác, Budai Péter, Gálos Csaba* és *Ritecz Tamás* – gratulálunk!

A szakmai konferenciát terepi bejárás követte a Mátrafüredi Erdészet területén. Az Erdészet vezetője, *Rosta Gyula* és munkatársai – *Rostáné Reményfy Rita* és *Dudás Béla* műszaki vezetők, valamint *Bitay Mibály* kerületvezető – az erdő- és a vadgazdálkodás összefüggéseiről a leginkább ideális helyszínen tartottak előadást. A jól sikerült délmátrai erdőfelújítások és a vadkárokat

mérő száz négyzetméteres mintaterületek megtekintése után a résztvevők a Világos-hegy tetejéről gyönyörködtek a Mátra csodás körpanorámájában.

A vacsora előtt, a résztvevők kóstolót kaptak a helybéli Ludányi-pincészet boraiból, majd *dr. Ádámfi Tamás* tartott színes élménybeszámolót namíbiai utazásáról és vadászkalandjairól.

Másnap a program az Egererdő Zrt., illetve a Mátrafüredi Erdészet közjóléti tevékenységének bemutatásával folytatódott, *Dudás Béla* műszaki vezető avatott kalauzolásával. Tájékoztatót kaptunk a kisvasutak üzemeltetési tapasztalatairól és azok közönségkapcsolati szerepéről, láthattuk az Erdészet eredményeit az erdőgazdálkodási tevékenység széles körű megismertetésében. Országos szinten is kiemelkedő teljesítménynek tartottuk az Erdészet és a gyöngyösi Városi Televízió hetedik éve tartó együttműködését, aminek keretében, havi rendszerességgel, műsorozatban kerül bemutatásra az erdő, az erdész és az éppen aktuális erdészeti tevékenység.

A program a Szakosztály igen emlékeztető rendezvénye volt, köszönet illeti érte a házigazda Egererdő Zrt. minden illetékes munkatársát!

Kép és szöveg: **Faragó Zoltán**

Barangolás a Bakonyerdő Zrt.-nél

Az Országos Erdészeti Egyesület Állami Erdészeti Szolgálat budapesti Helyi Csoportja 2006. május 19-e és 20-a között terepi bejárással egybekötött rendezvényt tartott a Bakonyerdő Erdészeti és Faipari Zártkörűen Működő Részvénytársaságnál. A Helyi Csoport 29 fővel képviseltette magát. A Részvénytársaság négy erdészete (Balatonfüredi Erdészet, Bakonybéli Erdészet, Farkasgyepői Erdészet, Devecseri Erdészet) gondoskodott a vendéglátásunkról, ami igen sikeresnek bizonyult és maradandó élményt biztosított minden résztvevő számára.

Útközben megálltunk Herenden, ahol a világhírű porcelángyárat látogattuk meg. A manufaktúra bemutató műhelyeiben a porcelánformák készítését, a formák továbbalakítását és a kiégetett formák művészi festését ismerhettük meg. Nagy élményt jelentett a porcelángyár történetét bemutató filmvetítés és a múzeum igen gazdag anyagának megtekintése.

1. A szakmai program első állomáshe-lyén *Szekerényes Tamás*, a Balatonfüredi

Erdészet igazgatója és *Györkös Károly*, a Bakonyerdő Zrt. fahasználati osztály-vezetője fogadta a Helyi Csoport tagjait.

A Balatonfüredi Erdészet a Zánkától keletre lévő és a Mezőföld felső részében megbújó erdőket foglalja magában. Ezek-

nek többsége gyenge termőhelyen jelenik meg, elsősorban talajvédelmi erdőként. Üzemeltetésüknél inkább a közjóléti szempontok kerülnek előtérbe, amihez a Balaton közelsége is hozzájárul. Az elsőként bemutatott Balatonalmádi-

Szekerényes Tamás (középen) ad felvilágosítást a terepen látottakról

Kefesűrű újulat

Vörösberény 22 A jelű kocsánytalan tölgyes-cseres (szórtan molyhos tölgyvel) ebből a szempontból tipikusnak mondható. Az állomány – a korára és termőhelyére tekintettel – inkább növedéfközpontú gyéritési kategóriába sorolható. Ebben az erdőrészletben a folyamatos erdőborítottság érdekében a nem vágásos üzemmód megvalósítását célzó átmeneti erdőformát kívánják létrehozni. A savanyú és meszes talajok váltakozva fordulnak elő a permi homokkővön. A vizsgált erdőterületen a kialakított lékek száma 21 db/ha. A lékek átmérője kisebb egy famagasságnál. Kialakításához 1-2 fa kivétele elegendő volt. A felújítási szintben előforduló KTT és CS újulat már a sokadik vegetációt éli. Ezek a fényigényes fajú csemetek nem tudnak megindulni a viszonylag kis átmérőjű lékek miatt. A lékek méretét a közeljövőben megnövelik elsősorban az özönfajok rovására (VK, cserjék). Jelen körülmények között a csercsemete az első évben inkább ül. Igazából csak a harmadik évben indul meg a csemetek magassági növekedése. A KTT csemete ilyen körülmények között könnyebben eltűnik. A cser felújító vágások átlagos átfutási ideje 8 év. A közelítő nyomok kialakításánál a természetesen kialakult hézagokra alapoznak úgy, hogy a lehető legkevesebb számú és legkisebb értékű fákat vágják ki. Az így kialakított szállékban a rövid választékokat (1 m) helyileg kialakított MTZ-s utánfutóval hordják ki. A szállásra kijelölt erdők többsége gazdaságtalan (talajvédelmi), kisebb része pedig gazdasági erdő. A vadgazdálkodó és a vadászatra jogosult elválí az erdőgazdaság területén. A két szervezet

között jó a kapcsolat. Az együttműködés polgári jogi szerződésen alapszik, melyben a felek a kárelhárítási és kármentési feladatok elvégzésében kölcsönösen megállapodtak. Ennek alapján a vadászatra jogosult az erdőszítések műszaki átvételének helyszínelését vadkár-ellenőrzési szemlének, az akkor készült jegyzőkönyvben megállapított vadkár szakértői véleményként fogadja el.

Tájékoztatásuk szerint a cser természetes felújulását nem befolyásolja meghatározóan a vadkár (makk felevése), ha elegendő mennyiségű makktermés van a vizsgálat évében. A töltelék-fafajcsemetek megvédik a csercsemeteket, mert azokat jobban szereti a vad. Más a helyzet a vaddisznó. A 2004. évi *Lymantria dispar*-károsítás inkább népegészségügyi, mintsem erdőgazdálkodási probléma volt.

2. A Bakonybéli Szent Mauriciusz templom és monostor megtekintése. Megtudtuk, hogy az 1950-ben szekularizált monostort 1998-ban alapította újra a Magyar Bencés Kongregáció. A bakonybéli monostor kezdetől fogva Nursiai Szent Benedek Reguláját követi. A monostor különlegessége, hogy ez – a többivel ellentétben – nem dombra, hanem völgybe épült, a kereskedelmi útvonalak kereszteződésében. Megtudtuk, hogy a monostor egyik szerzetese, *Kovács Márk* 1 évig volt a bakonybéli erdők jószágkormányzója, aki könyvet írt az 1830-as évek erdőgazdálkodásáról a Bakonyban címmel. Különösen nagy élmény volt a jelenlévők számára, hogy a kezükbe vehették az első magyar pénzérme hasonmását, mely a vértanú halált halt

Szent Mauriciusznak a lándzsáját ábrázolja. Ezt a lándzsát Szent István király kapta ajándékba a német-római császártól. Az érmén ábrázolt nyitott kéz utal az ajándékozás tényére.

3. A Bakonybéli Erdészet terepi programja.

A csoportot *Bircher Gyula* erdészeti igazgató és *Kovács Attila* műszaki vezető fogadta. Az általános ismertető után, az első állomáshelyen egy 2004-ben elvégzett szegélyvágást mutattak be (Bakonyszűcs 60 E). A régi 13,4 ha-os erdőrészletből alakították ki a jelenleg 5 ha-os részletet, amelyben – főként a D-DK-i oldalon található jelentős bükkújulat miatt kapott bontást.

A következő helyen a kanyargós üzemi utat szegélyező, két hasonló adottságú erdőrészletet mutattak be (Bakonybél 9 E, 10 C), melyeknek az átlagos lejtése 20°. A területen több védett növény, pl. a babérboroszlán és az évelő holdviola is jelen van. Ezen tényezők alapján mindkét erdőrészletben szállalóvágást végeztek 2005-ben az üzemtervi előírással összhangban. Itt az volt a cél, hogy a Száraz-Gerence szurdokban a folyamatos erdőborítottság biztosítva legyen, a sziklás oldalakban kis erélyű szállalóvágásokkal a felújulás meginduljon, a horizontálisan és vertikálisan tagolt erdőkép kialakuljon. A fokozatos felújítóvágás és szállalóvágás összehasonlítása során a bemutató előadója kiemelte a következőket. Az elméleti jellegű szállalóvágást az ilyen terepi viszonyok között csak nehezen lehet megvalósítani. Egy fa kivételét követően a mellette lévő is a vihar áldozatává válnak, vagyis kidőlnek. Ezért a klasszikus foltok helyett inkább szegélyeket lehet látni. A szállalóvágás elnyújtott felújítóvágásnak tekinthető, ahol 20-30% bontást végeznek az első alkalommal. A felújítási időszak 10-15 év helyett 45-60 évre tolódik ki. A meredek oldal szállalóvágásánál kötélدارut alkalmaztak az LKT-s közelítés helyett. Kevesebb faanyagot vettek ki, aminek következtében kisebb volt a talajkárosodás mértéke. A héjaszás miatt a hagyásfákat nem szállanként, hanem csoportosan hagyták meg. Ügyelni kellett arra is, hogy a bükk esetében az álgesztés 90 év felett robbanásszerűen megnövekedik.

A harmadik állomáshelyünkön egy sajátos felújítóvágást mutattak be a vendéglátók (Fenyőfő 54 A). A kocsánytalan tölgyes erdőrészletben első alkalommal 2003-ban végeztek általános bontást az élőfakészlet 9%-os mértékéig, majd ezt követte 2005-ben egy ugyanilyen jellegű bontás. A bontások során

az egykori vonszolósos közelítéssel sebzett fákat (1994: NFGY, 9%-os erély), valamint a nagyon sűrű hálózatban álló facsoportokból a kedvezőtlen törzsalakú, csúcshárads jeleit mutató egyedek kerültek kivételre, az alsó szint minél nagyobb kíméletével. A több éven keresztül jelentkező szórványos makktermésből a kialakult kis lékekben megindult a kocsánytalan tölgy és a bükk felújulása. A bemutató kapcsán az előadó több hibaforrásra is felhívta a figyelmet. A kocsánytalan tölgyes állományok sűrűn tartása esetén növekedési hiány jön létre, aminek következtében kis korona keletkezik. Helytelen volt az a korábbi gyakorlat, miszerint a bontás előtt az alsó szintet „kisperték”, mert ezáltal megszüntették a törzsárválást, ami a tölgy egészséges törzsfajlódása szempontjából elengedhetetlenül fontos lenne. Ráadásul ennek következtében fatyúhajtásodás is bekövetkezett a tölgy-törzseken. Az így keletkező göcsök miatt a késelési rönknek szánt törzsrészekben értékromlás következett be.

A kocsánytalan tölgy második szintjében többnyire bükk és hárs foglal helyet. Az alsó szint nem képes újulni, de a negatív szelekcióval keletkező lékek – melyek a göcsös, rossz alakú törzsek kivételével keletkeznek – kiválóan alkalmasak a tölgy felújulására. A bemutatott lékek kellően megvilágítottak voltak. Naponta 0,5-1 óra megvilágításban részesülnek. A Magas-Bakony szívében kiváló kocsánytalan tölgy-újulat jelenik meg a lékekben. A bükk és a gyertyán itt nem jelent konkurenciát. A tölgyújulat virulens, a hajtásnövekedés igen kedvező, így a lék szélesítését lehet tervezni a következő évben. A lékek között negatív szelekciót végeznek a jó törzsalakú koronák elősegítése végett. Sajnos az utóbbi években a bükk-rönk-piac összeomlott, aminek következtében felértékelődött a tölgy-erdőgazdálkodás. A tölgykitermelést ezért optimalizálni kell, amihez az előbb ismertetett lékes felújítógázt. Disszonánsnak tűnik, de a piac értékítélete alapján a tölgy előtérbe került a bükk-rönkkel szemben. Közgazdasági alapelveként hangsúlyozta az előadó, hogy a jelenlegi hozamból lehet a jelenlegi ráfordítás alapját megteremteni.

A következő helyen a kanyargós üzemi utat szegélyező szálalóvágást mutattak be, mely két hasonló adottságú erdőrészletben valósult meg 2005-ben (Bakonybél 9 E, 10 C). A területen több védett növény, pl. a babérboroszlán és az évelő holdviola is jelen van.

A sorra kerülő negyedik állomáshe-lyünkön a Kurtavölgyeki kísérleti terület

három erdőrészletének (Bakonyszűcs 55 A, 55 F és 56 A) bemutatása történt meg. A kísérleti jelleget az eredményezi, hogy a 30 év körüli vágásérettségű mutatójú, 2. fatermési osztályú bükkösökben a 2003. évi üzemterv 2., illetve 3. sürgősséggel kétféle fahasználatot írt elő a következők szerint:

Készletgondozó használat, a 10 év alatt kivethető fatérfogat a 10 éves folyónövedékkel egyezik meg.

Egyéb termelés, ami a célátmérőt (59 cm) elért fákat érinti.

Az üzemterv szerinti készletgondozó használatot (507 bm^3 , folyónövedék 42%-a), illetve az egyéb termelést (310 bm^3 , élőfakészlet 11%-a) 2003-ban végezték el. A készletgondozó használat keretében az egészségügyileg leromlott, sérült, kedvezőtlen törzsalakú fák kerültek kitermelésre. Az egyéb termelés pedig a célátmérőt elért egyedek használatát jelentette, ezáltal mesterséges lékek alakultak ki. Ezekben megindult a felújulás. Az elvégzett használat az a cél, hogy egy többkorú, vertikálisan differenciált, horizontálisan mozaikos, elegyes, változó záródású, az eredeti természetes állományokéhoz minél inkább hasonló erdőkép alakuljon ki.

Az első nap végén a Gerence-pusztai Odvaskő hotelban vacsoráztunk meg. Ezt követően a társaság egy része a huszárokélpusztai szállóban, másik része pedig a bakonybéli Erdők Háza melletti „pajta” oktatási központban szállt meg. Az első napi programon résztvevő *Wisnowszky Károly* főigazgató-helyettes a „pajta” szállóban búcsúzott el a társaság ott lévő tagjaitól.

Másnap, május 20-án *Tímár György* erdészeti igazgató és *Kaitz Zoltán* műszaki vezető fogadott bennünket a Farkasgyepűi Erdészet területén. Az égtájorientált felújítási módra vonatkozóan kétféle kísérleti technológiát mutatott be *Török András* erdőfelügyelő-kutató. Első esetben egy száraz erdőtípusú bükkös anyaállomány (nedvesítés déli irányú bontással Némethánya község határában), második esetben egy nedves erdőtípusú bükk anyaállomány (száritás északi irányú egyenlőtlen bontással Csehbánya község határában) bemutatásával igazolta az erdőtüpus-érzékeny természetes felújítási rendszer működését a természetben. A vízgazdálkodási fokok alapján elkülöníthető Majer-féle erdőtüpusok bolygatatlan (teljes borítottságú, zárt erdő) erdődinamikát feltételeznek. Bolygatás következtében (bontás vagy pusztulás miatt bekövetkező változás) az erdődinamika sajátosan érvényesül a lékekben a lék nagyságától és az égtájtól függően.

A mikroklimatikus körülmények között történő száritási (szárazodás) és nedvesítési (nedvesedés) folyamatokat a rendszer-modell szerinti beavatkozással lehet szabályozni kedvező módon. Különleges érdeme ennek a módszernek, hogy általa a vegyeskorúság, az elegyeség és lényegében az állandó erdőborítottság biztosítható.

A „diagnózis és terápia” modell ökológiai faktorvizsgálatnak megfelelő eredménynek tekinthető. Örömmel vetjük tudomásul, hogy a kollégánk kutatási eredményeit szeretné hamarosan megjelentetni kézikönyvi formátumban, igényes kivitelben. A kézirat már készen van, csak támogatót kellene találnia a kiadáshoz. Pályázati úton ez eddig még nem sikerült. Remélhetőleg a jövőben változni fog ez a helyzet. Munkájához, célkitűzéséhez sok sikert kívánunk.

Az utóbbi program helyett a csoport másik része a Roth Gyula Tanösvényen tanulmányozhatta az 1926-ban indított felújítási kísérlet háromféle felújítógáását, nevezetesen a Gayer-féle csoportos felújítógáást, a Wágner-féle szálaló szegélyvágást és a Roth-féle vonalás szálalóvágást. A csoport megtekintett egy bányarekultivációt, melynek az a különlegessége, hogy a fenyőfelújítás platója belecsúszott a bányateknő oldalába. Ezután a farkasgyepűi Pisztrángos tó látványában gyönyörködhattunk, ahol éppen egy horgászverseny volt.

A tanulmányi kirándulás utolsó állomáshelye a Devecseri Erdészet területén volt. A Somló-hegy lábánál *Peer László* erdészeti igazgató és *Stubán Zoltán*, a Bakonyerdő Rt. erdőművelési osztályvezetője, a Pápai HCS titkára fogadott bennünket. A különálló bazaltkúpra, közvetlenül a szálkőzetre épített Somló várba az erdészet kocsjával vittek fel bennünket. A várban ismertette *Peer László* az erdészettel kapcsolatos legfőbb jellemzőket. *Stubán Zoltán* pedig a vár múltját és kultúrtörténeti jellemzőit mutatta be. Ezt követően a társaság „legurult” a hegy lábához, ahonnan kis sétával eljutottunk a Molnár-pincéhez. Ott a helyi szokások szerinti borkóstolón vettünk részt, enyhítve ezáltal a szomjúságunkat és fokozva a fáradtság miatt lankadó kedvünket. A helyi sajátossággal bíró borfajták közül a hárslevelű, furmint és a rizling a jókedvünket, a híres juh fark pedig a fiatalságunkat fokozta.

A szakma nevében köszönjük a házigazdák nagyszerű vendéglátását.

dr. Gaál György
erdőfelügyelő

Aradvári László okleveles erdőmérnök (1938–2006)

1938. 04. 06-án Gödöllőn született, és 2006. 07. 30-án – életének 69. évében – Győrött halt meg. Erdőjáró, természetkedvelő család elsősülte volt: édesapja a Grassalkovich-

birtokon szolgált fővadászként, majd különféle vadászati-vadgazdálkodási beosztások után vadászati felügyelőként ment nyugdíjba. A II. világháború után a családnak sokszor kellett költöznie, így László is az általános iskolát Visegrádon, Mohács-szigeten, Piliscsában, a gimnáziumot Budapesten és Egerben végezte el, majd az Észak-Mátrai Állami Erdőgazdaság ösztöndíjasaként került Sopronba az Erdőmérnöki Főiskolára, amely idő közben egyetemmé lett. Itt „A Mátrai ÁEG vadgazdálkodásának viszonyai” c. diákköri szakdolgozatáért elismerést kapott. Erdőrendezésből készítette a diplomatervét, amelyet 1963-ban sikeresen meg is védett. Pár hónapra rá feleségül vette a Sopronban megismert Kemény Erzsébet kertész-technikust, akivel haláláig hűséges szeretetben élt; házasságuk beteljesedése 1972-ben született egyetlen fiuk, akiből orvos lett.

László a végzésétől 1974-ig az Észak-Mátrai ÁEG-ban dolgozott: fahasználati műszaki vezető, majd erdészvezető helyettes, végül a Felsőtárkányi Erdészeti vezetője volt, ez utóbbi munkaköre keretében az erdészeti szakmunkásképzésben is részt vett.

1974-ben a későbbi TSZKER jogelődje: a METEV egri székhelyű területi szervezetének az igazgatója lett, 1979-ig. Mind állam-erdészeti, mind METEV/TSZKER-es munkahelyein vadásztársasági tagként is rőtta a Mátra erdei ösvényeit.

1979-ben a család Győrbe költözött, és László az itteni megyei TSZKER (és jogutódja) munkatársa volt 1998-as nyugdíjazásáig; áruforgalmi ügyintéző, áruforgalmi osztályvezető, erdészeti kereskedelmi üzletkötő, a TSZKER iváni Fafeldolgozó Üzemének szakfelügyelője és piaci tevékenységének szervezője volt, minden feladatkörébe beleértve a külkereskedelmet is. A megye valamennyi mgtsz-erdésze jól ismerte és megkedvelte: minden motorfűrészes és faipari gép-gondjakkal (vásárlás, alkatrészcsere, szakmai továbbképzés) bármikor bátran fordulhattak Lászlóhoz, aki abszolút megbízható partnerük, a fiatalabbaknak pedig szinte atyai baráti tanácsadója is volt mindenféle műszaki problémájuk során.

Az Egyesületbe friss diplomásan lépett be, Helyi Csoportunknak pedig lelkes alapítótagja volt: egyértelműen kiállt amellett, hogy az akkori mgtsz-, azaz a mai magán-erdő-gazdálkodás sajátos ösztönözött, és a szakma egészét átfogó tevékenységi köre az államerdészettől eltérő szakmai érdekképviseletet igényel, az ennek megfelelően komplex szakember-továbbképzésekkel együtt. Tagságunk számára többször vezetett – igen jól szervezett, bemutatókkal is

egybekötött – szakmai napokat pl. Győr-Kiskúton vagy pl. Ivánban.

1998-ban nyugdíjba vonult, azóta elsősorban a családjának és a családi kert teendőinek élt, nagyon csendesesen. Az Egyesület, ezen belül Helyi Csoportunk rendezvényeit – bölcs nyugalommal megélt, jól kezelhető betegségének felerősödése előtt – rendszeresen látogatta, utóbb is csak azért nem, mert már nem bírta fizikailag a terepi programok erőfeszítéseit. De a telefon mindig megcsörrent: a meghívót megköszönve jó rendezvényt kívánt, utána pedig érdeklődött annak főbb tanulságairól.

A vég előtti héten még kikíváncszolt a kertbe. Aztán ama utolsó pénteken különféle panaszai jelentkeztek, orvost feleslegesnek ítélt még szombaton is, azzal, hogy majd hétfőn maga megy el a rendelésre. Vasárnap a fürdőszobából kilépve egyetlen egyet sóhajtott, és a padozatra omlott, pár másodperc múlva a mindenk felett szabadon uralkodó Isten már magához szólította. Augusztus 8-án temették. Koszorúnkon a Lászlóhoz méltóan egyszerű szavak álltak: „A boldog feltámadás reményében búcsúznak Tőled egyesületi erdész-kollégáid”.

Aradvári László csendes, szorgalmas szakmai, egyesületi és magánéletét egy egészséges, jó szerkezetű, jól záródott erdő bármelyik faegyedének a szerepéhez tudom hasonlítani: egyéni fontossága, közreműködésének nélkülözhetetlensége szinte csak akkor válik nyilvánvalóvá, amikor váratlanul lék keletkezik a helyén. László barátunk, kollégánk eltávozása is ilyen: a teljesség végzetes sérülése, szomorú záródáshány.

Bolla Sándor
a Helyi Csoport elnöke

Papp László (1931–2006)

Elvesztette a magyar erdész-társadalom Papp László – Kaán Károly emlékéremmel kitüntetett – aranyokleveles erdőmérnököt, a Gemenc Zrt. jogelődjének, a Gemenci Állami Erdő-és Vadgazdaságnak közel két évtizeden át volt igazgatóját.

A pályatársak, a volt munkatársak, a mai erdészek és vadászok nevében és mindnyájunk szívében idézzük még vissza magunk elé alakját, a nem túl hosszú, megszábotott életút állomásait.

E tájon született, itt Szekszárdon 1931. szeptember 15-én. A helyben végzett gimnáziumi tanulmányokat követően jöttek a felejthetetlen soproni évek. Az Erdőmérnöki Főiskola erdőgazda szakán 1954-ben diplomázott, mint okleveles erdőmérnök.

A szülőföldön működő Szekszárdi Erdőgazdaságnál helyezkedett el. A pörbölyi erdészethez kapta meg első kinevezését, 1955. január 2-től lett erdészvezető-helyettes, később erdőművelési műszaki vezető, 1960-tól szakfelügyelő, majd rövid ideig termelési osztályvezető, 1969-től erdészvezető a Bátaszéki Erdészetről, 1973-tól a Gemenci Ál-

lami Erdő- és Vadgazdaság főmérnöke, 1974-től megbízott, 1975-től kinevezett igazgatója.

A magasszintű vadgazdálkodást reprezentálja az 1986. január 12-i fácánvadászlat, ahol 12 puskával 16 700 patronnal 7810 fácánkakas került területekre. Ugyancsak 1986-ban Karapancsa területén esett a világrekorder gím szarvasbika.

Kezdeményezésére alakították ki a Gemenci Tájvédelmi Körzetet. A kisvasutat 5 km-rel meghosszabbította a gazdaság az idegenforgalom érdekében és így Gemenc bemutatása lehetségessé vált.

Ebben az időszakban került kialakításra az Erdei Iskola, a Vadaskert, lőtér Érsekcserán. A dolgozók magasszintű szakorvosi ellátása érdekében foglalkozás-egészségügyi rendelőt létesített.

Az „Erdészeti kiváló dolgozója” miniszteri kitüntetésben háromszor részesült, „Országfásítási Emlékéremmel”, az 1965-ös árvízvédekezésért „Árvízvédelemért” érmettel jutalmazták.

Felkészültség, hivatásteretet kedvelő személyiségi jegyek. Ezeknek birtokában vált sikeressé, igen nagy népszerűségét megőrizte egészen az 1990-ben történt nyugdíjazásáig.

Hivatásteretetének kezdete a gyermekkor élményeihez kapcsolódik, a flóbert puska időszakhoz. Harmonikus személyiségét – a géneken túl – a szülői szeretet, az ideálisnak tartott családi légkör, a szülői példamutatás formálta. Az ispán édesapja – aki a szekszárdi kórház szekszárd-palánki gazdaságát vezette – anyagilag is gondtalan, felhőtlen gyermek-és ifjúkort biztosított részére. Társadalmilag előnyösebb helyzete ellenére együtt élt az egyszerűbb sorsú gyerekekkel, felnőttekkel.

Polgárrá vált és az is maradt. Függetlenül a társadalmi rendszertől. Nem a politika által mára annyira lejáratott polgári ember, hanem polgár a szó valódi, nemes értelmében.

Tiszta kezűségéhez nem férhet kétség.

Szerette maga körül és elvárta a rendet. Ember volt. Jó ember, közvetlen és segítőkész. Kiváló közösségépítő és -megtartó készséggel rendelkezett. Teljesítményében fontos szerephez jutott az általa teremtett jó munkahelyi légkör, a kiérdemelt népszerűség.

Nyugdíjasként is figyelte a nagyvilág és a belpolitika eseményeit, minden érdekelte. Mindenről határozott véleménye volt. Szívesen vette, ha volt kivel felidézni a régi idők eseményeit. boldog, megelégedett ember volt. Mosolygó önironiával sokszor emlegette, hogy ő mindent a szerencséjének köszönhet.

Örömmel töltötte el, s tudta, hogy majd „éne egy részét” elkerüli a halál, hisz tovább él szerető gyermekeiben, Zsuzsában és Attilában, unokáiban Zsanettben és a kis Zsófiában, s fiában van folytatója szép foglalkozásának. Szerető hálával emlegette a nyugodt biztonságot megtestesítő felesége odaadó, figyelmes gondoskodását.

A katasztrófa előtti időszakban már tartott attól, hogy életének szerencsesorozata megszakadhat. Senecával együtt mondhatta volna: mors me sequitur, fugit vita, nyomomban a halál, az élet tűnik előlem.

Kedves Laci Barátunk, Nagy Fehér Főnök! Emléked megőrizzük, legyen néked könnyű a föld, békén nyugodjanak hamvaid!

Dombóvári Sándor

Újságírók az Egererdő ZRt.-nél

Október végi verőfény fogadta az újságírók már összeszokott csapatát a Szalajka-völgy bejáratánál. A vendéglátó nevében *Pallagi László* vezérigazgató és *Grédics Szilárd* erdészetigazgató fogadta a delegációt. A bemutatkozás után a kisvasút füttye jelezte, hogy elindult a másfél napos háztűznéző, jelesül a szakmai kirándulás. Miközben azon sajnálkozunk, hogy egy-két törzstag nem lehetett jelen – *Nagy Emese* magas lázával küszködve telefonon kívánt jó riportokat –, a köreinkben újoncnak számító *P. Kiss*

Zsuzsa riportermagnója fáradhatatlanul dolgozott. A házigazdák a térség neuralgikus területére vezették a riportereket, nevezetesen az Ózd környéki állomásokban elkövetett szociális – egyes politikusok szerint megélhetési – bűnök és profi fatolvajok munkájának „eredményét” szemléltetve. Az elkövetők is nyilatkoztak, de a riporter „horgászbötk” csak igen kis halakat foghattak.

Október lévén, nem hagyhattuk ki a recski kényszermunka-tábor megtekintését sem, ki-ki lelkiismeretére bízva az

ott látottakból levonható következtetéseket. Ezután egy-egy látványosan felújított véghasználati területet láthattak az újságírók, melyeknél megállva már szakértőként tették fel kérdéseiket, jegyzetelték a látottakat. Ezt bizonyították az azóta a Rádióban elhangzott és az írott sajtóban megjelent tudósítások a látottakról. Megköszönve az Egererdő ZRt.-nek a vendéglátást, a tanulság az, hogy folytatni kell a hasonló jellegű látogatásokat.

Kép és szöveg: **Pápai Gábor**

MUOSZ Szakosztály-ülés

A Magyar Újságírók Országos Szövetségének Erdészeti, Természetvédelmi és Vadászati Szakosztálya Tamásiban tartotta kihelyezett ülését. A házigazda, *Fehér István* vezérigazgató és munkatársai ismertették a Gyulaj Vadászati és Erdészeti ZRt. feladatát, erdészeti és vadászati lehetőségeit. Az élénk szakmai vita során a jelenlévők egyértelműen megállapították mindkét ágazat meglehetősen szorult helyzetét, különös tekintettel az állami erdőterületeken kialakulóban lévő igazságtalan és a vadállományt érintő, súlyos következményekkel járó jogalkotási folyamatra.

DigiTerra EIR v4
Erdőgazdálkodási Információs Rendszer

- ingatlan-nyilvántartás
- erdőgazdálkodás
- üzemterv
- vadgazdálkodás
- mezőgazdaság

DigiTerra Informatikai Szolgáltató Kft.
1123 Budapest, Tállós u. 15/a, Tel.: 1/225-8173,
Fax: 1/225-8174, e-mail: info@digiterra.hu

www.digiterra.hu

Ha Selmec hív...

Fotó: Zétényi Z.

2006-ban a két Egyetem hallgatói – oktatóik támogatásával – nagy fába vágták a fejszéjüket: Miskolcra egy csillét, Sopronból egy farönköt készültek eltolni az ősi Alma Mater székvárosába, Selmecbányára.

A két menet végigvonult egész Észak-Magyarországon, ennek megfelelően nagy érdeklődést és visszhangot váltott ki az írott és az elektronikus sajtóban egyaránt. E cikk kereteiben azokat a momentumokat szeretném felvillantani, amelyek a két menetnek az Ipoly Erdő Zrt. területén történő áthaladásához kötődnek.

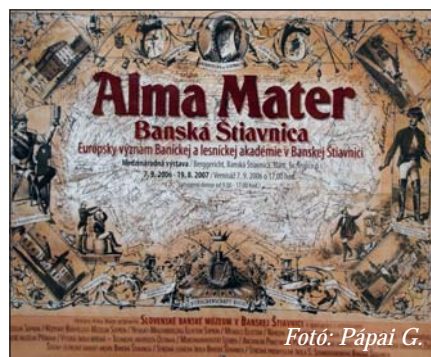
Először a csillitolók érkeztek meg, augusztus 7-én, kora délután haladtak át Társaságunk székhelyén, Balassagyarmaton. Innen már csak egy „rövid”, 18 km-es séta volt hátra az aznapi szálláshelyig, Ipolyvecéig. Dejtártól már a Társaság képviselője is csatlakozott a fáradt, de jókedvű csapathoz, akinek a csillitolást is volt alkalma kipróbálni. Volt még egy hívatlan, ám annál kedvesebb kísérőnk is, egy tarka, kis termetű kutya „személyében”, aki roppant büszkén ment a csapat élén, és mint később megtudtam, egészen Selmecig kísérte a csillét. Ipolyvecén a helyi futballcsapat öltözőjében volt a meglehetősen spártai szálláshely, de meleg víz és meleg vacsora várta a fáradt vándorokat, a vacsora utáni sörről pedig az Ipoly Erdő Zrt. gondoskodott. A miskolciak augusztus 8-át pihenéssel töltötték Ipolyvecén.

Ezen a napon érkeztek Kemencére a soproni rönktolók, akik az előző éjszakát

Esztergomban töltötték, majd a párkányi Mária Valéria hídon átkelve szlovák földre léptek, és a letkési határátkelőnél újra visszatértek Magyarországra. A Kemenicei Erdészet épülete előtt *Karnis Gábor*, a Társaság főmérnöke és *Hoffmann András* erdészetvezető üdvözölte az erdészekből, faiparosokból és közgazdászokból álló csapatot. Az aznapi, meredek emelkedőkkel és lejtőkkel tarkított útszakasz és a tűző nap alaposan próbára tette a hallgatók állóképességét, akiknek ugyancsak jólesett a hideg sör és az üdítő. Közben a faluban is híre ment, hogy valami furcsa menet érkezett az erdészethez, egyre többen vették körül a gumikerekű kocsira szerelt rönköt. Közösen csodáltuk meg a lekérgezett sze-

Fotó: Pápai G.

Fotó: Pápai G.

lédgesztenye-törzs gyönyörű faragványait, melyek az életfa motívumot, Sopron, Miskolc, Székesfehérvár és Dunaújváros címerét és az Egyetem történetének fontosabb állomásait ábrázolták. A rönk a Soproni Tanulmányi Erdőgazdaság Zrt. ajándéka, a faragványokat a faipari mérnök-hallgatók készítették.

A soproni csapat szállása Bernecebarátiban, az iskolában volt, ahol *Kertész László* polgármester köszöntötte a rönktolókat. A jó hangulatú vacsorát baráti beszélgetés és – a fáradság ellenére – szolid nótázás követte.

Az augusztus 9-i találkozóra a határátkelőhelyen, Parassapusztán került sor. A soproniak értek ide előbb, hiszen nekik kisebb távolságot kellett megtenniük, mint a miskolciaknak. Kíváncsian kémleltük a 2-es főút kanyarulatát. Mikor aztán a csille és toloi közelebb értek, a soproniak már felsorakoztak az út szélén, és felhangzott a régi diáknóta: „Tisztelet a bányász szaknak...”. Felemelő érzés volt látni, amint a két csapat tagjai igaz barátsággal és szeretettel üdvözölték egymást.

A határátlépés előtt *Haraszi Gyula* vezérigazgató-helyettes köszöntötte a csapatokat, külön kihangsúlyozta a kezdeményezés hagyományteremtő jelentőségét, és méltatta a résztvevők sportteljesítményét is.

Löwy János ipolysági polgármester jóvoltából pillanatok alatt sikerült szerezni egy szlovák zászlót, és a menet az idegen vizeken haladó hajókhoz hasonlóan, elől a szlovák, a menet végén a magyar lobogóval néhány perc alatt átlépte a határt, és folytatta útját a végső cél, Selmecbánya felé, ahová – mint néhány nap múlva megtudtuk – szerencsésen, a Felvidéki lakosság élénk érdeklődésétől kísérve, megérkezett.

Úgy gondolom, erre az Alma Materhez való hűséget és a karok közötti barátságot kifejező cselekedetre méltán mondhatjuk: „Ez jó mulatság, férfimunka volt”.

Jó szerencsét! Üdv az erdésznek!

Karnis Gábor

Bányászcsille, szépre faragott gesztenyefarönk meg a százkilométerek. A most érkezettek talpában.

Üdvözletre nyitom a szám, de megbicsaklik a hangom – így aztán háromszor is nekimegyek, mire úgy-ahogy mikrofonképes lesz. Egyedül vagyok – most még – újságíró, de nem sokon múlt, hogy magam is lekéssem az érkezők legfelemelőbb pillanatait.

Miskolcra, Sopronból jöttek. Gyalog. Maguk előtt tolva mesterségük gumikerekre szerelt szimbólumát, hogy általa tisztelegjenek az ősi Alma Mater meg az egykori professzorok előtt. Selmechányán vagyunk, 2006. augusztus 11-ét mutat karórámon a kijelző.

Beállok. Magam is beállok a rönköt toló egyetemisták közé. Bal oldalon kapok helyet, középtűt, ott ahová a gyeplőst fogják a hatos fogat szabályai szerint. Fölfelé megyünk, emelkedőnek, hamar lihegőssé válik számból a szó.

– Ez a tempónk – mondja mellettem mikrofonba a lányka, hogy csak kipréselem magamból a szuszt –, de ha mindannyian belekapaszkodunk, föl-
toljuk. Volt már egyébként – teszi még hozzá, és érezni a hangján, hogy ő is takarékoskodik a levegővel –, volt már ennél nagyobb emelkedőnk is... Szép számmal!

Háromszázötven-négyszáz kilométerre teszem – csak úgy, térkép nélkül – Soprontól idáig a távolságot. A miskolciak – jóllehet – kevesebbrel is beérik, most senkinek az arcán nem látom a fáradtságot. Vagyunk itt vagy ötvenen.

– Bőséges tartalékkal indultunk útnak, hogy válthassuk egymást – mosolyog rám a kohász lányok egyike, s magam is meglepődöm, milyen nagy arányban képviselteti magát a csapat-

Fotó: Pápai G.

ban a gyengébbik nem. – Aki nem épp a csille mellett volt, ellátta a többieket. Jó szóval, egy falatnyi étellel, egy korty itallal. Mikor mire volt épp szüksége a kollégának.

Dalra fakad aztán a csille- és farönk-tolók Parassapusztánál egyesült csapata: hagyományos selmeci burschnótára gyűjt most, aki csak bányásznak, erdésznek vagy kohásznak tanult az Akadémián. Megint mondom: az ősi Alma Mater előtt fejét tisztelettel meghajtva.

Hagyományokról beszél, ősi, selmeci hagyományokról az engem kísérő *Sípos Sándor* erdémérnök is. Iskolájának átörökített diákszokásairól: szakestélyekről, azoknak írott és íratlan szabályairól; a tanulmányait épp megkezdő balek és az őt pártfogásába vevő firma olykor kegyetlennek látszó, ám alapjában mindenkor a kölcsönös tiszteletről. Szavainak nyomán csodálatos diákélet rajzolódik ki a nem

szakmabéli előtt is. Mert Trianon költözködni kényszerítette az Alma Matert is, és ma már Sopron után Miskolc és Dunaújváros, de az osztrák vonal mentén Leoben, a szlovákok meg Kassa és Zólyom is utódintézményt tudhat a magáénak. Hát ezt igyekezik most újra kö-

Fotó: Pápai G.

zösíteni a magyar egyetemisták csille- és farönk-tolása – saját oskolájuk falai közül az ősi falak közé – légyen érte tisztelet a jutalmuk.

A Szlovák Bányászati Múzeum udvarára kanyarodik aztán a menet. Ki-ki a saját nyelvén éneklő orgonakísérettel az erdész-bányász és kohász himnuszot, s míg *Marián Lichner*, a városka polgármestere a köszöntőjét mondja, sligovicás butellákat kerít elő az intézmény igazgatója. Koccintgatás ölekezés és fényképezés járja már, ez a méltó befejezése a százkilométereket átívelő hóstettnak – még ha az érintettek nem is mondanák, a világot se' így, amit cselekedtek. Be-benéznek hozzánk a tárva hagyott nagykapun a bányászok, én meg végleg elrakom tokjába a Magyar Rádió mikrofonját: könnyekig hatódott lélekkel egyébként sem lehet riportot csinálni...

Hubai Gruber Miklós

Fotó: Pápai G.

Fotó: Pápai G.

Fotó: Zétényi Z.

Az Utilis Kft. vendégeként vehettem részt – immár másodszer – a selmecbányai eseményen. Az impozáns látványt nyújtó, bányász-egyenruhába öltözött felvonulókon kívül meghatározó szerepet kaptak a menetben a város egykori életét, az egyes szakmák képviselőit bemutatók jelmezes csoportjai is. Ezek meglehetősen meggyőzően játszották szerepüket, olykor derűtséget kelteve a nézőközönségben.

Fényes Elek a 150 évvel ezelőtti Selmecbányáról a következőket írja:

„A mintegy 17 000 lelket számláló település tót és német ajkú lakosai 3 osztályra szakítatnak. Az első osztályhoz tartoznak az úgy nevezett bányáspolgárok, kiknek kötelességükben áll a bányamíveltetésben részt venni; minél fogva ők különös kiváltságokkal, nevezetesen szabad bormérési joggal élnek. A második osztályt a mesterségeket, kereskedési s más polgári élet módot folytató lakosok; a harmadikat végre a bányász legények teszik, s mint egy 5000-en vannak. 1740-től 1773-ig 70 millió arany és ezüst forintra ment a bánya nyereség, jelenleg is 100 000 márka (500 mázsa) ezüstöt, s mint egy 4 mázsa aranyat adnak esztendőnkint., és 10 000 embernek nyújtanak kenyeret s táplálékot... Csudálkodásra gerjesztik a vizsgálódót azon számtalan mesterséges erőművel mellyek éjjel, nappal, tűz víz segedelmével mozgásba tartatnak, s mellyek az érczetek, s a vizet a bányákból iszonyú mélységről hozzák fel világosságra... Rákóczy Ferencz elfoglalván a bányavárosokat és így Selmecezt is: zendülés ütött ki, mivel a bányász legényeket réz pénzzel akarták fizetni. 1710-ben 6000 embert ragadt el a pestis. 1760-ban a bányász akadémia felállított s 1809-ben az erdőszeti oskola is hozzá járula.”

Pápai Gábor

Fotó: Pápai G.

Az egykori Alma Mater előcsarnoka szűkösen bizonyult az érdeklődő sokaság befogadására. Helyére került a Sopronban termelt és remekbe faragott szelídgesztenye-rönk, a mai hallgatók és tanárok, a Nyugat-magyarországi Egyetem üzenet-ajándéka.

A soproni egyetem üdvözlését *Mészáros Károly* rektor-helyettes tolmácsolta, az erdészeti oktatást 1808-ban,

Selmecezen elindító *Wilckens Henrik Dávid* utódai nevében. *Náblik András*, az Erdőmérnöki Kar dékánja pedig köszönetet mondott az ifjúságnak és a vendégeket tárt karokkal fogadó városnak.

– Köszönet Selmeceknak, hogy visszavisszajöhetünk búsulni és örvideni, erőt meríteni a hagyományokból, a szellemi örökségből – fogalmazott.

Az Akadémia falai között jelenleg működő erdészeti szakiskola igazgatója invitálta az ünneplőket, tekintsék meg az egykori Alma Matert belülről is.

Az Erdész himnusz dallamával a fülünkben, szorongó izgalommal a szívünkben léptük át az auditorium maximum küszöbét. A nagyelőadó talán még ma is őrzi azt a hangulatot, amelyet Trianon előtt árasztott.

A zarándokok csoportokba verődve tárgyalták a szinte mágikus élményeket nyújtó nap eseményeit, és minden érzékkel igyekeztek befogadni, átélni a „Föl-föl dobott kő” értelmét.

Selmece, Alma Mater, ígérjük, újra, meg újra hazamegyünk.

Zétényi Zoltán

Fotó: Pápai G.

Pósfai György fotókiállítása a Sefagnál

Pósfai György, szegedi fotós képeiből, Dendrománia – Faóriások bűvöletében címmel rendezett kiállítást a SEFAG Zrt. A tárlat megrendezésére a cég sokéves hagyományainak megfelelően, az október 23-i, kitüntetési ünnepség alkalmából került sor.

A kiállítást *Horváth János Milán* festőművész, a Rippl-Rónai Múzeum munkatársa ajánlotta a nézők figyelmébe.

Ennek lett szép eredménye a múlt évben megjelent, máris nagy sikert hozó könyve: Magyarország legnagyobb fái – Dendrománia címmel. A könyv sikerét követte a felkérés, hogy a benne szereplő sok száz fotóból kiállítást állítson össze. Ez az első kiállítása Pósfai Györgynek.

Fűben, fában – Vaján a NYÍRERDŐvel

A Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Turisztikai Kht. által életre hívott, hagyományteremtőnek szánt rendezvény résztvevői között külön sátorral képviseltette magát a NYÍRERDŐ Nyírségi Erdészeti Zrt.

„Fűben-fában orvosság” – talán ezzel a közismert mondással lehet leginkább jellemezni a Vajai Vajakosok elnevezésű programot. A közelmúltban felújított reneszánsz kastély kertje egy napra az egészséges életmód bemutató-terévé vált: hiszen szeptember utolsó szombatján a régió biogyümölcs- és zöldségtermelőin túl a többi között a természetgyógyászattal foglalkozó társaságok is bemutatkoztak. Akadt itt gyógytornász, csontkovács, életmód-tanácsadó, de bárki vásárolhatott a penyigei lekvárból, vagy megízlelhette a tiszadonyi kecskesajtot is.

Buda Ernő bányamérnök emlékére a Nagykanizsai Olajos Széniorok Töröcsik Pál és dr. Andor József jelenlétében emlékfát ültettek Nagykanizsán, hogy e fa is hirdesse a nemrég elhunyt emberi nagyságát

A Mecseki Erdészeti Zrt. Zengő-Püspökszentlászló-Rékvölgy centrumában avatta fel a Bodzásvölgyi esőbeállót, amely mostantól a természetjárók rendelkezésére áll